פרק ד **א במה** טומנין. הכא לסלק קדרה מעל גבי כירה בע"ש ולטמנה בדבר אחר ואמרו חכמים אין טומנין בדבר המוסיף הבל אלא בדבר המעמיד הבל. איזהו דבר המוסיף ואסור: לא בגפת. פסולת של זיתים וטומטמין כשהוא כתוש יחד חש מאד: לחים. יש בהן הבל הרבה יותר מיבשין: זגין. קליפי הענבים. חרצנים. גרעיני הענבים: מוכין. כל דבר רך קרוי מוכן כגון למר גפן ותלישי למר רך של בהמה וגרירת בגדים בלויים: בזמן שהן לחין. אכולהו קאי אתבן וזגין ומוכין ועכשיו. ולחין שאמרו לחין מחמת עצמן לא להין מחמת משקין שנפלו עליהן לאחר שיבשו ומוכין לחין מחמת עצמן משכחת לה כגון בלמר הסמוך לאליה או בלמר שבין ירכות שבהמה: נסורת*). פסולת שמנסרין הנגרים מן העץ כשמגררים אותו במגירה: נעורת. דק דק שמנערין מן הפשתן כשמנפלין אותו: ר"י אוסר בדקה. בנעורת של פשתן דקה אבל בנסורת מודה דשרי בין דקה בין גסה ואין הלכה כרבי יהודה. ומה שאסרו להטמין מבעוד יום בדבר המוסיף הבל גזירה שמא יטמין ברמץ ויבא לחתות בגחלים משתחשך ואסרו להטמין בשבת בדבר שאינו מוסיף הבל ואע"פ שאינו מבטל גזרה שמא ימלא קדרתו שנלטנגה וירתיחנה באור בשבת. וכין הממשות מותר להטמין בדבר שאינו מוסיף הבל כדאמרינן בש"פ במה מדליקין דליכא למגזר שמא ימלא קדרתו שנלטנגה וירתיחנה דשתש קדרות בין הממשות רותחות הן. ורמב"ם פירש בשתש קדרות בין הממשות רותחות הן פירוש שאין הדעת סובלתו מפני שכוס המוסחאות וגרסאות מהופכות שמלא בגמרא שלפנינו כפ' במה מדליקין שהוא היה נורס מפני מה אמרו אין טומנין בדבר שאינו מוסיף הבל מבשיכה גזירה שמא יטמין ברמץ ומפני מה אמרו אין טומנין בדבר המוסיף הבל מבע"י גזירה שמא ירתיח ואין הגרסות כן אלא מפני מה אמרו אין טומנין בדבר שאינו מוסיף הבל משמשיכה גזירה שמא ירתיח. ואין טומנין בדבר המוסיף הבל מבעוד יום גזירה שמא יטמין ברמץ: **ב** שלחין. עורות תרגוס והפסיט ויפלח: ומטלטלין

*) בר"ב ד"ל „נעורת" ונסמוך ד"ה ר"י אוסר „בנסורת" ועי' ס"ל.

פ"ד **א אין** טומנין וכו'. פי' הר"ב בדבר המוסיף הבל גזירה שמא יטמין ברמץ ויבא לחתות בגחלים. גמ' דף ל"ד ע"ב גזירה שמא יטמין ברמץ שיש בה גחלת. ויטמין. גזירה שמא יתתה בגחלים. וכתב הרמב"ם ואולי תקנה בעיקר שהוא אללו אין גוזרין גזירה לגזירה והוא שיגזרו ב"ד דבר בשעה מן השעות ואח"כ יבואו ויגזרו גזירה לאותה גזירה זה הדבר איכם עושין. אבל אם יהיו שתי הגזירות בשעה אחת הראשות בידם והוא דבר נעשה תמיד והוא ענין אמרם כולה הדא גזירה היא ר"ל כי מי שגזר זאת הגזירה ראוי שלא תתקיים זאת הגזירה אלא בגזירה אחרת תחזק אותה ותסמוך אותה ולפיכך גזר שתי הגזירות יחד ע"כ. וכ"ש דלעיל כתבתי בזה בשם התוס': זגין. פי' הר"ב קליפי כו'. כר' יוסי דמשנה ב' [פ"ו] דטזיר: **ב** [*טומנין בשלחין. פי' הר"ב עורות כו' ור"ל בעודן בלמרן כמ"ש במ"ו פ"ה דמכשירין. ובירושל' ר"ח בשם ר' שמעאל בר ר"י אבא שלאה הוה והיה אומר לנו קשרו לכם ראשי גיזות ואתם מותרין לטלטלן מאר]:ומטלטלין אותן. פי' הר"ב דחזי למזגא עליהו. ורש"י מפרש בעור בהמה גסה דוקא. ור"ת מפרש דהכא ביבשין. *כי היכי דלא תקשה ממשנה ה'

יכין תפארת ישראל בועז

פ"ד א) דאסור לטמון תבשיל בע"ש בדבר שמוסיף חמימות. רק במה שמעמיד חמימות. דשמא יטמין בערב שבת בגחלים בוערות. ויתתה בשבת לאחר ביאתו: ב) פסולת זיתים וטומטמין: ג) של בהמות: ד) קליפי וגרעיני ענבים: ה) כלמר ולמר גפן: ו) אכולהו ד' קאי דע"י לחותן דוקא יש בהן חמימות ומוסיפין הבל. אבל יבשין אינן רק משמרין החום שבתבשיל אלא יפלטו בו אויר הקר שבחוץ (**א**): ז) ה"ה שאר נועות (רא"ז ס"ג): ח) (זענע שפענע): ט) (ווערק) והן הקשמין שנופלין מהפשתן כשינפלוהו (וע"ל דל"נ „דקה". דהרי בגמ' אלמרך למפשט מבריתא דר"י לנעורת קאי): י) וקיי"ל (רא"ג פ"ח ופכרל"ז) דשלאנטנו שלנו אינו הטמנה מדאין הקדירה מסביב נוגע בתנור מדלא הוה דומיא דהטמנת רמץ. ועי' בכלכלת שבת בדיני הטמנה סי' ה': יא) עורות לחין

פ"ד (**א**) אב"י אף דרמב"ם ור"ב פרשו דדוקא לחין מחמת עצמן. לא מחמת דבר אחר. זהו שיטת רש"י בגמ' (דמ"ע מ') דלחין מחמת עצמן מחמס שפי מלחין מחמת דבר אחר. אמנם אמ"ו נאון ובראל שלים"ל. הלך אחר בסק הלכה (בא"ח רל"ז מג"א סק"י) דאפי' לחין מחמת דבר אחר אסור. וע"כ כ' כתס ולא חילק. וגם רמב"ם חזר בו ממ"ש בפירושו. דכ' בפ"ל משבת ה"ח. וז"ל. לחים אפילו מחמת עצמן. אלמא דמחמת עצמן גרע ממחמת דבר אחר:

דדוקא בזמן שהם לחים היינו שהם לחים מעצמם. אבל יש זמן שהם לחים ומותרים כגון מר"א (ש"ל): [אות סח] שם בתרע"ב ד"ה נעורת. דק דק. עי' רש"י חולין דף נ"א ע"ב בהא דאמרי' דקתא חיישינן: [אות סט] שם בהרע"ב ד"ה ר"י אוסר בדקה. ואסרו להטמין בשבת. דהכי מוכח מדקתני במתני' דלעיל סיף פ"ב וטימנין את החמין. הרי דרק בה"ש מותר אבל משהחשיך אסור. והא ליכא למימר דלעיל מיירי במושחשיכה אבל בה"ש מותר וכ"ש מבע"י. ומתניתין דהכא מיירי במשחשיכה דהא מכתני' דלעיל בפרקין מ"ד במעשה דאנשי מבריא מוכח דמוסיף הבל אפי' מבע"י אסור וע"כ מתני' דפס"ב מיירי במעמיד הבל ואפ"ה רק בה"ש מותר אבל משחשיכה אסור: ומזה תמוה לי על תוס' דף ל"ט ע"ב ד"ה ממעשה וכו' דמשחשיכה אפי' בדבר שאינו מוסיף הבל אסור כדאמר בפ"ב דף ל"ד. הא י"ל דלעיל קאי למסקנא דהכא דמכח מעשה דאנשי מבריא מוכח דמוסיף הבל מבע"י אסור וממילא דמתני' פפ"ב מיירי באינו מוסיף הבל ואפ"ה משחשיכה אסור. אבל אלולי הוכחה דאנשי מבריא זיל אמינא דמשנתינו דהכא מיירי במשחשיכה ולעיל סיף פ"ב מיירי במוסיף הבל. וצ"ע. ואפשר לומר דתוס' ס"ל דלענין חששא דשמא ימצא קדירתו צונן וירתיחנה לא שייך לחקל במעמיד הבל אא"כ דהשתם שמא יטמין ברמץ וא"כ גם בה"ש לחסר דהא בסוגיא פרכי' א"ה בה"ש נמי לחסר ומשני סתם קדירות רותחות בה"ש וזה לא שייך לענין גזירה שמא יטמין ברמץ. וברש"י דף ל"ד ע"ב בהתיא דמפני מה אמרו אין טומנין בדבר המוסיף הבל מבע"י כ' דההיא דתנן אין טומנין בגפת וסתם הטמנה מבע"י הא דלא נקט רש"י הראיה דמוכח דמיירי מבע"י דהא משחשיכה אפי' מעמיד הבל אסור. צ"ל לקושטא דמלתא בקושייתנו הנ"ל דדילמא באמת משחשיכה אסור רק מוסיף הבל. וטומנין את החמין מיירי במוסיף הבל. אך באמת לא חיה צריך ראיה לזה דבודאי מתני' דאין טומנין ע"כ לא מיירי משחשיכה דהיאך קתני וטומנים בניגוי צמר הא הוי מוקצה. אלא נראה דרש"י בא לומר דדילמא מתני' דאין טומנין מיירי בבה"ש דמוסיף הבל אסור ומעמיד הבל מותר לזה כ' רש"י דסתם הטמנה מבע"י דהא אסור משחשיכה ובזה מובן דברי רש"י אלו דבשושו תמוהים בס"ש רש"י דהא אסור משחשיכה אלא ע"ז אנו דנין דלמא משחשיכה מותר בדבר שאינו מוסיף הבל. ולפי הנ"ל ניחא דזהו ודאי דמשחשיכה אסור באמ"ת דהא מתני' לא מיירי משחשיכה (ומותר בדבר שאין מוסיף הבל ולפי הנ"ל) מדקתני טומנין בניגוי צמר ואם מיירי בבה"ש וקתני דמוסיף הבל אסור. א"כ הא דקתני סתם חשיכה. וטומנין את החמין ע"כ מיירי באמ"ת ומוכח דבודאי לילה אסור גם באמ"ת א"כ ממילא אין דרך הטמנה בבה"ש דמת"ת יצטרם הוכן להטמין בבה"ש דאי יעבור זמן מעם ויחשך יהא אסור לו להטמין. ונכון בעוה"י. אבל מ"מ קשה לי דלמאי הוצרך רש"י לכל זה ולא בשטוטו דהא דאמרי' מפני מה אסור להטמין במוסיף הבל היינו דממעשה אנשי מבריא נשמע דזהו אסור וצ"ע: **ב** [אות ע] תוי"ט ד"ה ומטלטלין. כי היכי דלא תקשי ממשנה ח' פ"ק דביצה. כ"כ התוס' וז"ל הא דאמר פ"ק דביצה נותנין העור לפני הדורסן דהתירו סופן משום תחלתן אבל עור דבעי"ט משבע התם דאם ר' לטלטל וכו'. לכאורה דבריהם תמוהין דמהיכן משמע דאמור לטלטלן הא י"ל דרק ליתן לפני הדורסן בזה הטעם סופן משום תחלתן ובנשחטה סעי"ש אסור דמחזי כעיבוד אבל בטלטול י"ל דבלא"ת שרי. וצ"ל דעיקר קושייתם מדקתני בש"א אין נותנין את העור לפני הדורסן ולא יגביהנו אא"כ

א במה טומנין. מ"ר פ"א ב"ב י"ב ע"ח. גלויס ב' ע"ב מזיר כ' ע"ח מיי' פ"ד מה"ש הל"ח טוש"ע אח"ח סימן רל"ז סעיף ג': טומנין בכסות. מ"ש ע"ח מיי' פ"ד מהל' שבת ה"ח טוש"ע אח"ח סימן רל"ז סעי' ג': **ב** טומנין בשלחין. מ"ש ע"ח מיי' פ"ד מהל' שבת הלכה ח':

שנויי נוסחאות

א לא בחלח. במפני"ר ולא.. ולא בסיד. בכי"ק לא בסיד. (וכ"ל בסיד). לא בתבן. במפנ"ר ולא.. ולא בזגים ולא במוכים. בד"ל לא בזגין ולא..: במפני"ר הסדר ולא במוכין ולא בזגין. ופי' רע"ב ב"אלו הים לפנין הני' בתמנה גם חרצנים וכ"ה בפי' הרמב"ם וכ"ע. (כשהן) יבשים. בד"ל ובמפני"ר ליתא. ובפירות. בד"ל בפירות. בכנפי. בד"ל ובבנפי. ובבסורת ש"ח ובנעורת ש"פ דקה) בכי"ק ובכי"ח ליתא ובכם סדר ובנעורת ש"פ ובנסורת ש"ח וכ"ה בסדר בד"ל וליתא וכ"ה בסדר ברש"י וברמב"ם בפירושו ובתנוסו: בכי"ם ד' לאם ובנעורת ש"פ ובנעורת ש"ח. וכ"ה ברע"ב ד"ר ובירוס. „אלו תנינן נסורת תניא דנים רבי נעורת הדא אמרה היא הדא היא הדא": במפני"ר ובנעורת ש"פ ובנסורת ש"ח(דקה) לך בלמ"ו בם ליתא:

תוספות הדשים

א [במשנה] אין טומנין כו'. ואם הטמין בדבר המוסיף הבל בסס"ש בסימן רל"ו דהתכשיל אסור ומ"מ כתב דים להקל כדעבד אם הטמין לזרך מחר ע"ש:

תוספות רע"ק

פ"ד א [אות סו] במשנה ורא בחיל. עי' מ"ש בגלין לקמן פכ"ג מ"ה: [אות סו] שם ולא בעשבים בזמן שהן לחים. והא דלא תני ולא בעשבים כשהן לחים כדקתני בסיפא כשהן יבשים לאורויי

ס פ"ק דבילה ועיין במשנה ה' פ"ו דלקמן. ומ"ש הר"ב כלומר להטמן עליהם זה לשון רש"י פ"ק דבילה ד' י' כן היתה שיבתה שוטמין בגדים ע"ג הקרקע ונסמכין ווטבין על ברכיהם כפופים כדאמר בפסחים [ק"ח.] הוי זגיגן אברכי דהדדי: נוטל את הכסוי וכו'. וכתב הר"ן וה"ק לא מיירי אחר שנטל הכסוי מה יעשה אם יקח התבשיל משם או יסלק הקדירה מן הקופה ומש"ה פליגי רא"ב"ע ורבנן דרא"ב"ע סבר מטה הקדרה ונוטל התבשיל מה שלריך לו וכו'. והוא פי' נכון מאד. אלא דנוטל דרבנן לא הוי דומיא דנוטל דרא"ב"ע. [וג"ל דחכמים מהדרין על ליגת דשמא יטול דאמר רא"ב"ע]. והרמב"ם מפרש בדרא"ב"ע נמי שנוטל הקדירה ונטייתי הקופה הוא כדי שלא יהרוס המקום ששם הקדירה: וא"נו יכול להחזיר. והלכך חייבין שמא יטלטל* הגיזין שנפלו ויחזור. ורבנן לא חייבי שיחזור באיסור: הכר. פירש הר"ב שמשימו תחת מראשותיו והכסת גדול ממנו. וכן פי' הרמב"ם. ומקומות יש שפירשו בהפך. ולכתבם במשנה ב' פ"י ממס' מקואות:

אותן. בין שטמן בהן בין שלא טמן בהן דחזו למזגא עלייהו כלומר להטמן עליהם: ואין מטלטלין אותן. דמוקצה הן לטוות ולארוג ואף על פי שטמן בהן לפי שעה לא הפקירן לגמרי כשלא יחדן להטמנה אבל יחדן להטמנה מטלטלם: ביצד יעשה. זה שטמן בהם כילד יטול קדרתו הואיל ואסור לטלטלן והרי היא טמונה כולה בהן: נוטל. כסוי של קדרה שיש חורת כלי עליו ואפ"פ שהן עליו לא חיכפת לן דלא נעשה בשיס להן שהין עשוי אלא לכסות את הקדרה: רבי אליעזר אומר קופה מטה על צדה ונוטל. כשבא ליטלה מטה את הקופה על לדה שמא יטול את הקדרה ויפלו הגיזין שמכאן ומכאן לתוך הגומא שיש בה הקדרה ואם ילטרך להזור ולהטמינה לא יוכל לטלטל הגיזין* לכאן ולכאן ולעשות גומא ולהחזירה לתוכה: וחכ"א נוטל. את הקדרה ואם לא נפלו הגיזין שמכאן ומכאן ולא נתקלקלה הגומא מחזיר הקדרה למקומה ולא אסרינן ליה ליטול את הקדרה לכתחלה גזירה שמא תתקלקל הגומא. ומודים חכמים שאם נתקלקלה הגומא שלא יחזיר. והלכה כחכמים: לא יכסנו משתחשך. אסור להטמין בשבת בין בדבר המוסיף הבל בין בדבר שאינו מוסיף הבל בדרך הטמנה*): ונותן. בשבת. תחת הכר שמשיס מראשותיו* ואע"פ שהוא מלא מוכין או מולה שאין דרך הטמנה בכך: כסת. גדול מכר:

*) ברע"ב ד"ה „בדבר הטמון" וכפי הגרלה הגי' כן התוי"ט.

אותן יב). בגיזי צמר ואין מטלטלין אותן יג). כיצד הוא עושה יד) נוטל את הכסוי טו) והן נופלות טז). רבי אליעזר בן עזריה אומר קופה יז) מטה על צדה ונוטל יח) שמא יטול ואינו יכול להחזיר יט) וחכמים אומרים נוטל ומחזיר כ). לא כסהו מבעוד יום לא יכסנו משתחשך כא) כסהו ונתגלה כב) מותר לכסותו. ממלא את הקיתון כג) ונותן לתחת הבר כד) או תחת הכסת כה):

נוטל את הכסוי. שם ופס מ"ו שם ופכ"ו הלכה י"ג ספב לשון פ"ה מע"ש או"ח סימן רל"ט סעיף מ': לא כסהו. פ"ח ע"ח: כסהו ונתגלה. מיי' פ"ד מטו"מ שנה ה"ד מפ"ג לשון פ"ה מע"ש או"ח סימן רל"ז סעיף ד':

שנויי נוסחאות

ב בגיזי צמר. נכ"ל בגיזי הצמר. בגליון כ"י"מ יש לכן הוספה ובציפי צמר ובלשונות של ארנטן. וכפי הגראה היא מהכרייתא כמובאה בגמ' (מח.) ובכ"ב (יט.). דתניא עומנין בגיזי למר ובציפי למר כו' אך בקצת מסמחות כ"י שם „ותתנן" ועי' ד"ס שם. כיצד (הוא) עושה. במשני"ר ליתא: בכי"ק ביצד יעשה. וכן הוא ברע"ב: נוטל את הכסוי. במשני"ר נוער..: בד"ל נוטל את הכסות ועיין פי' הרמב"ם. כ' אליעזר ב"ע. בד"ל ובמשני"ר ר' אליעזר.. ועי' רע"ב. קופה. בד"ל כופה. לא כסהו. במשני"ר אם לא.. ממלא את הקיתון. בד"ל ממלא קיתון: בכי"מ ממלא אדם קיתון של מים: ברי"ף ד' רלים ממלא אדם את הקיתון מים. לתחת. בד"ל ובמשני"ר תחת:

תוספות חדשים

ב [במשנה] ממלא את הקיתון כו'. פי' קיתון של לוגן שלא יהמו בקיץ רש"י והרמב"ם כתב שמותר ג"כ לכפיג לוגתקוכ"ם ספוסקיה: [בר"ב] ד"ה וחכמים וכו'. והלכה כחכמים. וכן פסק כפי' רנ"ו: [תוי"ם] ד"ה הכר. שפירשו בהיפך ע"כ"ל. עי' ניעוין פ"ד דשמר ר"ל לכרתי' פרסי כרי מוכת דכר הוא הסוכב עלין:

תוספות רע"ק

יש עליו כזית בשר וב"ה מתירין א"כ מדאסר ב"ש להנביה משום דאסור לטלטל וע"כ לא פליגי ב"ה רק דהתירו סופן משום תהלתן כמו דהתירו מה"ט ליתן לפני דורסן: אמנם עדיין ר"ל דדוקא בנשחטה בי"ט אסיר לב"ש אבל בנשחטה מעי"ט יל דשרי והיינו דאף דהעור חוי למוגא מ"מ דמי לעצמות וקליפים דבנתפרקו בשבת הוי מוקצת דמעיקרא שהיה יחד עם הבשר היה אוכל ועתה שנתפרקו הוי מאכל בהמה ובנתפרקו מע"ש שרי דנעשת מפ דם מאכל בהמה ח"נ יל בעור דבנשחטה מערב יו"ט נעשה מקום מוכן לישיבת מבעוד יום אבל נשחטה ב"ט בתחלה היה אוכל אדם ועתה נעשה כסא לישיבה. ולישנא דהש"ס בביצה סופן תתלתן די"ט אין דערב יו"ט לא י"ל דתיינו ליתן לפני הדורסן המיניה מיירי התם ואסור כש"ס דמחזי כעיבוד אבל לטלטל י"ל דנשחטה מעי"ט שרי יותר. או אפשר גם בנשחטה מעי"ט ולא הופשט חשר מבעי"ט י"ל דבעוד חבשר עם העור יחד הוי כמו עצמות וגרע יותר מן בני מעיים עי' שבת כ"ט ע"א אבל נפשט מע"ש הוא דשרי. ואף דבמתני' סוף פכ"א דשבת בש"א מגביהין מן השלחן עצמות וקליפין א"כ אם איתא דהעור חזי למזגא ובנפשט מעי"ט שרי גם בנפשט בי"ט לשתרי מ"מ הא אמרי' שם אר"נ אנו אין לנו אלא ב"ש כר"י וב"ח כר"ש וא"כ ב"ש לשיטתיה שפיר סבר דלא יגביהנה ולב"ח לשיטתיה י"ל באמת דהגבהה מדינא שרי אלא דליתן לפני הדורסן דמחזי כעיבוד צריכים לטעמא דסופן משום תתלתן. ואולי דקושייתם לר"נ דס"ל ברישא ביצה דמתני' בתרנגולת חעומדת לגדל ביצים וכו' מ"ס ס"ל לב"ש דסוקצת שרי אמאי ס"ל דלא יגביהנה. ועדיין לשון התוס' צ"ע: [אות עא] שם בהרע"ב ד"ה ראא"א קיפה. לא יוכל לטלטל הגיזין. והרמב"ם בפי' המשניות כ' ונמצא כמי שטומן בשבת. ולפי"ז גם בטומן בדבר שניטל בשבת אם נתקלקלה חגומא אסור לחחזירה והכ"ז כתב דגראה כן ג"כ מדברי הרמב"ם בחבורו וקבע כן בשולחנו המחור בפי' רנ"ט ס"ג בשם י"א. ותמוה לי הא כבר סופפן מע"ש והוי מהטמנה להטמנה דקי"ל בפי' רנ"ז ס"ד דאפילו ליטלו כולו ולתת אחר במקומו ו שרי. וצע"ג: [אות עב] שם בתוי"ט ד"ה ואינו יכול לחחזיר שמא יטלטל. לשון הרא"ש דודאי ישלטל הגיזין בידו לתקן מושב הקדירה וע"י הקדירה לא יטלטל מן ישפך התבשיל אם יגענע ועי' לקמן סוף פ"כ בהרע"ב: [אות עג] שם בהרע"ב ד"ה ונותן. ששמים פראשותיו. שלא יחמו בחום הקיץ ויחמצת. רש"י. אבל הר"ן כתב דמותר להטמין שיהום קצת או שלא יתקרר יותר כיון שהוא צונן אינו דרך הטמנה בכך ולא נגרו:

יבין תפארת ישראל יבין

לחין עם שערותיהן: יב) אפי' לח טמן בהן. ומיירי בשל נסה. דכשטפלה חזי ליבש עליו (מיהו אי"ל כר"ת. דהכא ביבשין מיירי. דק"ל דבכה"ג מי חזי להטמנה): יג) ואפילו טמן בהם. מדמוקצות לעוייה מיהו ביחדן לעולם להטמנה. לח בעלי להטמנה: יד) הטומן בהן. אוך יוליא הקדירה מתחת המוקלה: טו) ומיירי במקלת הכסוי מגולה (רע"ע פ"ח). ואי"ל דעב"ם הכסוי בכסוי לאיסור. ויתא. דאין הכסוי משמש להלמר. רק הלמר משמש לקדירה לחממה. ובאין הקדירה מגולה כלל יתחוב כוס ויגער (מג"ת רל"ע פק"ה). ובא"ל בכוס התיר בא"ר ליגע בלמר עלמו לסלקו: טז) ואלכתי לא שמעינן מה יעשה משטל הכסוי. ובהא פליגי ר"ח ורבנן: יז) (פאס): יח) ר"ל הקופה שטמן בה הקדירה בלמר ממה לותה. ולוקח המלכל. אבל לא יוליא הקדירה: יט) ומשא יטלטל המוקלה להחזירו.

תפארת ישראל יבין

וי"ח דאפי' בלינן מוקלה אסור. גזירה שמא תתקלקל הגומא ויתקנה. והו"ל כהטמנה חדשה: כ) כ"ל לא נתקלקל הגומא. דלא גזרינן: כא) אפי' בדבר המותר לטלטל אסור. דהטמנה לכתחלה בשבת אסור אפי' בלינו מוסיף הבל: כב) משחשיכה דוקא. ולא אפי' לכתחלה מותר לגמרי (רע"ז פ"ד) והא דנקט לשון דיעבד. קמ"ל דהא בכסהו ונתגלה מבעו"י אפי' נגלה בדיעבד. אסור לכסות משתחשך (רע"ז שם סק"ד): כג) ר"ל מותר למלא בשבת (קרוג) עם מים לוגין או הבשיל לוגן: כד) (דעקקע): כה) קיסטין (עמ"ש פ"כ דכלים מ"ח). ולהכי מותר מדמין כוונתו רק שלא יגענו ביותר. לא כדי שתפג מינהן (שם ס"ו). אבל דבר חם בכ"ר אסור לתנו תחת כרים וכסתות בשבת. אף דלינו מוסיף הבל. דכל הטמנה לכתחלה בשבת אסור. אא"כ פגהו מכ"ר לכלי אחר שרי כה"ג (רע"ז רל"ז סק"ה):

הלכתא גבירתא כללא דפרק ד

פ"ד הטמנה מקרי כשמכסה הקדירה בולה בדבר המחממה והקדירה נוגעת בו. ולפיכך שאלענגס שלנו אין לו דין הטמנה. ובתנאי שאין הקדירה נוגעת בדופני התנור. וכ"ש באם סותמין התנור בסיס. דודאי לא יחתה דמדכיר דכיר ואו אין לפתוח התנור אלא ע"י עובד כוכבים. דבפתיחה מתלהבין הגחלים ועי' פי"ב. והיכא דשייך הטמנה אין טומנין בדבר המוסיף הבל [ר"י הום] כובל בחטות. ומלח. ומיד. וחול. בין לחין בין יבשין ותבן וגנים ומוכין ועשבין לחים. דדמי לרטץ [אפר עם נצוצות]. ואתי להטמין בו ויחתנה. ואפי' נתבשל התבשיל לגמרי ומצטמק ורע לו. או שהיא חי לגמרי דאינו מחתה בקל אפ"ה אסיר. ואינו מותר להטמין רק בדבר המעמיד הבל ככסות ונוצות דעופות. ונסורת של חרשים. ונעורת פשתן אפי' דקה. ועורות אפי' לחין. ובטמן קדירה על התנור מע"ש תחת מכסה בגדים. אם אש תחתיה מוסיף הבל ואסור. אא"כ אין הבגדים נוגעים בקדירה. ובטמן בדבר מוקצה. ישאיר קצת מהקדירה או הכסוי מגולה לאחוז בו ולהשליך המוקצה ע"י מלפול מן חצד. ובמכוסה לגמרי תוחב הכוש ובנער. ובא"א מתיר בא"ר לפלק הצמר בעצמה: ובשבת אס ר להטמין אפי' בדבר המעמיד הבל. ובאכל שהוציא משאלענטאפין אסור לחטמינו תחת כרים. וכ"כ אסור ליתן כלי עם מאכל לתוך מים חמים בסמין בולי בתיכו. ובשטמן קדיר' בדבר שאינו מוסיף הבל ונטלו משם בשבת מותר לחחזירה. וכ"ש בנתגלה משהשיכה שמותר לכסותה. משא"כ בנתגלה מבע"י ולא כסה עד שתחשך. וכן מותר ליתן קדירה אחרת במקום הראשונה. וכן מותר להוסיף בגדים בנתבשל כל צרכו. בשא"כ בלא נתבשל כ"צ. ואם פנה חתבשיל מכלי ראשון לכלי שני או אפי' החזירה לכלי ראשון. הו"ל כצונן דמותר להטמינו בשבת. וכ"ש צונן ממש שלא יצטנן ביותר או שיפיג צנתו. מיתו בדבר המיסיף הבל. אפי' מבע"י וצונן גמור אסור:

פרק ה **א במה** בהמה יוצאה. לפי שחדש מצוה (ב) על שביתת בהמתו בשבת ומידי דמנטרא ביה הבהמה לא הוי כמשאוי ומידי דלא מנטרא ביה הוי כמשאוי: אפסר. חבל שקושרים על פי הבהמה: והנאקה. בגמרא מוקי לה בנאקה לבנה דוקא שלריכה נטירותא יתירתא: בחטם. לוקחין כמין טבעת של ברזל וטוקבין חוטם הנאקה ומכניסין לתוכו בתוכו: לובדקים. חמור הבא ממדינת לוד והם קשים וחזקים ולריכין שמירה יותר משאר חמורים הנמלאים בישוב: בפרומביא. רסן של ברזל: בשיר. כמין אלעדה סביב לוארו וטבעת קבועה בו ומכניסים בטבעת חבל ומושכין הבהמה: וכל בעלי חשיר. כגון כלבים של ציידים וחיות קטנות: יוצאים בשיר. כרוך על לוארן החבל הקבוע בשיר: ונמשכין בשיר. ואם רלה מושך הבהמה בחבל שבשיר: ומזין עליהן. במקומן

פ"ה **א במה** בהמה יוצאה ובמה אינה יוצאה א). יוצא הגמל באפסר ב) ונאקה ג) בחטם ד) ולובדקים ה) בפרומביא ו) וסוס בשיר ז) וכל בעלי השיר ח) יוצאים בשיר ונמשכים בשיר ט) ומזין עליהם

בסיפא דהזייתו פסולה עד ששנה. והוא לא ישנה. ומ"ש הר"ב דלהכי מקבל טומאה הואיל ועשוי לאדם שינהיג בו את הבהמה. פי' לטורך האדם וז"ש הרמב"ם שהוא מכלי האדם בשעת הרכיבה וכן דקדק הר"ן וכתב כדי למשכה למקום שילה: ושובלין

פ"ה **א במה** בהמה יוצאה. פירש הר"ב מידי דמנטרא בו. ועיין בסוף הפרק: יוצא הגמל. הכא פתח לפרושי במאי דפתח וליכא קפידא כמ"ש ברפ"ק בס"ד: ונאקה. פי' בערוך [ערך נקה] גמל נקבה כשראויה למשא קורין אותה נאקה: מזין עליהן. כתבו התוס' דאילטריך להשמטינן במקומן דלא מיישינן שמא תפול ההזאה על הבהמה ויפסלו כדתנן במסכת פרה (משנה ג' פרק בתרא) נתכוון להזות על האדם והזה על הבהמה אם יש בחוב לא ישנה עכ"ל. דנפסלו במלאכה דהזאה של בהמה (אינה) [אין שם] הזאה עליה והוי להו כמים שנעשו בהן מלאכה כך פי' רש"י בפ"ק דיומא דף י"ד. והר"ש מפרש טעם אחר. אבל לפי' הר"ב והרמב"ם דהתם בפירשו לא ישנה שאינו צריך לעבוד שנית אלא יזה במים שנשארו בחוב האיל ותחלת עבודתו כשרה היתה. נפרש דאילטריך להשמטינן שלא נחוש לשמא יתכוון להזות על הבהמה ויזה על הכלים דתנן

פ"ה **א** [אות עד] בחרע"ב ד"ח **במה** יוצאה. על שביתת בהמתו. דכתיב לשון יניח וגו'. ומיהו לאו דל"ת מלאכה אתה ובהמתך ליכא אלא במחמר אחר בהמתו. תוס'. ואני מסתפק אם נשים מצווין על שביתת בהמתן חיכא דליכא משום מחמר כיון דהוי רק עשת. י"ל דהוי מ"ע שהו"נ דנשים פטורות אף דחייבות בקידוש היום מדקישא דזכור ושמור י"ל דדוקא בקידוש דהיינו הזכירת אבל בשאר מ"ע י"ל דפטורות. ועי' בהר"ן פ' כל כתבי שכתב דכל מילי דשבת נשים שוין לאנשים. ועי' בב"י בא"ח סס"י רצ"א וצ"ע (אמר יש התלמיד בדין הנ"ל שמסתפק רבינו כמו כן מצאתי שמסתפק בזה הפרי חדש בא"ח סימן רמ"ת ובספרו תיבת גמא פ' בשלח ולי העני צריך עיון

יכין תפארת ישראל בועז

פ"ה א) נרה"ר. דאדם מצוה על שביתת בהמתו מדאורייתא בכל מלאכה מל"ט מלאכות (בלקמן דפכ"ד ח'). רק כל משא שמשתמרת בו. לא הוה כמשאוי. אבל כשהוא לנטירותא יתירתא. יותר הרבה מהצורך או שאינה משתמרת בו כלל. או כשהוא לנוי שאינה רגילה בו. הוה כמשא (ס"ה פ"ח): ב (המלפטער). והוא חבל שבלוארה: ג) (דרלממעדאר). והוא מין גמל נקבה שקלה לרוץ. וחזקה יותר מגמל: ד) טבעת ברזל שבחוטמה. דלריכה נטירותא יתירתא: ה) חמור מלוד שחזק ביותר (א): ו) רסן ברזל שנקראת בלשון רומי פרענום ובל"ז (נעבים): ז) (האלז קעטטע): ח) כלבי ציידין: ט) ר"ל מותר למשכן בחבל שבשיר: אמין

פ"ה (א) ונ"ל שזה אינו אותו לוד שבחלק בנימין (במגילה ד"ל ח'). וסם הי' ב"ל של ר"ח (כסנהדרין דל"ב ב'). והיתה כמהלך יום מירושלים (כמעשר שני פ"ה מ"ב). ונקרא כעת המקום ההוא נאדא. אבל הך דהכא הרי אמרי' בגמ' שהוא חמרא נוכא. וכ' תוס' לנוכא הוא מצרים. ונקרא כ"כ בתנ"ך (דה"ב י"ב ג'. ונחום ג' ט') וכן עוד היום יש מדינה בדרומית מצרים שנקראת לבי"ן. והיא הנקראת לכיש לוד. וכן משכחת ביעני (ס"ו פי"ט) ובירמיה (מ"ו פ"ט) ובזיחקאל (כ"ז פ"ו ול' פ"ה). וכן כתיב ומצרים ילד את לודים (בראשית י' פי"ג). וזס הי' מושב גזליים (פסחים י"ב ב'). והיו אוכלים בשר אדם (כרש"י שבת ד"י ע"א). ולהם מכר א"ע רשע לקוש קודש אחור בתשובה (בנימין דמ"ז א'). אמנם אותו לוד שמכר בתורה (בראשית י' פכ"ב) בני שם. לוד שלישי הי'. בחזיון הקצה שנקרא כעת לידיען. והוא מת"ל: (ב) וכ' עלה הגאון הגדול מהו' עקיבא שליט"א וז"ל אבל לאו דלא תעשה מלאכה אתה ובהמתך. כ' תוס' דליכא רק במחמר בהמתו ואני מסופק אם נשים מצווין בשביתת בהמה. היכא דליכא משום מחמר. הרי הוא רק עשה. ומ"ע שהו"נ נשים פטורות. ואף דחייבות בקידוש מהיקשא דזכור ושמור. י"ל דוקא קידוש. דהוא זכירה. אבל מ"ע דשבת י"ל דספירי. ועי"ן פ' כל כתבי. אבל דכל מילי דשבת נשים שוין לאנשים. ובמ"י בסרל"א. וע"ע לדינא. עכ"ל. אמר המחבר במחכ"ת הגאון הכ"ל אתמיהתיה המשנה דבלהי פרקן מפרת שבתו של ראב"ע. ודוחק לומר דלהגאון הכ"ל רק מדרבנן היתה אסורה. מלבד שזה דוחק גדול. דהרי דומיא דפרת אים נקט לה דאסור מדאורייתא. ונם הגאון הכ"ל לא התכוון לזה. מדלא הזכיר המשנה הכ"ל ולומר דהתם רק מדרבנן מיירי. תו ק' למה נרמיק הפלוגתות. דהרי לראב"ע ודאי שרי נגמרי אפי' לאים (כפ"ב דבילה). וכן משמע ממי בירושלמי דפליג אדרבנן ומרי לגמרי. וע"כ דס"ל כשמואל (שבת פ"ב א') דלמי מותר לגמרי. ומ"כ רבנן אף דס"ל כדקיי"ל (א"ח ש"ח סי"ז) דאף לגוי אסור מדאורייתא. עכ"פ איך יתמיהו עוד דאף דבכל דוכתא לא מצינו שהתמירו באמה בעשה שהו"נ. הכא גם באמה התמירו. זו פלוגתא כפולה ומחוקה היא. ותו דא"כ כשלא מחה בה למה נקראת על שמו. שיהיה שקול כאילו הוא עצמו עשה כן. הרי בדידה הוה רק מדרבנן. ובדידיה אסור מדאורייתא. ואיך יוציאו לעז על אותו גדיק שחעא בכפל. ואף דבירושלמי י"א דשל אשתו היתה. לפ"ז י"ל דמה שקנתה אשה קנה בעלה. עכ"פ בגמ' דיקן משמע טפי דשל שכנתו ממש היתה ואי לא פליג בירושלמי אגמרא דיקן אפסר שאח"כ כתבה. וגם לדך ירושלמי לא התכוון הגאון הכ"ל. דהרי לא זכר המשנה כלל. ותו ק' למה באמת ראב"ע לא מחה בה. דאף לדדיה הרי יחיד ורבים הלכה כרבים. ואי"ל משום דראב"ע נס הוא מפי רבים שמע. ומה"מ לא חזר בו (כעדיות פ"ה מ"ז). ליתא. דאדרבה מסס ראי' דרק הוא בעצמו מה"ע לא חזר משמועתו. אבל לאחר אסור לעשות כיחיד נגד רבים. דהרי עקביא קאמר התם לבנו אתה שמעת מפי היחיד ומפי המרובים. מוכח להיא דברי היחיד ולעשות כמרובים. אע"כ דידע שלא תשמע לו. ולהכי לא אמר לה ולא מידי. דבכה"נ ס"ל לאחי' בדאורייתא א"ל למחות. דאמריק מוכח שיהיו שוגגין ולא מזידין (כבילה ד"ל ע"א). ואפסר דראב"ע ורבנן פליגי בפלוגתא אי תוכחה עד מיסה או עד הכאה (בערכין דפ"ז ב'). רק מדשתק הכמיא לא היה בידם למחות כלל. ויהיה איך שיהיה הא תינה אי לרבנן שבית בהמה של אשה דאי'. להכי קראוה על שמו דס"ל דקיי"ל (א"ח תר"ח) דבדבר המפורש בתורה. אפילו בדידע שלא ישמע לו. אפ"ה מחויב למחות עד הכאה וקללה. אבל אי יימא דלרבנן אשה רק מדרבנן מצווה על שביתת בהמתה. א"כ נמה קראוה על שמו. הרי גם לדידהו לא הי' צריך למחות. כלל מילי דרבנן אז אינו מפורש בתורה (כבילה הכ"ל ותוס' שם). גם בנ"ז לא ידענא מה יכריחנו להוציא משנה דפרה ממשמעותא דכולא פרקן. דכולו מדאורייתא קמייתי. וה"ע באשה:

תוספות רע"ק

פ"ה א [אות עד] בחרע"ב ד"ח **במה** יוצאה. על שביתת בהמתו. דכתיב לשון יניח וגו'. ומיהו לאו דל"ת מלאכה אתה ובהמתך ליכא אלא במחמר אחר בהמתו. תוס'. ואני מסתפק אם נשים מצווין על שביתת בהמתן ומוכח היכא דליכא משום מחמר כיון דהוי רק עשת. י"ל דהוי מ"ע שהו"נ דנשים פטורות אף דחייבות בקידוש היום מדקישא דזכור ושמור י"ל דדוקא בקידוש דהיינו הזכירת אבל בשאר מ"ע י"ל דפטורות. ועי' בהר"ן פ' כל כתבי שכתב דכל מילי דשבת נשים שוין לאנשים. ועי' בב"י בא"ח סס"י רצ"א וצ"ע (אמר יש התלמיד בדין הנ"ל שמסתפק רבינו כמו כן מצאתי שמסתפק בזה הפרי חדש בא"ח סימן רמ"ת ובספרו תיבת גמא פ' בשלח ולי העני צריך עיון

דמלשון חגמרא נבי פרתו של ראב"ע של שכנתו וכו' מיחה בה כו' לשון שכנתו ולשון בה מוכח בהדיא דנשים מצווין על שביתת בהמתן ומוכח כסברת הר"ן הנ"ל): [אות עדן] שם בחרע"ב ד"ה **בחטם**. חוטם הנאקה. אבל נאקה באפסר לא כיון דלא מנמרא בי' חיי משאוי. וכן גמל בחטם. דכל נפירותא יתירתא חוי משאוי וכן דבר שחוא לנוי חוי משאוי ובהחיא דסוף פרקין. ודעת הר"ן דנוי הרגיל בחול אפילו בשבת שרי. זולת דבר שאינו רגיל בו בכל אלא מקצתם עושים כן לעתים אסור. ומיגה מיירי בסוף פרקין ומיישב בזה קושיות תוספות בפרקין מ"ד והובא בתוס' יו"ט ד"ח ולא בזוג:

שנויי נוסחאות

א בחמה יוצאה.. אינה יוצאה.. בכי"ק.. יוצא.. יוצא. ועי' במל"מ. הגמל. וכ"ה בד"ל ובמפני"ר: בכי"מ גמל ועי' ד"ס. באפסר. במפני"ר באיפסר. ונאקה. בד"ל ובמפני"ר והנקה. וכ"ה בערוך ע' נקה. במס' ד' פיזכו והנקת. ועי' רש"י מ"ב (יט, כח). ולובדקים. במ' דבמ"ע וחליבדקים: בד"ל וחליבדקים: במפני"ר וסליבדקים (ועי' בגמ' שם פ"ה ובכלאים פ"ח) ועי' רש"ב ובד"ס: בפרומביא. בד"ל בפרומביא שבפיח ובכ"ה בערוך ע' פרומבי'. ועי' כ"ק (יז:). וסוס בשיר. בד"ל ובמפני"ר והסוס.. בכי"ק והחסוס בשר מסר יו"ד בכל המשנה [ושתי סתמונות האלה נקוד הבי"ן בציר"ה. אם על שם הסרות והרעלות דיבשיה אל כח"י על חתי כאסף (מ"ב יט, כח) שירין בליסך. והכ"ד כתבם בנקודו ובכתוכו ע"ם] ועי' מלא"ם. יוצאין (בשיר) ונמשכין בשיר. בכי"מ ליתה ועי' ר"ן. ויפס בעיר סרב בעל ד"ם ז"ל מלוני הוא יאר כן וכייב דתרגמו שמואל נקמן יוצאין ומכין. עכ"ל. ומזין עליהם ושובלין במקומן. הב"מ הגיה ומזין עליהן במקומן. ועי' רש"י ור"ן ובתוד"ם ומזין (נב.) ועי' תו"ש: במבב"ב ושובלין ולא עוד הגיה ושובלין ולא עוד:

תוספות חדשים

אבר"ב]ד"ה ולובדקים כו' ממדינת לוד. נראה לי דל"ל ממדינת לוד וכ"ס ברש"י וגמ' ובתוס' ע"ש.

ראשון לציון

א [תו"ש] ד"ח ונאקה כו'. עיין יסל"מ:

[בתוי"ט] ד"ח ומזין כו' כך פירש"י בפ"ק דיומא דף י"ד כו'. ולע"ב דקיי"ל דפסול מלאכה לא שייכא אחר שהיה אפר במים כדתנן ב"ק ג"ו ע"א ד"ה הטוטה עוד בס ל"ח ע"א ד"ה הא קמ"ל כו' דהיינו כסברי דוקא קודש קידוש פסלה המלאכה יכול אף מבוקדמו בכלי מ"ל נמי נדה ולא שכבר מי נדה עכ"ל יש פסול מדרבנן. עי' תוס' ביומא שם:

א בחמה בהמה. ר"ח מי. נדליס ב' ר"ע נדל ב' ר"ח מיי' ר"ס מהלי שבת פ"ו מ' ס"ס ע לתרן ס"ה פוס"ע מ"ח ס' ר"ש סעיף מ': ונאקה בחטם. ירושלמי כלון ה"ל. בילה פ"ב הל"ח: וכל בעלי חשיר. מיי' שם פ"ש שם סעיף ה':

ב חמור יוצא. נ"ב פ"ב. מיי' פ"כ מה"פ פ"ו סמ"ג לאוין ס"ה מוס"ע מ"ח מי' פ"ס ספ"ד ז': **ג** ובמה אינה יוצאה. כ"ל פ"ח: לא יקשור מיי' פ"כ מהל' שבת הי"ב סמג לאוין ס"ה טור"ע מ"ח מי' פ"ס סע"ו ו': ובלבד שלא יכרוך. מיי' פ"ו מהל' כלאים הל' כ"ח:

שנויי נוסחאות

ב קשורה לו. במשב"ב.. בו ועי' בס' ש"ל. וכריים. במשני"ר חזכרים. בריי"ף וחזכרים. רחלות (יוצאות), בד"ינורחלות..: בכי"מ ליתא (ומס והרחלות). בכי"ק והרחלים.. וכ"ה במס' ד' פיזרו ועי' חולין (קלז). שחוזות. בירושלמי איתא תניי מני שחוזות ואיתא תניי מני שוזות כו' ע"ש ובכללי כאן [המלה שחוזות במלואה שאחוזות והיא על משקל שפעל מן אחז כמו שענד מן ענד, ועי' ערוך שם] . העזים (יוצאות). במשני"ל והעזים. וליתא. הכבונות. בכי"מ כבונות. עזים יוצאות. בד"ל העזים ... במשני"ר.. יוצאין:

ג יוצאה. במ' דבמ"ע יוצא ועי' במשנה מ"ו. גמל. בד"ל הגמל. במטוטלת. במשב"ב ובמשני"ר במטולטלת. לא עקוד. בד"ל ולא.. הבהמות. במשני"ר הבהמה. לא יקשור גמלים. בד"ל ולא יקשור הגמלים. זה בזה.. במ' דבמ"ע זה לזה. מכנים. בד"ל מכנים הוא. (וימשוך). בד"ל ליתא ועי' פי' הרמב"ם ורע"ב:

תוספות חדשים

[ברע"ב] ד"ה יוצאות לרוחות וכו' והלכה כת"ק עכ"ל. וכ"ע סי' ש"ם סעיף ז' פסק כר' יהודה אבל לא כר' יוסי:

תוספות רע"ק

ב [אות עח] במשנה אבל לא לחלב. היינו לשמור החלב בדדיה שלא יזוב לארץ ובזה שרי לת"ק דהוי כמו רחלים בבונות דחשבינן ליה מלבוש אע"פ שאינו עשוי לצורך עצמן אלא לשמור חצמר. אבל ברוצה שיקבל הכים החלב הנוטף מדדיהן גם הת"ק מודה דאסור דהוי משאוי בטה שנושאת החלב והוא טלאכת הצריכה לגופה. תוס' בשם הר"ר פורת: [אות עו] ברע"ב ד"ה בזמן וכו' מערב שבת. ומוכח כן מסיפא דמתני' אין חמור יוצא במרדעת בזמן שאינה קשורה לו ואי בשאינה קשורה כלל פשיטא שאסור אלא ע"כ דבזמן שאינת קשורה לו מע"ש קאמר הגסרא. והא דלא דייק מרישא דבזמן שהיא קשורה לו דפשיטא רבעי קשורה י"ל דת"א דבא לומר בחיפוך דיוצאת בקשורה אפילו בקשורה בשבת. תוס': [אות עז] ברע"ב ד"ה צרורות. שלא יטפטף החלב. ובתוס' תקשו דהא במה שהבחמה נושאת החלב הוי משא ואסור משום שביתת בהמתו. ולזה פירשו דמיירי הכל שקושר בשביל שלא יסרטו דדיהן וליבש היינו בזמן שאין הפץ בחלב שרי לפי שמהדקו אבל להלוב שאינו רוצה שיתייבשו אינו מהדק וחיישי' דלמא נפל ואתי לאתויי: ג [אות עט] ברע"ב ד"ה ובלבד שלא יכרוך. דכי כריך לחו הוו כלאים. וס"ל לתתני' כר"י דבדבר שא"ם אסור. פירש"י. ובשלטי הגבורים כתב דהוי פסיק רישא דא"א דע"י אחיזתן שלא תחסם ידיו ועי' מ"ש בכלאים פ"ם מ"ה:

ובטובלין במקומן. גרלה דלילטריך לאשמעי' דלא חייבי' שמא יטביל לאותו בלא ריפוי ויהיה מהודק בבהמה וחולן. ועיין רפ"ו ומ"ש שם בס"ד: **ב** בזמן שהיא קשורה לו. פי' הר"ב מע"ש דאי בשבת וכו' ומגלא מבחמש בב"ח. הכי יהיב טעמא בירושלמי והייבו משום דאין טולין על גבי הבהמה בי"ט ק"ו בשבת כדתנן במשנה ב' פ"ה דבילה. והלכך דוקא לקשור אסור שסומך עליה אבל ליתן בלא קשירה אין כאן משום לא טולין. כך מפורש בדברי הרא"ש: רחלות יולאות וכו' וכבונות. ויעשה זה בכבשות בלבד לפי שאמרן יותר רך מלמר הזכרים. הרמב"ם: רבי יהודה אומר וכו'. הרמב"ם בפירושו כתב דאין הלכה כמותו. אבל בחבורו פ"ך פסק כמותו וזו היא גירסת הרי"ף בגמרא דרב אמר הלכה כר"י. ובפירושו*) [*כפי' רש"י דמפרש כי אתא רבין אמר ר' יוחנן] הלכה כת"ק דר"ל ת"ק דמתניתין: **ג** לא יקשור גמלים וכו' וימשוך. פי' הר"ב שלא ירלה כמוליכן לשוק. גמ'. ואי משום הא אפילו קשורים מע"ש וכ"כ הרמב"ם בפירושו ובחיבורו פ"ך: ובלבד שלא יכרוך. בגמ' רמי לה אדתנן בסוף מסכת כלאים התוכף תכיפה אחת אינה חיבור ומשני הכי קאמר ובלבד שלא יכרוך ויקשור

*) נד"ע בגי' ר"ה דגרס בדרב.

במקומן כמות שהן בטאר הבהמה אם נטמאו בטמא: וטובלין במקומן. מכניסים הבהמה במים להטביל השיר ואף על גב דקי"ל שכל הכלים המיוחדים לבהמה אין מקבלין טומאה. השיר וכיוצא בו מקבל טומאה ולריך טבילה הואיל ועשוי לאדם שיהיג בו את הבהמה ככלי העשוי לאדם דמי: **ב** במרדעת. כמין אוכף קטן ומניחים אותו על החמור כל היום כולו כדי שיתחמם: בזמן שהיא קשורה לו. מערב שבת דגלי דעתיה שהחמור לריך לו לחממו כדאמרי אינשי חמרא אפילו בתקופת תמוז קריר ליה ולאו משאוי הוא אבל לקשור מרדעת על החמור בשבת אסור לפי שאי אפשר לקשרה לו אלא אם כן סומך עצמו בגדי הבהמה וגמלא מבחמש בבעל חיים ואם עבר וקשר אסור לצאת בו: לבובין. בעור שקשרים להם כנגד זכרות שלא יעלו על הנקבות: שחוזות. שאוחזים אליה שלהן קבורה למעלה כדי שיעלו עליהן זכרים: כבולות. שכובלים אליה שלהן וקושרים אותה ברגליהן כדי שלא יעלו עליהן זכרים: כבונות. שקושרים בגד סביב הכבשים ביום שנולדים לשמור אמרן שלא יטנף: צרורות. דדיהן לרורות פעמים ליבש החלב שמהדקים אותן בחוזק ופעמים קושרין להן כיס בדדיהן שלא יטפטף החלב* לארץ ויפסד: ר' יוסי אומר בבולן. דמשאוי הוא: חוץ מן הכבונות. שהוא שמירת אמרן שלא יטנף והוי תכשיט: יוצאות צרורות ליבש. ר' יהודה סבירא ליה כת"ק דלאו משאוי הוא מיהו ליבש דמיהדק בשיר ליבא למיגזר דלמא נפיל ואתי לאתויי אבל לחלב דלא מיהדק שפיר אסור חיישינן דלמא נפיל ואתי לאתויי. והלכה כת"ק: **ג** מטוטלת. תחיבה של מטלית קשורה בזנבו לסימן או לדבר אחר: עקוד. שקושרים ידיהם עם הרגלים בכבלים שלא יברחו: רגול. שטופפים ידו על זרועו וקושרין: לא יקשור גמלים זה בזה וימשוך. אחד וכולן הולכין שלא ירלה כמוליכן לשוק למכרן: אבל מכנים הוא חבלים לתוך ידו. והוא שלא יהו ראשי החבלים תלויין ויולאין מתחת ידו לאחרן טפח או יותר כדי שלא ירלה כמו שעשה חבלים תלויין בידו: ובלבד שלא יכרוך. לאו לענין שבת קא מיירי השתא אלא לענין כלאים והכי קאמר המכנים חבלים בידו קצתם של פשתן וקצתם של צמר לא יכרוך זו בזו דכי כריך להו הוו כלאים* וידו

יכין תפארת ישראל יכין

ו) אמזין נמי קאי. דבנטמאו במת מזין עליהן בג' וז'. ומטבלין אח"כ בעודן בטאר הבהמה. וקמ"ל בהזאה. דלא חייבי' שמא יהכוון להזות לבהמה ונפסלה ההזאה. ובטבילה קמ"ל דאינו הלילה מדרפויין בטאר. ואע"ג דתמציאי בהמה וכלים אמקט"ו. הכא שאני דמדאורחא בהן למשוך הבהמה. כתמציאי אדם דמי (גמ') : יא) (זלטטעלזויס). והוא כר קטן שמניחין על החמור כדי שיתחמם: יב) מע"ם. דבשבת אסור לקשרו לו. מדאריך לסמוך מ"ע בבהמה כשיקשור לה. ומבחמש בבע"ח. ובעבר וקשרו לה. אסור לצאת בו. ודוקא לקשרו לה אסור. אבל ליתנו עליה מפני הלילה ושלא תצא בו מותר. ודוקא חמור דגם בתקופת תמוז קריר לי'. אבל סום אסור ליתן עליו מרדעת כלל. דמחזי כמטעינו משא. ולהסיר מרדעת בשבת. בין מן החמור או מהסום אסור מדהוה טרחא שלא לצורך. ואוכף הנקרא (זאטטעל). אסור בין ליטול בין להניח בין לחמור בין לסוס (ס"ה פ"ח). אולם בשעה שהקור גדול. ואנו רואים שמזיק לסוס. וכן בימות החמה שהזבובים רבים ומלעיגים לסוס. מותר להניח עליו כל מכסה שירלה. דמה לי לער חמור מ"ל לער סוס. ובלבד שיהיה נזהר שלא יטען עצמו על הבהמה בשעה שמכסה (רע"ז שם פק"ו): יג) אילים: יד) שמכסין זכרותן בכיס בתמונת לב. רחב למטה נגד הבילים וקצר למעלה נגד הגיד. למנעו מלעלות על נקיבות: טו) שקושרין זכרן למעלה. כדי להקל עליה הזכר עליהן (ולשון שחוזות פי' בירושלמי כמו משחות. כלומר תדולות להכניס הזכר וכגמ' דילן קאמר שאוחזין אליה שלהן למעלה כדי שיקל לעלות עליהן הזכר): טז) שכובלין וקושרין זכרן לגד מטה. למנען מהזכרים: יז) שמלגפין בגד סביבה שלא יטנוף למר הנקיבות שהוא רך [ובכומות ל"ל שפירשו לעיף (הויבע). כמו תנתן כביתי לבתי (ב"ב ק"ט) שפירשו לעיף כ"כ ס"ג מלבשין לבכבש לת הכתונת הזה דרך ראשו כעין (הויבע) כדי לכסות גם הראש חוץ מהעינים והפה]: יח) לפעמים קושרים דדיהן בחוזק שיתיבש החלב. ולפעמים רפוי שלא יטפטף החלב לארץ: יט) דהו"ל תכשיט: כ) ר"ל אם סוגנתו ליבש חלבן מותר. אבל שלא יטפטף החלב לארץ מדאה מהדק אסור. דשמא יפול ואתא לאתויי (שם פ"ו): כא) מטעים לו כר שבזנבו. לסימן או לדבר אחר: כב) שקושר חבל מידה לרגלה שלא תוכל לברוח: כג) שקושר א' מידה כלפי מעלה שלא תברח מדהוה מעורותה יתירתא הרבה מהלוקך: כד) האחד. והאחרים ממכים עמו. דמחזי כמוליכין למכרן: כה) ר"ל דבאלגון קטורי' זב"ז. מותר להכניס כל החבלים שבפיהן לידו. ובלבד שלא יצא ראש החבל מתחת ידו טפח. דהו"ל משאוי שנושא בריה"ר. ויש אוסרים (שם סע"ז): כו) סביב ידו ויקשור. מבוא כלאים. דא' אמר וא' פסחן. ואף דהו"ל דבר שאינו מתכוון. פסיק רישא הוא. או דאתיא באמת

כר"י

זכבן למעלה. כדי להקל עליה הזכר ובגמ' דילן קאמר שאוחזין אליה כמו משחות. כלומר תדולות להכניס הזכר ובגמ' דילן קאמר שאוחזין אליה שלהן למעלה כדי שיקל לעלות עליהן הזכר): טו) שכובלין וקושרין זכרן לגד מטה. למנען מהזכרים: יז) שמלגפין בגד סביבה שלא יטנוף לגד הנקיבות שהוא רך [ובכומות ל"ל שפירשו לעיף (הויבע). כמו תנתן כביתי לבתי (ב"ב ק"ט) שפירשו לעיף כ"כ ס"ג מלבשין לבכבש לת הכתונת הזה דרך ראשו כעין (הויבע) כדי לכסות גם הראש חוץ מהעינים והפה]: יח) לפעמים קושרים דדיהן בחוזק שיתיבש החלב. ולפעמים רפוי שלא יטפטף החלב לארץ: יט) דהו"ל תכשיט: כ) ר"ל אם סוגנתו ליבש חלבן מותר. אבל שלא יטפטף החלב לארץ מדאה מהדק אסור. דשמא יפול ואתא לאתויי (שם פ"ו): כא) מטעים לו כר שבזנבו. לסימן או לדבר אחר: כב) שקושר חבל מידה לרגלה שלא תוכל לברוח: כג) שקושר א' מידה כלפי מעלה שלא תברח מדהוה מעורותה יתירתא הרבה מהלוקך: כד) האחד. והאחרים ממכים עמו. דמחזי כמוליכין למכרן: כה) ר"ל דבאלגון קטורי' זב"ז. מותר להכניס כל החבלים שבפיהן לידו. ובלבד שלא יצא ראש החבל מתחת ידו טפח. דהו"ל משאוי שנושא בריה"ר. ויש אוסרים (שם סע"ז): כו) סביב ידו ויקשור. מבוא כלאים. דא' אמר וא' פסחן. ואף דהו"ל דבר שאינו מתכוון. פסיק רישא הוא. או דאתיא באמת

וידו מתממת בחיזתן ואסור: **ד** בזוג. כמין פעמון שתולין בצואר הבהמה שתשמיע קול בהליכתה: אע"פ שהוא פקוק. במוכין דהשתא אין הענבל שלו מקשקש להשמיע קול מפני שגראה כמוליכו למכור בשוק: בסולם שבצוארו. כשיש לו מכה נותנים בצואריו עליס כמין שתי וערב כדי שלא יחזור ראשו לתוך חבורתו: ולא ברצועה שברגלו. בהמה שמכה רגליה זו בזו בהליכתה עושין לה כמין טבעת של רצועה עבה וקושרים אותה במקום שרגליה מנקשות זו בזו: בחוטין. שעושים להן לסימנא שלא יתחלפו בתרנגולות אחרים: ולא ברצועות. שקושרין שתי רגליהן יחד ברצועה קצרה שלא ידלגו ושברו את הכלים: בעגלה שתחת האליה. כמין עגלה קטנה קושרין תחת האליה של הכבשים שאליתן גדולה כדי שלא תלקה באבנים ובסלעים: חנונות. עץ אחד יש ששמו יחנון*) מביאין קיסם ממנו ומניחין לה בחוטמה כדי שתתעטש ויפלו החולעים שברחשה ולזכריס אין צריכין לעשות כן שמתוך שמגמגמים זה בזה נופלים החולעים מאליהם: בגימון. כמין עול של גמי נותנים על צואר העגל שיהא למוד לכוף ראשו כשיגדל: בעור הקופר. שרץ שנימוי חדין כמחט וקושרין עורו בדדי הפרה שלא יינקוה השרלים: ולא ברצועה שבין קרניה. בין לגוי בין לשמור אסור לכל נטירותא יהירתא משאוי הוא: פרתו של רבי אלעזר בן עזריה. לא שלו היתה אלא של שכנתו ועל שלא מיחה בה נקראת על שמו:

*) וכגמ' לפנינו: „ויחנון שמו" וכן הגי' בכל"ל ובדפוסים המדפיס נטעות „ויחגן".

ד אין חמור יוצא במרדעת בזמן שאינה קשורה לו(כו). ולא בזוג(כח) אף על פי שהוא פקוק(כט). ולא בסולם שבצוארו(ל). ולא ברצועה שברגלו(לא). ואין התרנגולין יוצאין בחוטין ולא ברצועות שברגליהם(לב) ואין הזכרים יוצאין בעגלה שתחת האליה שלהן(לג). ואין הרחלים יוצאות חנונות(לד). ואין העגל יוצא בגימון(לה). ולא פרה בעור הקופר(לו). ולא ברצועה שבין קרניה(לז). פרתו של רבי אלעזר בן עזריה(לח) היתה יוצאה ברצועה שבין קרניה שלא ברצון חכמים:

ויקשור. ועיין בפי' הר"ב במשנה ב' פ"ט דכלאים: **ד** בזמן שאינה קשורה לו. מע"ש כדפירש הר"ב לעיל: ולא בזוג. פי' הר"ב מפני שגראה כמוליכו לשוק. גמ'. וכתבו התוס' אבל משוי אינו שבטל אגב אפסר: התרנגולין. כתב הרמב"ם שהוא שם כללי לזכר ולנקבה: ולא ברצועה וכו'. כתב הר"ב בין לגוי בין לשמור ועיין משנה ח' פ"ב דביצה. [*ולגוי פי' רש"י (דף נב.) שלובעה וקולעה לגוי בין קרניה כמין קליעה מקרן לקרן ואינו אוחזה בה ע"כ]: פרתו. כתב הר"ב לא של וכו'. בגמ' משום דהיכי קתני פרתו דמשמע חדא והא כמה הוו ליה כו':

ד אין חסיר. ל"ל פ"ב ל"ג ע"א. ר"י ע"כ מס"ע הנ"י ממ"ב לתוין פ"ה מוע"ע מ"ח קי' ע"ה סדיר י"ז ב ולא בזוג. פ"ל פ"ב: ולא ברצועת. ל"ב ע"א: שרתו. ביאה פ"ב עיר"ם פ"ב יכומאי ביאה פ"ב ה"ח:

שנויי נוסחאות

ד חסיר. בבבלי (נב.) החמיר. ולא בזוג כמתני' דבמ"ע לא.. ש(הוא) פקוק. בבבלי (מ"ס:) ניתא. ולא בסולם. כמ' דבמ"ע לא.. ואין התרנגולין. במדבמ"ע אין התרנגלים וכן בסמוך אין הזכרים.. אין הרחלים.. אין העגל.. ברצועות. במבל"ב ובמשכי"ל ברצועה. בגימון. בירוש' אית תניי תני בגיטון ואית ת"ת בגיטול כו' ע"ש. הקופר. במבכי"ל הקופד וכ"ה בערוך ערך קופר: ממ' ד' פיזכו הקיפוד. יוצאה. כמ' דבמ"ע יוצא. ברצון חכמים. בכי"מ ברצון.. במבל"ב בקצת דפוסים החכמים:

תוספות חדשים

[במשנה] פרתו של רבי אלעזר בן עזריה כו' ואין לו' כמותו (מ"ע סי' מ"ס סעי' י"ז):

ראשון לציון

ד [משנה] הקופר. עי' יסל"מ: [ברע"ב] ד"ה חנונות עץ שמו (יוחנן) ר"ל חטין: [ויי"ם] ד"ה פרתו כו' דהיכי כו'. עיין יסל"מ:

יכין תפארת ישראל יכין

כר"י דס"ל דבר שאינו מתכוון אסור (ועמ"ש לעיל ספ"ב [כוונות ו]). אב"י עי' י"ד סי' ס' פ"ו): כו) דלמא נפל ברשות הרבים ואחא לאתויי: כח) (שבלגע): כט) סתוס במוכין שלא ישמיע קול. עכ"פ מחזי כמוליכה למכור לשוק שע"י קול הזוג יתעוררו קונים לראותה: ל) עליס בקושרין סביב לוארו שלא יחכך מכחו בשויו: לא) במנקשת רגלי' זב"ז. קושרין טבעת מעור עב סביב המקום שמנקשת: לב) מלת שברגליהן לחוטין ממי קאי. דקושרין לסימן ורלוועות שלא יפריחו: לג) שלא יגררו זנבן בארץ: לד) מנותנין מין עץ בחוטמן. שיתעטשו ויפלו החולעים שתוך ראשיהן אע"ג דכל לער בבהמה שרי (בשבת ל"ג ח'). ואי"ל דעכ"פ דלמא נפל ואתי לאתויי. דא"כ פשיטא וכדקאמר שם. נ"ל דמורני רק לער מועט הוא לה ולהכי אסור: לה) עול קטן שנותנין בצוארו. להתרגל בעול: לו) (שטאכעל שווין) (והוא מלשון מורם קפוד ישעי' י"ד פכ"ג ונתחלף הדלי"ת בריי"ש). שעורותיו חדין. וקושרין עורו על דדי הפרה שלא יינקו משם השרלים: לז) בין לגוי בין לשמירה: לח) של שכנתו היתה. ומדלא מיחה בה נקראת על שמו:

הלכתא גבירתא כללא דפרק ה

פרק ה אדם מצווה על שביתת בהמתו. וכל בע"ח חשיב לו. משום עשה דלמען ינוח [ולרש"י ע"ז פ"ו א' הוא בלאו]. אבל לאו דלא תעשה כל מלאכה אתה ובהמתך אינו אלא בבהמה. וכל משא שמשתמרת בו לא הוה כמשאוי. משא"כ כשהוא רק לנטירותא יתירה או לגוי שאינה רגילה בו. אסור לצאת בו לרה"ר. ובהמה שעסקיה רעים או שמינה הוא מסוכן מותר לצאת ברסן ומוילקארב של ברזל. וכן סיס וכל בהמה בשלשלת שדרכה לצאת בה ויכול למשכן בחבל שבשלשלת. וחמור בכר קטן שמשיטים עליו לחמטו. בקשור לו מע"ש. ובעבר וקשרו בשבת אסור לצאת בו. וליתן עליו הכר בלי קשירה. מפני הצינה לבלי לצאת בו. מותר. מיהא לשאר בהמה אפי' זה אסור. ולהסיר המרדעת אפי' מן החמור אסור. ואוכף הנקרא זאטטעל אסור אפי' להניח וכ"ש ליטול ואפי' לחמור. ובאם חקור גדול עד שתזיק לסוס או שזבובים מצערים אותו. מותר להניח בל מכסה אף לסוס ובלבד שלא ישען עצמו בגופו: מותר לצאן לצאת בבגד שסביב צמרם שלא יפרוף. ובתחמה מינקת יוצאת בכים המהודק בחוזק בדרית שיתיבש החלב. משא"כ בבלתי מחודק רק שלא יספסף החלב: לא תצא הבהמה במסלית לסימן. ולא בחבל בין ידה לרגלה שלא תברח. ולא יקשור אדם הרבה חבלים שבמי הבהמה במסלית יחד למשכן דמחזי כמוליכן לשוק למכרם. אבל מכניס החבלים לידו ומושכם ולא יצא החבל בידו אסור. ובאם החבלים א'צמר וא'ששתן. יזהר מלכרכם סביב ידו. משו' כלאים. ולא תצא הבהמה בזוג שבצוארה אע"פ שהוא פקוק דמחזי כמוליכה לשוק למכור. ולא בעצים: יב לצוארה. שלא תתחכך במכתה בשיני'. ולא התרנגולין ברצועין שברגליהן לפי'. או שלא יש רו חבלים. ולא הפרה בעור הקופר בדדי'. שלא יינקו השרצי'. ולא ברצועה שבין קרני':

פרק ו א במה אשה. שבראשה. אכולהו קאי *) בחוטי למר ופשתן ורלוועה שמקלעת בהן שער שברחשה ומה טעם לא תצא בהם בשבת מפני שאמרו חכמים בחול לא תטבול בהם עד שתרפס לפיכך בשבת לא תצא בהם דלמא מתרמיא לה טבילה של מצוה ומרי להו ואתיא לאתויינהו אדרבע אמות

*) ל"ל אחוטי דרה"ר

פרק ו א במה אשה יוצאה ובמה אינה יוצאה א). לא תצא אשה ב) לא ברחוטי צמר ולא בחוטי פשתן ולא ברצועות שבראשה ג). ולא תטבול

פרק ו א במה אשה. שבראשה. ר"ל פ"ל נדליים ב' ע"ב נזיל ב' ע"ל מיי' פי"ב מה"ע ה"ו ובה"ב מה' מקוואות ה"ה סמג לתוין ס"ה ועטין כמ"ת מוע"ב תו"ת ס' ע"ב פניף ל' ומוע"ב י"ד סי' קנ"ח סעי' ב': ולא תטבול

שנויי נוסחאות

א יוצאה.. כמ' דבמ"ע יוצא ועי' נרים פ"ה. לא תצא אשה. בכי"מ. תאשה. ולא ברצועות שבראשה. נד"ב.. ברצועה.. וכן הוא כמ' דבמ"ע(ושם לא.. ומוסתמו עדיפא כדמשמע נגמרא דבבראשה אכולהו קאי). ולא תטבול. שם לא..

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ו א) הקדים תנא למנקט דין יציאות בהמה קודם ליציאת אשה מדדרך בהמה להשכים יציאתה יותר: ב) בבהמה הקדים דין היתר יציאתה. ובאשה דין איסור יציאתה דכבודה בת מלך פנימה: ג) אכולהו קאי דלא הלא לחלר בחוטין ורלוועות שברחשה.

דקמא

בהן. יתשמרי כאן פ"ש ה"ה: **ולא** בטבעת. מיי' פי"ב מהל' שבת ה"ד מע"ש פי"ח סי' ס"ג פניני ר' ופע"י ר"ח: **ב לא** יצא. פ"ז ע"א קהלת דנים פ"י ע"ב שפוק ר"ח מיי' פ"ו מה"ש ה"ב:

שנויי נוסחאות

ולא בטוטפת. סס לא בטוטפת. **ולא** בסנבוטין. סס לא.. : במשל"כ.. בסרבוטין : בכי"מ עסרבטין: כרי"ף ד' קוסקוס בסרבוטין : ולא בבבול לרה"ר. כמ"ד דכמ"ש לא.. ברה"ר. **ולא** בעיר ש"ז ולא. סס לא .. לא. יצאת. בכי"מ יצתה. כד' חדשים יצאה: **ב** חמסומר. במשני"ר מסומר:

תוספות חדשים

[בר"ב] ד"ה לרה"ר כו' ורמב"ם פי' עכ"ל. מיין בתוי"ט במשנה ה' ד"ה לאחר וכש"ע כניא דעות כזה ולא הבריע ומכסיו נמנו הגיס היתר בכל מוץ ממה דתנן בסו מייב תעלת וס"ב המעם דסמיטו לסס מיהגס (בסי' ס"ג):

ראשון לציון

[בבשנה] **ולא** בסנבוטין. במשנ"ג ובן בכרייתא כ"ן ע"ב מיתא בסרביטין וכן ג"כסס כעיון עכך אב וע"ע סס עכך סנבוטין:

תוספות רע"ק

פ"ו א [אות פ] תוי"ט ד"ה שבראשה. לא חיישי' בהו שתתירם. ראשה שרצונה לטבול בשבת צריכה לסתור שערות קליעותיה טבע"י. חרא"ש: [אות פא] שם בתוי"ט ד"ה לרה"ר רת"ה בבית. וכן חוביחו ת"ס' מנחות דף ל"ו ע"ב ד"ה אי קסבר וכו'. ולכאורה דברי תוס' דסבסתיס"ד ע"ב סותרים לות ועיין בסרש"א:

בהן עד שתרפם. שתתירם קלת שיהיו רפויין ויכנסו המים ביניהם שלא יהיו חוצלים בעובילה: בטוטפת. לין שקשרין על המלח מאחן לאחן: סנבוטין. תלויין בטוטפת ובאין על הלדעים עד הלחיים. עניות עושות אותן של מיני לבעונין עשירות עושות אותן של כסף ושל זהב ומתוך שחשובין הן חייבין דלמא שלפא ומחוייא לחברתה: בזמן שאינן תפורין. בשבכה שברשה אבל תפורים ליכא למיחש (לאחויי ח) שאינה נוטלת השבכה מראשה ברה"ר שהרי היא מגלה שערה: בבבול. חתיכה של בגד כמו מלנפת קטנה שקשרין אותה על המלח ונותנין הלין עליה כדי שלא יזיק הלין במלח ופעמים שהאשה מתקשטת בו בלא לין: לרה"ר. אבל לאחר שרי וכל הנזכר למעלה אסורים אף באחר דגזור בהו שלא התקשט בשבת כלל לא באחר ולא ברה"ר ובכבול התירו שלא לאסור את כל הכשיפיה ותחנגה על בעלה. ורמב"ם פירש דלרה"ר קאי אכולהו תכשיטין האמורין במתני' דכולהו לא אסירי אלא גזירה שמא תעבירם האשה ד' אמות ברה"ר: עיר של זהב. עטרת זהב עשויה כמין עיר לורת ירושלים: ולא בקטלא. תכשיט שנתון בלוחר בדוחק והאשה חונקת עלמה בו כדי שתראה בעלה בשר ובערבי מכנק"ת: ולא בנזמים. נזמי האף אבל נזמי האזן יולאין בהם: חותם. לורה לחתום בה לגרות לו כל דבר סתר ג) ואע"ג דתכשיט הוא לה אסור דלמא שלפא ומחוייא אבל יש עליה חותם דלאו תכשיט הוא לה אמרינן לקמן דחייבת חטאת ואע"פ שמוליאתו באלבעה דרך מלבוש לפי שפעמים שהבעל מסיר אותו מאלבעו ונותן אותו לאשתו להניעו והיא נותנתו באלבעה והולכת בו ונמלא שדרך הולאתו בכך וכן טבעת שאין עליה חותם דלא הוי תכשיט לאיש חייב חטאת אע"פ שמוליאו באלבעו דרך מלבוש שפעמים שהאשה נותנתו לו שיוליכו לאומן והוא מוליאו באלבעו: ואם יצאת. האשה בכל הנך דאסרינן עד הכא במתני' אינה חייבת חטאת דכולהו תכשיטין ניכהו ורבנן הוא דגזור בהו דלמא שלפא ומחוייא: **ב** בסנדל המסומר. של עץ הוא ותוחבים בו מסמרות לחזקו ואסרוהו בשבת וביום טוב משום מעשה שהיה שפעם אחת היו נתבאים במערה מפני הגזירה וכמעט קול מעל גבי המערה כסבורין שעליהן הן באים דמקום זה אם זה והרגו זה אם זה במסמרים שבסנדליהן ומפני שמעשה זה בשבת היה אסרוהו בשבת וביום טוב שהוא יום של כוופיא כמו שבת: ולא

משום דכמו שיש איסור בקליעה ה"ג איכא איסור בסתירה והלכך לא חיישינן בהו שתתירם* אלא הכא מיירי שאין קלועים: לרה"ר. כהב הר"ב וכל הנזכרים למעלה אסורים אף בחלר דגזור בהו וכו'. ומסיים הר"ן וחדא גזירה הוא שגזור בהן. וכתב הב"י בסימן ש"ג שכתב הרמב"ם בפ' י"ט מה"ש דהא דאסרי בחלר דוקא כשאינה מטוررבת וכתבו המגיד והר"ן שהרמב"ן והרשב"א חולקים בדבר דבחלר שאמרו לאו דוקא דה"ה בביתו* ע"כ. ומ"ש הר"ב בשם הרמב"ם מלשונו זה שהבאתי מחבורו עיניך רואות שחזר בו. ועוד ביין בזה מ"ש במשנה ה' בש"ד: **ולא** בעיר של זהב. הקשו בתוס' דהא תנן בפרק בתרא דסוטה (משנה י"ד) דבפולמוס של טיטוס גזרו עליו שלא יתקשטו בו והכא לא אסרו אלא בשבת ואור"ת דהתם דוקא לכלות גזרו כדתנן התם ולא לשאר בני אדם: **ולא** בקטלא. פי' הר"ב שנתון בלוחר בדוחק והאשה חונקת וכו'. גמ'. ופי' התו' דהכא ברפוי דליכא חנילה דאל"כ בריאה הו"ל למיתני בהדי חוטי צמר וכו' וטעמא דאסור דדבר של גוי הוא ויש לחוש דלמא שליף ומחוי. ע"כ. וקשיא לי דאכתי ליתני בריאה קטלא ודחונקת בה וי"ל דכיון דמ"מ איצטריך למיתני קטלא דאינה חונקת לא בעי למיתני ליה בריאה נמי. וסמיך ליה דממילא שמעינן דכל דבר שחונק אינה יוצאה בו. וא"ת אמאי תני בריאה דוקא שברחשה. הא מסכחת דבלוחרה נמי קושרת דבר החונק הא מילתא מיפרשא בגמ' דבחוטין ורלועה דריאה אין האשה חונקת את עלמה בלוחרה והילכך לא משכחת להו אלא שברחשה וקטלא דהכא שאני דמתוך שהרלועה חלקה ורחבה אינה מזיקתה. ועיין ריש פ"ט דמקואות: **ולא** בנזמים. פירש הר"ב נזמי האף אבל נזמי האזן יולאין בהן ומסיים רש"י דטריחא לה מלתא למשלף ואחוי מפני שאזניה מכוסות בקישורין: ולא בטבעת שאין עליה חותם. פי' הר"ב אבל יש עליה חותם וכו' ואע"פ שמוליאתו באלבעה דרך מלבוש. והרי לא הוליאה בדרך כל המוליאין (ותנן בפ"י מ"ג דפטור) שכל המוליא דבר שאינו תכשיט לו מוליאין אותם בידים ולא דרך מלבוש. רש"י ד' ס"ב: **ולא** במחט שאינה נקובה. בגמ' למאי חזיא ומסקי' אמר רבא עם של זהב יש לה על ראשה בחול חולקת בה שערה בשבת מיתתה כנגד פדחתה. ולא ידעתי למה השמיט הרמב"ם בפירושו טעמא דמיתתה וכו'. דאע"ג דס"ל דבשבת רשאית לחלק שערה שאין זה פסיק רישיה אתשיר שערה וכמו שכתבו התו' והר"ן אפ"ה מטעם חולקת לא שרי דאכתי לאו מלאכתו מתקשטת אבל אינו תכשיט בעלמו וכמו שכתבו ז"ל: **ב לא** יצא בסנדל המסומר. עיין שפ"ק דביצה: בסנדל המסומר. כתב הר"ב ותוחבין בו מסמרות

ברה"ר: עד שתרפם. שתתירם קלת שיהיו רפויין ויכנסו המים ביניהם שלא יהיו חוצלים בעובילה: בטוטפת. לין שקשרין על המלח מאחן לאחן: סנבוטין. תלויין בטוטפת ובאין על הלדעים עד הלחיים. עניות עושות אותן של מיני לבעונין עשירות עושות אותן של כסף ושל זהב ומתוך שחשובין הן חייבין דלמא שלפא ומחוייא לחברתה: בזמן שאינן תפורין. בשבכה שברשה אבל תפורים ליכא למיחש (לאחויי ח) שאינה נוטלת השבכה מראשה ברה"ר שהרי היא מגלה שערה: בבבול. חתיכה של בגד כמו מלנפת קטנה שקשרין אותה על המלח ונותנין הלין עליה כדי שלא יזיק הלין במלח ופעמים שהאשה מתקשטת בו בלא לין: לרה"ר. אבל לאחר שרי וכל הנזכר למעלה אסורים אף באחר דגזור בהו שלא התקשט בשבת כלל לא באחר ולא ברה"ר ובכבול התירו שלא לאסור את כל הכשיפיה ותחנגה על בעלה. ורמב"ם פירש דלרה"ר קאי אכולהו תכשיטין האמורין במתני' דכולהו לא אסירי אלא גזירה שמא תעבירם האשה ד' אמות ברה"ר: עיר של זהב. עטרת זהב עשויה כמין עיר לורת ירושלים: ולא בקטלא. תכשיט שנתון בלוחר בדוחק והאשה חונקת עלמה בו כדי שתראה בעלה בשר ובערבי מכנק"ת: ולא בנזמים. נזמי האף אבל נזמי האזן יולאין בהם: חותם. לורה לחתום בה לגרות לו כל דבר סתר ג) ואע"ג דתכשיט הוא לה אסור דלמא שלפא ומחוייא אבל יש עליה חותם דלאו תכשיט הוא לה אמרינן לקמן דחייבת חטאת ואע"פ שמוליאתו באלבעה דרך מלבוש לפי שפעמים שהבעל מסיר אותו מאלבעו ונותן אותו לאשתו להניעו והיא נותנתו באלבעה והולכת בו ונמלא שדרך הולאתו בכך וכן טבעת שאין עליה חותם דלא הוי תכשיט לאיש חייב חטאת אע"פ שמוליאו באלבעו דרך מלבוש שפעמים שהאשה נותנתו לו שיוליכו לאומן והוא מוליאו באלבעו: ואם יצאת. האשה בכל הנך דאסרינן עד הכא במתני' אינה חייבת חטאת דכולהו תכשיטין ניכהו ורבנן הוא דגזור בהו דלמא שלפא ומחוייא: **ב** בסנדל המסומר. של עץ הוא ותוחבים בו מסמרות לחזקו ואסרוהו בשבת וביום טוב משום מעשה שהיה שפעם אחת היו נתבאים במערה מפני הגזירה וכמעט קול מעל גבי המערה כסבורין שעליהן הן באים דמקום זה אם זה והרגו זה אם זה במסמרים שבסנדליהן ומפני שמעשה זה בשבת היה אסרוהו בשבת וביום טוב שהוא יום של כוופיא כמו שבת: ולא

ח) כ"פ בר"ב ר"ל וכר"ב ד"ס. לף בד"ק „לאחויי". ג) בכס"י ובכר"ן „דבר שגורי" נימוקי הגר"ב.

מסמרות

יבין תפארת ישראל יבין

דשמא יזדמן לה טבילת מלוה. ומדחוללים לריכה להסירן אז. וחייבין שחוליכן ד"א ברה"ר: ד) שתעשה רפויין קלת. שלא יחללו בין מי הטבילה לגוף: ה) לין זהב שבמלח: ו) כמין (בארטע) שלמטה מהלין הכ"ל מהלדעין עד הלחיים: ז) בשבכה. ואטוטפת נמי קאי. דבתפורין נמי שרי. דאין לחוש לשלפא ומחוייא. דכיון דתפורין בשבכה. לא תגלה שערותיה ברה"ר: ח) (בינדע) קטנה שתחת הלין שלא יזדחקנה הלין: ט) אבל בחלר שרי (שלא רלו תכמים לאסור לה הכל. שלא תתגנה על בעלה). אבל הכך ב' דלעיל אפי' בחלר אסורים. וי"א דאפי' בחלר המעוررבת אז בבית. אסורים: י) עטרה בלורת ירושלים: יא) (האלובינדע). שמהדקתה סביב לגואר. שתראה בעלה בשר.ובלשון רומי נקראת שלשלת של קשוט לואר(קאטטעללא): יב) נזמי אף. אבל בנזמי אזן יולאת. דטריחה לשלפן. דהאזנים מכוסים בשבכה: יג) אע"ג דתכשיט הוא לה אסור דלמא שלפא ומחוייא: יד) נמי תכשיט הוא. דעם זהב יש ברשה: טו) וקי"ל דכסי דיקן יולאות בכולן לכרמלית. ואפי' הכך דמשנה ג'. מדאין לנו רה"ר. וגם תכשיטין מלויין ולא שלפא ומחוייא [ס"ג ח"י. ואע"ג דכבר נאסר במינן. ג"ל דהכא שאני. דהאיסור ידוע עשמו (כמג"א פ"ש סק"ז). אז מדאינו שבית רה"ר (כרמ"א ש"ע ס"ג). דבהיך גוונא שרי לנטל איסור כ"ד הקודמין. כשיש עלילה מועשת להתיר. דאע"ג דגבי לולב ושופר אסרו מה"ע. הכא תשנו שלא תתגנה וגם יש לחוש שתעבור במויד מה"ע. ושי"ק]: טז) לרה"ר: יז) מנעל עץ עם מסמרים. ומאסר משום מעשה שהיה בשעת שמד. שטמנו א"ע במערה. ושמעו רעש ע"ג המערה. וחשבו שהאויבים באים עליהן. ודחקו א"ע. ורמסו והרגו זא"ז במסמרים שבמנעליהן אלו. ומשום דבשבת היה המעשה.

גזרו

ולא ביחיד. ולא בסגדל יחיד: בזמן שאין ברגלו מכה. לא"ת דלמרי טעמא שמא יתשדוהו שהסגדל השני טמון לו תחת כנפיו ומוליאו בשבת ואית דלמרי דילמא מחייבי עליה ושליף ליה לזה שברגלו ומייתי ליה בידיה ומיהו בזמן שיש ברגלו מכה שרי ללאת בסגדל יחידי ברגל שאין בו מכה מפני שמכתו מוכחת עליו: ולא בקמיע. שתולין לרפואה: שאינו מן הטומחה. מחדש מומחה שריפא ג' בני אדם אבל קמיע הנלקח מאדם מומחה שריפא ג' בנ"א בשאר קמיעות אע"ג דלאו אתמחי קמיעא שרי דתכשיט הוא לחולה כאחד ממלבושיו: וקסדא. כובע של ברזל: מגיפין. כמין בתי שוקים של ברזל שלובשים במלחמה ולפי שאין לובשין אותן אלא בשעת מלחמה אסור ללבשן בשבת[ג] במחט נקובה. שחופריס בה דלאו תכשיט הוא וחייבת חטאת אע"פ שמוליאה אותה במלבושיה ולא בידה שאומן שהוליא דרך אומנתו חייב חטאת: בבוליאר. כלי שהאשה מעגלת בראשה כמין טבעת שמסבב הראש והוא משאו לפי שאין רוב הנשים יולאות בו: בבובלת. קשר של כסף או של זהב שקשור בחוטו בושם להעביר ריח רע שבאשה: של פלייטון. מור שקורין מוסק"ו א): והחכמים פוטרין. דסברי תכשיטין גינהו ולכתחלה לא רשאה דלמא שלפא ומחוא והלכה כחכמים: ד תרים. מגן עשוי כתכנית משולש: אלה. מגן עגול ומיהם של עץ ואי שמעתי אלה מל"א ב) בלע"ז ובערבי דסו"ם: וכתתו חרבותם לאתים. ואי תכשיטין גינהו

ולא ביחיד[יח] בזמן שאין ברגלו מכה[יט] ולא בתפילין[כ] ולא בקמיע[כא] בזמן שאינו מן המומחה[כב]. ולא בשריון[כג] ולא בקסדא[כד] ולא במגפיים[כה]. ואם יצא אינו חייב חטאת: ג לא תצא אשה במחט הנקובה[כו]. ולא בטבעת שיש עליה חותם[כז] ולא בבוליאר[כח] ולא בבובלת[כט] ולא בצלוחית של פלייטון[ל] ואם יצתה חייבת חטאת דברי רבי מאיר. וחכמים פוטרין בבובלת ובצלוחית של פלייטון[לא]: ד לא יצא האיש לא בסייף[לב] ולא בקשת ולא בתריס[לג] ולא באלה[לד] ולא ברומח ואם יצא חייב חטאת. רבי אליעזר אומר תכשיטין הן לו. וחכמים אומרים אינן אלא לגנאי[לה] שנאמר (ישעיה ב') וכתתו חרבותם לאתים[לו] וחניתותיהם למזמרות[לז] לא

מסמרות לחזקו פי' רש"י עם הטור שלמעלה הימנו. ועיין ספ"ק דבילה. ומ"ש מפני שמעשה זה בשבת היה כו' לשון הר"ן והולי בכנופיא ע"כ. והא דלא גזרו בתעניה שעל הגשמים דפ"ב דתעניה אמרו בגמ' דלא דמי דשוא כנופיא דהיתירא בעשיית מלאכה*: ולא בתפילין. לא תימא אליבא דמ"ד שבת לאו זמן תפילין כדכתב הר"ב משנה ג' פ"ג דברכות אלא אפילו אליבא דמ"ד שבת זמן תפילין. וכ"פ הר"ב בר"פ בתרא דעירובין. לא יאה. דלמא אתי לאהוויי ברה"ר דשקיל ליה מריגיה אם בא לפעמ וממטי להו ד' אמות. ובטוא"מ סי' ש"א כתב ג"כ זה הטעם גראה שפוסק דשבת זמן תפילין ולא כ' כן בסימן ל"א. אבל הרמב"ם בפי"ט מה"ש גראה מהמשך לשונו דמפרש למאתי' אליבא דמ"ד דשבת לאו זמן תפילין שכ' מפני שהוליאו דרך מלבוש וכן היולא בתפילין פטור ע"כ. וזה אמרו בגמ' אליבא מ"ד דשבת לאו זמן תפילין דאפ"ה פטור מה"ט. ועיין עוד מזה בר"פ בתרא דעירובין: [*המומחה. עיין בפי' הר"ב משנה ח' פ"ה דעירובין]: אינו חייב חטאת. דלא משוי גינהו אלא כמלבושיו גינהו בחול. הר"ן: ג במחט הנקובה. פי' הר"ב שאומן שהוליא וכו' כלומר וכל אשה דרכה ואומנותה לתפור ולתקן בגדי ביתה. וגראה מזה שדעתו כדעת הרא"ש דאיש בין בחוגה נקובה בין בנקובה פטור שאינו מוליא כדרך המוליאין: ולא כטבעת וכו'. מפורש במשנה ח': [*פלייטון. פי' הר"ב מור כו'. כ"כ הרמב"ם אבל בסוף מסכת כלים מפרש הר"ב כפירש"י]: ד ולא באלה. עיין בפירוש הר"ב בפי"ו ממסכת כלים: והחכמים אומרים אינו אלא לגנאי

א) פוסק"ו (ביאמם). ב) מל"א (קאלבען שלעגעל). גר"ב ד"ר מ"ל"א בלע"ז ובערבי דגו"ם. שנאמר

יבין תפארת ישראל יבין

נזרו רק בשבת ויו"ט שהם ימי כנופיא שנאספים במלחמה: יח) במגעל ימידי. שיתשדוהו שנטמן השני תחת כנפי בגדו. ותו דמיישינן מדמחייבי עליה. שלף ומייתי ליה ד"א ברה"ר: יט) דבים מכה. מכתו מוכחת. ולא יתשדוהו. ולא מחייבי עליה: כ) תפילו למ"ד שבת זמן תפלין. עכ"פ יש לחוש שבשירלה לפנות. יטלטלן ד"א ברה"ר ומדאסר רק מדרבנן לפיכך בשים חשש בזיונן. מותר להכניסן זוג זוג (כרש"י דעירובין). ולא"כ ה"ה קמיע שכתובים בו שמות. אף שהיא של מומחה אסור ללאת בה. אם לא שמחופה בעור. דלא מותר להכניסה בבית הכסא. משא"כ תפלין אף שמחופין בעור אסורין מפני הש"ן שכתוב על העור. ואגן קיי"ל דבשבת אסור להניח תפלין (עי' א"ח ל"א ומג"א שם סקי"ב ועי' ש"ת מג"א סקי"א): בא) כתב לו עשבים כרוכים בעור שנושאין לרפואה: כב) ר"ל שלא ריפא עדיין ג"פ. דבאתמחי גברא. דהיינו שזה האדם ריפא כבר ג"פ בג' קמיעות כזו שבזמן שוות. לו דאתמחי קמיע. דהיינו שקמיע זו רפאה כבר ג"פ. מותר להוליא קמיעתו (ופי' ש"א סכ"ה): כג) מלבוש של מתכת שלובשין במלחמה. לבלי ישלטו חרב בהלובשו. (הארנישו בל"א: כד) בלשון רומי נקרא קאססידא. ובל"א (העלם). והוא סובע ברזל שלובשין במלחמה:

ראשון לציון

ב [תוי"ט ד"ה] ולא בתפילין כו' וממטי להו ד' אמות כו' כל זה מבואר בלישנא קמא דרב ספרא בגמרא ס"ל ע"ש [בא"ד] ולא כתב כו'. עי' מג"א סי' ש"א פ"ק י"ב עי' יסל"מ: [בא"ד] וזה אמרו בגמ' כו'. הייבו לגישא בתרא דרב ספרא בסוגיא דגמרא ס"ל ע"ש סס: ג [במשנה] ולא בכובלת. בערוך איתא בכובלת:

שבת לאו זמן תפילין הוא ואסור להניחן בשבת אשמא יצא בהם לרה"ר עכ"ל: [אות פד] ברע"ב סד"ה מגיפין. אסור ללבשן בשבת. שלא יתשדוהו באיסור

לאה לא יצא בהם לרה"ר מ"ש משאר מלבוש דג"כ אין חייב להלביש ולא ג"ל דילמא אתי לאהוויי וכו' וק"ל: ג [רע"ב] ד"ה והחכמים וכו' והלכה כחכמים עכ"ל. וכ"ש בש"ע סי' ש"ג סעיף י"ח

תוספות רע"ק

ב [אות פב] תוי"ט סד"ה בסגדל. בעשיית מלאכה. ואף דתענית צבור דגשמים אסור במלאכה כדקתני פ"א דתענית פ"ש הותרה במלאכה בלילה כדאיתא שם דף י"ב ע"ב ואינו דומה כל כך לשבת: [אות פג] בתוס' חדשים ד"ה תוי"ט ד"ה ולא בתפלין וכו' צריכין ג"כ האי טעמא. וכן הוא לחדיא ברש"י סנהדרין דף ס"ח ע"א בד"ה לחלוץ תפלין וכו'. דקסבר ולא ביחיד. פי' שם פ' ס"ה מ"ש פמג לאיון פ"ה מ"ש מ"ח פ' ס"ה פפי' ו': ולא בקמיע. ע"ג ע"ב: ב לא תצא. ס"ג ע"ל מ"ה פ"ש מה' שבת הלי' ד' ה' י"ד פ"ו פמג לאיון ס"ה פול ח"ח פ' ס"ג פפי' ח' פ' ו' ופ' ס"ח פפי' ח' פ': ואם יצתה. לכוס' שבת פ"ל ה"ג: ד לא יצא האיש. ס"ג ע"ל מדרש מהלים פוף מזמור ה' יקום יפוצה כמו שפ"ג מיי' פ"ש מהלי' שבת הלי' מ' סס"ג לאיון פ"ה טוש"ע א"ח פ"ש ס"ל סעי"ז:

שנויי נוסחאות

ולא בתפילין. במשני"ר ולא בתפלה וכ"ה במ' דבמ"ע (וסס לא). עיין רש"ד דמגחות ופי"ח דבלים מ"ח ומיובב קלת עפ"י מה שאמרו בגמ' כאן (ס"ל) למ"ד שבת ז"ח הוא לי"ד דילמא אתי לאהוויי ברה"ר ופירש"י דילמא שקיל להו מרישא אם בא ליפעות כו'. ועי' תוד"ס דלמא. שאינו מן המומחה. בכי"ף שאינו מומחה. ומהגמ' (סס.) דיקא מי דקתני כו' גראה דמ"ס היא ובכי"ף כ"י בנוסחתנו (ד"ס). ולא בשריון. וכ"ה במ' דבמ"ע (וסס לא) (בנקרא ש"ח יז, לח) וכ"ה במשב"ה וכד"ל במשני"ר בשריין (בנקרא ישעי' נט, יז) ועי' בפי' הרמב"ם. ולא בקסדא. במ' דבמ"ע לא בקסדא: בד' שונינו לא בקשדא ועי' ערוך השלם ע' קסד. ולא במגפיים. במ' דבמ"ע במגפים. בד"נ במגיפים. וכ"ה בגרע"ב: ב במחט הנקובה. בד"נ לא במחט נקובה. בבוליאר. במשני"ר בבוכליר: בכי"ף בבוכליאר וכ"ה בערוך. ע' בכליאר. בבובלת: במשני"ר בבוכלת וכן בשמוך. פלייטון. במ' דבמ"ע פוליטון ובסמוך פלייטון: במשני"ר פיליטון: בד"נ פילטון. יצתה. במשני"ר יצאת ♦ בד"נ יצאת: ד האיש. בכי"מ אדם. באלה. בכי"מ באלא. אינן אלא לגנאי. בד"נ. גנאי: בכי"ה אינן לו אלא גנאי. וכ"ה במשני"ר. (שנאמר וגו' מלחמה). כ"ז ליתא בכי"ף כ"י וכן משמע קלת בירושל' ומ"ש דל"ל תוד מרכן על ירך גבור הודך כו' מ"ש דרכן וכתתו חרבותם וגו'. אך בבבלי לא משמע כן. ע"ש: (וחניתותיהם וגו' מלחמה). כ"ז ליתא בד"נ.

תוספות הדשים

[תוי"ט] ד"ה ולא בתפילין כו' דבשת זמן תפילין כו' עכ"ל. ול"ג דגם למ"ד שבת לאו זמן תפילין לריכין ג"כ שלא יעשמא* כיון דמסיק בגמ' דדרך מלבוש הם ולכך אינו חייב אם' לאתי מ"ד ותוס' כתבו בספ"ק דבילה דאין אסור להניח בשבת וכ"כ הרמ"א בדברי משה בסי' תקי"ז בשם הלל ב וה"כ כיון דמוהרים בני:

שגא' וכו'. חכמים היינו תנא קמא ולא כתו אלא לפ' הטעם: **ה בין** מטל חברתה. פי' הר"ב אף על גב דמתים לה גמ'. ופי' הרמב"ם דשמא יש לה לחברתה ברלתה חולי הנקרא חולי הטפלהוא מריטת השער וכיוצא בזה: **ובפיאה** נכרית. ברישא פיאה נכרית לעיל בהדי כבול דאין יוצאין בה לרה"ר וי"ל דמילתא דפסיטא הוא דאסור לצאת בה לר"ה דודאי משלפי משום דמתכו עלה. בתוספות בד"ה אי כבלא דעבדא וכו' דף כ"ז ע"ב: **לחצר**. מדלקמן בכבול ופיאה נכרית ושבקינהו לאיזך דמיתנו בהדייהו לאיסורא בר"פ מכלל דכולהו אף לחצר באיסורייהו קיימי וסייעתא לפי' הראשון שכתב הר"ב בר"פ. והכי דייקינן בגמ'. והפירוש שכתב לעיל בשם הרמב"ם לאו פירושא דמתניתין הוא אלא פירושא דינא הא דמשמיה דרבי ישמעאל ברבי יוסי אמרו כן ותנא הוא ופליג אמתניתין כדאיתא בגמ': [*בפילפל. פירש הר"ב שנותנת בפיה מפני ריח הפה וכפ"ט משנה ו' פלפלת ומפרש הר"ב שאינו הפלפל המצוי בימינו]: **ובלבד** שלא תתן לכתחלה. כתבו התוס' מפני שגראה כמעברת להוליא ועיין משנה י"ג פרק בתרא דעירובין ולפי' זה כל הנך דלעיל מוך שבאזנה ובסנדלה אסורים לתת לכתחלה ועיין מ"ש במשנה ז' בס"ד: **ואם** נפל לא תחזיר. בפ' בתרא דעירובין משנה י"ג מחלק הר"ב לענין רעייה שנפלה דאסורה להחזיר דדוקא בנפלה ע"נ קרקע כדאיתא בגמ' התם ושם כתבו התוס' דהה"ל הכא דדוקא כשנפלה

ה בין משלה בין משל חבירתה בין משל בהמה מו) ובטוטפת ה) ובסנבוטין ו) בזמן שהן תפורין ז). בכבולה ח) ובפאה נכרית מז) לחצר מח). במוך שבאזנה מט) ובמוך שבסנדלה נ) ובמוך שהתקינה לנדתה נא). בפילפל נב) ובגרגיר מלח נג) ובכל דבר שתתן לתוך פיה נד) ובלבד שלא תתן לכתחלה בשבת נה) ואם נפל לא תחזיר. שן תותבת נו) ושן של זהב נז) רבי מתיר וחכמים אוסרים נח):

יצא גוי אל גוי הרב ולא ילמדו עוד מלחמה לח). בירית לט) טהורה מ) ויוצאין בה בשבת מא). כבלים מב) טמאין מג) ואין יוצאין בהם בשבת מד): ה יוצאה אשה בחוטי שער מה) בין משלה בין משל חבירתה בין משל בהמה מו) ובטוטפת ה) ובסנבוטין ו) בזמן שהן תפורין ז). בכבולה ח) ובפאה נכרית מז) לחצר מח). במוך שבאזנה מט) ובמוך שבסנדלה נ) ובמוך שהתקינה לנדתה נא). בפילפל נב) ובגרגיר מלח נג) ובכל דבר שתתן לתוך פיה נד) ובלבד שלא תתן לכתחלה בשבת נה) ואם נפל לא תחזיר. שן תותבת נו) ושן של זהב נז) רבי מתיר וחכמים אוסרים נח):

ניכהו לא יהיו בטלים לעתיד: בירית. אלעדה על השוק להחזיק בתי שוקים שלא יפלו וירלו שוקיה הלכך טהורה דלאו תכשיט לעוי הוא וכלי תשמיש נמי לא הוי אלא כלי המשמש ח) כלי דומיא דטבעות הכלים שהן טהורים: יוצאין בה. דדרך לבישה היא וליכא למיחש דלמא שלפא ומחויא דלא מגליא שוקה: כבלים טמאין. משפחה אחת היתה בירושלים שהיו פסיעותיהן גסות והיו בתוליהן מוסרים והטילו שלשלת בין בירית לבירית שבשוקיה ונעשה כבלים כדי שלא יהיו פסיעותיהן גסות ולא יהיו בתוליהן מוסרים הילכך שלשלת תמיד דאדם הוא ולא תמיד כלי לפיכך היא מקבלת טומאה: ואין יוצאין בהם. דלמא שלפא לשלשלת שהיא של זהב ומחויא דכי שקלא לשלשלת לא מגליא שוקה שהרי בירית במקומה עומדת: **ה** חוטי שער. שער תלוש שעשתה אותו כמין חוטין וקולעת בהן שערה או אפילו קשרה אותן על פדחתה קשר מהודק יוצאה בהן דלא דמי לחוטי צמר וחוטי פשתן דלעיל לפי שהמים נכנסים בהם ואי מתרמיא לה שבילה אינה צריכה שתתירם ולא תהיא לאחויינהו: בין משלה בין משל חברתה בין משל בהמה. לריכי דאי הנא משלה משום דלא מחיים לה אבל חברתה דמחיים לה אימא ניחוש דלמא שלפא להו ואתיא לאחויינהו אי הנא של חברתה משום דבת מינה היא לא מינכר ולא מחייבי עלה ומשום הכי ליכא למיחש דלמא שלפא ואתיא לאחויינה אבל דבהמה דלאו בת מינה היא ומינכר אימא ניחוש דלמא שלפא לה ואתיא לאחויינה לריכא: בזמן שהן תפורין. לשבבה שבראשה דאז לא שלפא להו לאחויי ג): לחצר. אכבול ופאה נכרית קאי דאסורה לעיל דמיפק ביה לרשות הרבים והשתא אשמעינן דלחצר מותר: פאה נכרית. אשה שאין לה רוב שער נוקחת שער נשים אחרות ומשימה בראשה וגראה כאילו הוא שערה: במוך שבאזניה. שנותנת לבלוע ליחה של לוחת האזן: שבסנדלה. שלא יזיק הסנדל לכף רגלה: לנדתה. באותו מקום שיבלע בו הדם ולא יעלה בגדיה ואע"פ שאינו קשור דאי נפל לא אתיא לאחויי מפני מאיסותו אבל מוך שבאזנה ושבסנדלה לא תלא בו אא"כ קשור ומהודק: בפלפל. שנותנת בפיה מפני ריח הפה: ובגרגיר מלח. שנותנת לרפואת חולי הטיגים: שן תותבת. עושבת בלחיים במקום השן שנפל לה: ושן של זהב. שן שנשתנה מראיתו מחמת עפוש מכסה אותו בזהב: רבי מתיר. לגאת בה דלא שלפה ומחויא שלא לגלות מומה: וחכמים אוסרים. כיון שהוא משונה מאחר שיניה דלמא

ח) כ"ה ברע"ב ד"ר ובד' פרלג וקרלקא ובד"ח המשמר. ב) כ"ה ברע"ב ד"ר ובד' פרלג וקרלקא.

ממייכי

יכין

לח) ואי תכשיטין הן למה יבוטלו לע"ל: לט) (קניבאנד): מ) דכלי המשמש כלי הוא. דעשוי רק להחזיק בהי שוקים שלא יפלו קלות הבתי שוקים למטה. ומה"ט גם לטוי אינן עשויין ולהכי אינן מק"ט: מא) דלא שלפא ומחויא. שלא הנלה שוקה ברה"ר: מב) שלשלת שתלוי מבירית לבירית. למנעה מפסיעות גסות. שלא יעשו בתוליה: מג) מק"ט. דהשמים אדם הוא: מד) דאפשר לה ליטול השלשלה ולא הנלה שוקה דהבירית כרוכה מלמטה למעלה משוקה. אבל הכבלים מחובר בבירית במה שיש ממנה למטה משוקה: מה) שקולעתן כחבלים וקושרת בהן שערותיה. ולא דמי לחוטי צמר לעיל. דהכא המים נכנסים בקשר. לאו פחות מג' שערות. ולהכי לא מהדק (כסוכה ד"ו ח'). ומשו"ה א"ל להסירן כשהטבול. ולא אתי לאחויינהו (ר"ן ועי"ד קל"ח ד'): מו) קמ"ל שער חבירתה. אע"ג דמאיס עלה. לא חייסינן דמחייבי עלה. וקמ"ל שער בהמה. אף דלאו בת מינה ומינכר. לא חייסי' שיחייבו עלה: מז) (פַּאֵלשע טוּער) (א) (מר) אבכול נמי קאי. דאסור לעיל ברה"ר: מט) לקלוע ליחות האזן: נ) שלא יתדהק הרגל: נא) שהוחבת באותו מקום. שלא יטפטף הדם על בשרה ויכאיבה. ואפי' אינו קשור מותר. דמדמאום. אי נפל לא אתא לאחויי'. אבל מוך שבאזנה צריך שיהיה קשור קשר מהודק. ומוך שבסנדל הסתום מכל לד. אפי' אינו קשור מותר. אבל מוך שהתקינה לנדתה שלא יטוף על בגדיה. הוה אלטי עטוף. ואסור (מ"ש פע"ו). אפי' אלטי עטוף מותר (כפי' ס"א סי"ג ויי"ד): נב) (פַּפְּעֶפֶער) שבפיה לריח הפה. וכ' רש"י שהוא פלפל אדום: נג) שבפיה לחולי סגיים: נד) כל מין בושם: נה) מדקאמר מלת בתחלה. משמע דר"ל דדוקא דבר שלא נתנה אתמול לתוך פיה אסור. אבל בנתנתו אתמול אף שהסירתו ביני ביני רשאי לתתו שוב היום לתוך פיה: נו) שנפל שנה. והושיבה אחר במקומו: נז) שן שמתחיל להרקב. מכסתו בזהב שלא ירקב יותר: נח) אבל זהב לחוד פליגי. דמדאיב הוא. שלפי ומחוי [אב"י וס"ק יולאה אבה וכו' ובגרגיר מלח וכו'. ובשן תותבת. אבל בשן זהב ר' מתיר וכו' אמנם ק"ל לפי' קמא של רש"י (דס"ה מקרי

תפארת ישראל

פ"ז (א) וקי"ל הרי אסור משום מראית עין. מדמחזי כפרוצה דאם דאפי' בחנר עכ"פ בטוברת על דת יהדות הוה (כב"ש אה"ע קע"ז סק"ט). והרי אפי' באיסור דרבנן אסור משום מראית עין (כא"ח ס"ה סי"א ותרע"א ס"ח. וי"ד פ"ז ס"ד סק"ו). ואי"ל דהכא בבתולה מיירי. דהרי בש"ס (דס"ל ב') קאמר הטעם שהתירו לה אלו שלא תתגנה על בעלה. וליכא למימר נמי דמיירי הכא במכוסים הטערות בשבכה. וע"י שיתעבה השבכה. תראה כבעלת בשר וכמו כן ל"ל ביבמות (קט"ז ב') ע"ש. ובכה"ג אפי' בה"ר שרי. דומיא דמזמו אוזן לעיל י"ב. זהו דוחק. ול"ל דמייריי

בועז

לח) ואי הכשיטין הן למה יבוטלו לע"ל: לט) (קניבאנד): מ) דכלי המשמש כלי הוא. דעשוי רק להחזיק בהי שוקים שלא יפלו קלות הבתי שוקים למטה. ומה"ט גם לטוי אינן עשויין ולהכי אינן מק"ט: מא) דלא שלפא ומחויא. שלא הנלה שוקה ברה"ר: מב) שלשלת שתלוי מבירית לבירית. למנעה מפסיעות גסות. שלא יעשו בתוליה: מג) מק"ט. דהשמים אדם הוא: מד) דאפשר לה ליטול השלשלה ולא הנלה שוקה דהבירית כרוכה מלמטה למעלה משוקה. אבל הכבלים מחובר בבירית במה שיש ממנה למטה משוקה: מה) שקולעתן כחבלים וקושרת בהן שערותיה. ולא דמי לחוטי צמר לעיל. דהכא המים נכנסים בקשר. לאו פחות מג' שערות. ולהכי לא מהדק (כסוכה ד"ו ח'). ומשו"ה א"ל להסירן כשהטבול. ולא אתי לאחויינהו (ר"ן ועי"ד קל"ח ד'): מו) קמ"ל שער חבירתה. אע"ג דמאיס עלה. לא חייסינן דמחייבי עלה. וקמ"ל שער בהמה. אף דלאו בת מינה ומינכר. לא חייסי' שיחייבו עלה: מז) (פַּאֵלשע טוּער) (א) (מר) אבכול נמי קאי. דאסור לעיל ברה"ר: מט) לקלוע ליחות האזן: נ) שלא יתדהק הרגל: נא) שהוחבת באותו מקום. שלא יטפטף הדם על בשרה ויכאיבה. ואפי' אינו קשור מותר. דמדמאום. אי נפל לא אתא לאחויי'. אבל מוך שבאזנה צריך שיהיה קשור קשר מהודק. ומוך שבסנדל הסתום מכל לד. אפי' אינו קשור מותר. אבל מוך שהתקינה לנדתה שלא יטוף על בגדיה. הוה אלטי עטוף. ואסור (מ"ש פע"ו). אפי' אלטי עטוף מותר (כפי' ס"א סי"ג ויי"ד): נב) (פַּפְּעֶפֶער) שבפיה לריח הפה. וכ' רש"י שהוא פלפל אדום: נג) שבפיה לחולי סגיים: נד) כל מין בושם: נה) מדקאמר מלת בתחלה. משמע דר"ל דדוקא דבר שלא נתנה אתמול לתוך פיה אסור. אבל בנתנתו אתמול אף שהסירתו ביני ביני רשאי לתתו שוב היום לתוך פיה: נו) שנפל שנה. והושיבה אחר במקומו: נז) שן שמתחיל להרקב. מכסתו בזהב שלא ירקב יותר: נח) אבל זהב לחוד פליגי. דמדאיב הוא. שלפי ומחוי [אב"י וס"ק יולאה אבה וכו' ובגרגיר מלח וכו'. ובשן תותבת. אבל בשן זהב ר' מתיר וכו' אמנם ק"ל לפי' קמא של רש"י (דס"ה

תוספות חדשים

ה [תוי"ט] ד"ר ואם נפל כו' נשמעו מן האחרונים עכ"ל. ומ"ש נסי ס"ג ס"ק י"ח הסיג עליו דאסתמיתא מה שכתבו התוס' לעיל מזה ע"ש. (ממהרש"ם ז"ל):

ראשון לציון

ה [בר"ב] ד"ה פאה נכרית נראה כאילו הפי כו'. עיין יסל"מ:

[תוי"ט] ד"ה ואם נפל כו' ודבריהם הללו נשמעו כו'. סמג"ל סי' ס"ג ס"ק י"ח מסיג ע"ז ועי' יסל"מ כי שם האריכתי נס"ד:

תוספות רע"ק

באיסור. פירש"י דף ס"ד ע"ב ד"ה כ"מ שאסרו: ה [אית פה] במשנה **ובלבד** שלא תתן לכתחלה בשבת. בתוס' כ' שי' הר"ר פורת גזירה משום שחיקת סממנים כיון דלרפואה הוא. וקשה לי הא איתא בתוספתא הובא בהרי"ף סו"פ שמנה שרצים אין לועסים מצטיכי בשבת אישתי בזמן שמכוין לרפואה ואם ספני ריח הפה מותר וכן מפקינן בש"ע סי' שכ"ח הרי דספני ריח הפה לא

מחייבי עלה ושלפא לה ואתיא לאתויי והלכה כחכמים: **ן** בסלע. מטבע שיש עליו צורה: שעל הציגית. מכה שתחת פרסות הרגל וקוטרים בה מטבע שיש עליו צורה לרפואה: הבנות יוצאות בחוטין. הקטנות מנקבות את אזניהן ואין עושין להן נזמין עד שיגדלו וטוחנין חוטין או קסמיס באזניהן שלא יסתמו אזניהן: ואפילו בקסמים. רבותא קאמר אע"ג דלאו תכשיט של גוי הוא אורחייהו בהכי ולאו משאוי הוא: ערביות. בנות ישראל שבערביא: יוצאות רעולות. מעוטפות בראשן ופניהן מכוסות חוץ מן העינים כדרך הערביות: מדיות. בנות ישראל שבמדי: פרופות. שמתעטפות בטלית ותולות רלועה בשפתה אחת כנגד לוארה ובשפתה הבנית מורכת אצן או אגוז וקושרת הרלועה בכרך ואין הטלית טופלת מעליה: **ן** פורפת. מחברת הרגוס קרסים פורפין: ובלבד שלא תפרוף לכתחלה. אמטבע לאודיה קאי שלא תפרוף לכתחלה על המטבע מפני שאסור לטלטלו: **ח** הקטע. שנקטעה רגלו: יוצא בקב שלו. עושים לו כמין דפוס רגל וחוקק בו מעט לשם רגלו בתוכו ואינו נסמך עליו ומותר לגלות בו דמגעל דידיה הוי וכ"ש אוסר דלאו תכשיט הוא והלכה כר"י: ואם יש לו בית קבול כתיתין. שנחקק בו כדי קבול של כתיתין דקין ומוכן להניח רגלו שוקו עליהן מקבל טומאה מגע אבל אם אין לו אלא בית קבול בולבד בלא כתיתין לאו בית קבול הוא לטומאה והוה ליה כפשוטי כלי עץ דדומיא דשק בשיגן דקבול שלו עשוי לטלטל על ידו מה שותנין בו אבל שוקו אינו מטלטל ע"ג הכלי: סמוכות שלו. יש קטע שתי רגליו והולך על שוקיו ועל ארכובותיו ועושה סמוכות של עור בשוקיו: טמאים מדרס. אם זב הוא דהא לסמוכות גופו עבידי ומדרס הן ומעשו אב הטומאה: ויוצאין בהם בשבת. דתכשיט דידיה הן: ונכנסין בהן לעזרה. ואע"ג דתנן לא יכנס להר הבית במנעלו הני לאו מנעל גינהו דלאו בראש רגליו הן: בסא. יש קטע ביבשו ונכוולו גידי שוקיו ואף על ארכובותיו אינו יכול לילך ועושה כמין כסא גמוך ויושב עליו וכשהוא מהלך נסמך על ידיו בספסלים קטנים ועוקר גופו מן הארץ ונדחף לפניו וחוזר וגח על אחוריו והכסא קשור לאחוריו: סמוכות. של אותו קיטע עושה לו סמוכות של עור

ן יוצאה בסלע שעל הציגית (נט) **הבנות קטנות יוצאות בחוטין** (ס) **ואפילו בקיסמין שבאזניהם** (סא). **ערביות יוצאות רעולות** (סב) **ומדיות פרופות** (סג) **וכל אדם אלא שדברו חכמים בהווה: ן פורפת** (סד) **על האבן** (סה) **ועל האגוז ועל המטבע ובלבד שלא תפרוף לכתחלה בשבת** (סו): **ח הקיטע** (סז) **יוצא בקב** (סח) **שלו דברי ר"מ ורבי יוסי אוסר** (סט). **ואם יש לו בית קיבול כתותים** (ע) **טמאים** (עא). **סמוכות שלו** (עב) **טמאין מדרס** (עג) **ויוצאין בהן בשבת** (עד) **ונכנסין בהן בעזרה** (עה). **כסא** (עו) **וסמוכות שלו** (עז) **טמאין**

כשנפלה ע"ג קרקע דמאי שגא ודבריהם הללו נשמטו מידי האחרונים: **ן** פורפת על האבן ועל האגוז. ואם תאמר והא גרסה במערמת כדלעיל במכה ה'. וי"ל דהכא איכא הדבר והכל יודעין דלכך צריכה ליכא שום חשבא אבל בדבר שהיא טותנת בתוך פיה אינם יודעים למה היא טותנת. תוס' דלעיל: **ח** רבי יוסי אוסר. פירש הר"ב דלאו תכשיט הוא. כלומר ואינו מגעל והוי משוי ורבינו ירוחם בה"ה ביאר יפה שודאי דבר פשוט הוא שאינו עושה אותו להלוך שעל כל פנים הוא צריך למקלות ומותר לגאת בהן כמו שיתבאר לאן שצורך הלוכו הם אבל כוונת עשיית קב זה כדי שלא ירגיל אסר רגל אלא נכה רגל הלכך כיון דאינו צורך הלוכו אסור. ב"י סימן ש"ל: [**טמא**. פירש הר"ב טומאת מגע כלומר ולא טומאת מדרס כדכתב לעיל שאינו נסמך

ן יוצאה בסלע (נט) **הבנות קטנות יוצאות בחוטין** (ס) **ואפילו בקיסמין שבאזניהם** (סא). **ערביות יוצאות רעולות** (סב) **ומדיות פרופות** (סג) **וכל אדם אלא שדברו חכמים בהווה: ן פורפת** (סד) **על האבן** (סה) **ועל האגוז ועל המטבע ובלבד שלא תפרוף לכתחלה בשבת** (סו): **ח הקיטע** (סז) **יוצא בקב** (סח) **שלו דברי ר"מ ורבי יוסי אוסר** (סט). **ואם יש לו בית קיבול כתותים** (ע) **טמאים** (עא). **סמוכות שלו** (עב) **טמאין מדרס** (עג) **ויוצאין בהן בשבת** (עד) **ונכנסין בהן בעזרה** (עה). **כסא** (עו) **וסמוכות שלו** (עז) **טמאין**

ן יוצאה בסלע שעל הציגית. ס"ה ס"ל מי"ז פ"ג מהלי שבת הלי י"ג פס"ג לאזין ס"ה פוס"ע ס"ח כ"י ס"ל פעי' כ"ח תשובות הלשב"ל פי' מ"ג הבנות. מי"ז שם הלכה י"ב סמ"ג שם פוס"ע ס"ח כ"י ס"ב סמיף ב': ערביות. מי"ז שם סמ"ג שם פוס"ע שם פעי' כ"ח: ח הקיטע. ס"ה ס"ב יומא ס"מ ס"ב: נמות ק"ב ס"ב: ור"ח אוסר. מי"ז ס"ה סה"ש הלי ס"ז שם ס"ב נאזין ס"ה פוס"ע ס"ח כ"י ס"ל פעיף מ"ו ס"ז:

שנויי נוסחאות

ן יוצאה בסלע. בד"ב ובמסכ"ב יוצאין. בכי"מ ויוצאין. שעל הציגית. בכי"ף ד' קוטעת.. ציגית. בכי"מ שעל גבי הציגית. במסכ"ב ד' בולינו של בין הציגית. הבנות (קטנות). בד"ב ובמסכי"ר ליתא ובן ליתא בכי"מ(ובס והבנות). (ואפילו) בקיסמין. בד"ב בקסמין. וליתא ועי' רש"י. בכי"ק אפילו בקיסמין במסכי"ר אפי'. שבאזניהן: ערביות(יוצאות) רעולות. בכי"ל ליתא (ובס רעלות). בכי"מ יוצאות ערביות רעולות. ומדיות. בכי"ל מדיות. בכי"מ ומריאות. בד"ב ומדיות יוצאות: ן לכתחלה. במסכי"ר בתחלה בכי"ק בתחלה: ח הקיטע. בד"ב הקטע. בכי"ק הקטיע. דברי ר"מ ור"י אוסר. בד"ב ובמסכי"ר להפך דברי ר"י ור"מ אוסר. ויש מקום לנוסחא זאת עפ"י מ"ש בנבני פ"ל רבא לר"ב סיכי תנן (הקיטע יוצא וכ"י אוכר אז אין הקיטע יוצא וכ"י מתיר. רב"ן) כו' מתקיף לה רבא כו' דמתני ליה קמיה דרב כו' אין הקיטע יוצא כו' דברי כ"מ וכ"י מתיר ומתני לי' רב הפוך כו' ואף שמואל הדר בי' דתנן כו' ואמרינן מאן תנא אמר שמואל ר"מ היא דתנן הקיטע יוצא בקב שלו דברי ר"מ ור"י אוסר ע"כ ועי' בירושלי וביפ"ע. ואם יש לו. במסכי"ר אם.. כתיתים. בד"ב ובמסכי"ר כתיתין. וכ"ה בכמ"י ובד"ב ע"ש פי' המלה האחת ובפי' הרמב"ם. ויוצאין בהם. בד"ג יוצאין. בעזרה. במסכי"ר לעזרת וכ"ה בכמ"י ובכמ"ב. בסא וסמוכות. במסכי"ר.. סמוכות וכ"ה בערוך (ערך סמך. פסבו). נמש"ל פי' פירוש הכסא סמוכות. ועי' פי' הרמב"ם.

תוספות הדשים

[בר"ב]ד"ה וחכמים כו' והל' כחכמים עכ"ל. וכ"ה בס"ע סי' ב"ש סעי' י"ב: ח [בר"ב ד"ה]ויוצא בקב שלו כו' והלכה כר"י שכ"ל. וכ"ה בס"ע סימן ש"ל סעיף ט"ו:

יכין תפארת ישראל בועז

מ'). שכ' דלהכי לא תלא בהכא דלמא מתייכי עלה. א"כ למה עשה ר' יהושע"ל להאי איתתא שן זהב (כנדרים דס"ו ב') . תרצתי לענין הר"ב שליט"א. כני. תקשה הכא גופא. אי בלמת מתייכי עלה. אינו בשופטני עסקינן. שתעשה לה דבר שעל ידו תהי' לשחוק בעיני רואיה. אבל מה"ט כתבתי לעיל בפירושי סי' ג"ז שמכאתו בהכא שלא יהיה בזיון יותר. א"כ מה"ט נמי ר' יהושע"ל עשה להאי איתתא שן הזהב] : נמ) שמניח שלא על המכה לרפואה. הא שלא יגנף. אסור (מג"א ס"ל סקמ"ל) : ס) שנותנין הוטין באזניהן שלא יסתמו הנקבים שבאוזן עד שיגדלו : סא) אע"ג דלאו תכשיט הן כלל. וגם יש עוד לחוש שיפול לתוך מהאוזן משמחוש שיפול החוט מתוך האוזן. אפ"ה אם יפול לא מייתי ליה בידה מדאיתן השובין כ"כ : סב) (פערסלייערע) . שמעטפת כל ראשה חוץ מהעינים : סג) (לוגעהעקעלע) . ומפרש לה במסגה ז' במה פורפת : סד) ר"ל מחברת בתי שפתי הלוקה סביב לאוזר : סה) שיש בשפת ל' עגיבה . ובלא ב' קשור אבן קטן במטלית שיהי' כעין כפתר . ומכניסהו בהעגיבה בשבת : סו) אמטבע לתוך קאי שלא תפרפו בשבת . מדאסור לטלטלה. מיהו אף דמשמע הכא דבאינו פרוף או בפרוף ולא בטלי אגב הבגד . אסור לטלטלו . עכ"פ בירא שיגבבו מעותיו . ונהגין לעשות מלבוש שיש בו מעות. אפי' אינן הפוריס בו . ויש להקל לגורך (ע"ז ס"ל ס"ק כ"ג . ומג"א שם סקמ"ה). וכ"כ מותר לשאת חוץ לעירוב מעות התפורין בבגדו או מפתח שקשור דוקא בסוף תגורתו מע"ש ומהשב הכשיט אף שהוא של ברזל. דבהוא בקלא התגורה גרלה כעין קרס לתגור בו (שם סי' ל"ל). והא דפורפת על אבן לכתחילה. היינו דוקא שיחדה לכך . דאז ראוי לטלטלו (רש"י ס"ה. ב' . ד"ה אתלן למטבע וכו' ס"ל כ"ב) : סו) שנקטע רגלו : סח) (שטעלן פוס) : סט) דמדאינו סמוך עליו רק על המקלות . ואינו ליבשו רק שלא ירגה חסר רגל. לפיכך אינו לא מלבוש ולא תכשיט רק משאוי : ע) שעשה בית קבול בראש הקב להניח שם מוך שלא ידחוק ראש שוקו : עא) מקבל הקב טומאת מגע . אבל בלאין לו בית קבול כתיתין . בית קבול של ראש שוקו אינו מועיל שיקבל טומאה. מדאינו עשוי כשק שמטלטלין המלוי אגב הכלי. והכא אינו מטלטל הרגל אגב הכלי. והו"ל כשאר פשוטי כלי עץ שאינם מק"ט : עב) יש קטע משיש כעין דפין של עץ או עור תחת ברכיו לסמוך עליהן בהליכתו : עג) אם זב הוא מדמיוחדין להשמים זה. ויש בהן כשיעור ראוי שמיוחד למדרס (ככלים פכ"ז) : עד) דתכשיט דידיה הוא. וה"ס חיגר או חולה בצריך מאד למקל. מותר לצאת בו אפי' חוץ לעירוב. ואמר כל אדם אפי' קומא ואפי' חוץ לעירוב אסור ליך במקל. מדיכול ליך בלעדן הו"ל עובדין דחול (מג"א שם סקכ"ז) : עה) דאע"ג דאין נכנסים במנעל בעזרה. הכך לאו מנעל הן . מדאינן בראש הרגל : עו) כסא נמכוון רגלים שיושב עליו ורגליו בארץ. וכשרולה ליך. נשען בידיו בספסלים קטנים. ודוחק א"ע בכח למקום שרולה : עז) הן המנעלים שברגליו. שנסמך עליהן ג"כ קצת בהילוכו :

מדנשען

תוספות רע"ק

מקרי דשאה והא הכא דפלפל דהוא נשום ריח הפה ואסור. ולמאי דמסקו תוספות דהטעם דטחוי כמערמת להוציא ניחא אבל להר"ר פורת קשה וצ"ע :

נסמך עליו וחביי אמר בגמ' שאינו מטמ' מדרס ופירש"י דקסבר לאו לסמוכה עבידי אלא להכשיר ואומרים לו עמוד ונעשה מלאכתו ע"כ וכדתנן בפרק עשרים דכלים משנה ג' ומ"ש הר"ב דדומיא דשק בעינן כמ"ש בסוף חגיגה וגם בפירוש הר"ב ברפ"ב דכלים]: ואין יולאין בהם בשבת. והני תרי טעמי שכתב הר"ב גרלה דלא קיימי אלא לסמוכות וכ"כ ב"י בשם רבי ירוחם דלא מתסר לצאת אלא בסמוכות אבל בכסא וספסלים שבידיו הקטנים יכול לצאת דהוה ליה כמו מקל דברי וכן משמע דברי רש"י וכ"כ בהוספות והרא"ש ואף על גב דתנן כסא וסמוכות שלו וכו'. י"ל דאשמעינן כסא לאשמעינן ממאים מדרס אבל מאי דקתני ואין יולאין בהם בשבת לא קאי אלא אסמוכות שלו. עד כאן: ואין נכנסים בהם בעזרה. פירש הר"ב דמגעל הוא. וכן פירש"י וגראה דהא נמי לא קאי אלא אסמוכות אבל כסא וספסלים ודאי דלאו מגעלים הינהו דמי גריעי מסמוכות דקטע שאינו מגעל משום דלאו בראש רגלו הן. ועוד נ"ל דהא דתנן בעזרה. ה"ה להר הבית נמי לא כיון דמגעל הוא והא תנן לא יכנס להר הבית במנעלו וחיידי דתנא בריש נכנסים בהן בעזרה דהוי רבותא תני נמי הכי בסיפא ועי' משנה ח' פ"ק דבכורים ורש פ"ק דחגיגה ותמהני שהרמב"ם השמיט דין סמוכות דמשנתינו לענין עזרה והוה ליה לכתבו בפ"ז מהל' בית הבחירה: אנקטמין. עיין בפירוש הר"ב ספט"ו דמסכת כלים תמצא פי' שלשי וש בגמרא ג' פירושים והנך ג' פירושים שכתב הר"ב הם פי' לסלסתם דבגמ': ט וכל אדם וכו'. כתב הרמב"ם חוזר להתיר בני מלכים שיצאו בזוגין ע"כ והדין עמו דאילו בקבלים לא החירו אלא משום רפואה למי שצריך לה כדתני בגמ' ד' ס"א שצריך מיהו שיהיה ממשפחת נכפין לענין קמיע ופסקה הטור סי' ס"א. והוי יודע דלמאי דפסקינן בספי"ד דלא כר"ש האומר כל ישראל בני מלכים הם מוקים בגמ' דאריג בכסותו:

יכין תפארת ישראל יכין

עה) מדגמען עליהן קלת: עט) מדאינו נסמך עליהן כראוי. איכ מהודקין ברגליו. ודלמא משתלפי ויביאם: פ) דחסיבי כמגעל: פא) חמור עץ של ליגים. וי"א (לארפע). וי"א דפיס ליך עמהן בעיטו: פב) דאלו כלי הוא: פג) כך רגליים. שקושר האב לעומה ממגעל ימינו למגעל בשמאל של בנו. ושל שמאל למגעל ימין של בנו. וחושבין זה סגולה שלא יגענע הבן אחר אביו: פד) פעמוני זהב שבלבושיהם. והוא שיהיו תרוגים בצבע. ונס שאין בהן ענבל. ואין משמיעין קול (ס"א סכ"ג בהגה. ועי' מג"א שם שקליב ולי"ב: פה) מגב ונתלה לרפואה לכתב האזן: פו) של שועל חי. תולין למי שיש ביותר. ושל שועל מת אינו אלא יוכל ליטן: פז) יהב מעין שתלה עליו הדם וחושבין זה לסגולה לרפא נפח שבמכה. לו לקדחת שליש: פח) ואמן קיי"ל דכל שלרפואה אינו דרכי אמורי ומותר (ס"א סכ"ז. ועי' י"ד קע"ע:

הלכתא גבירתא כללא דפרקו

פ"ו משנה א—ז קרא דאל יצא איש ממקומו ביום השבת. פי' הקבלה. שר"ל שאל יוציאו דבר מרשות לרש"ת וחיינו דוקא דרך משא. משא"כ מלבושיו ותכשיטיו דרך מלבוש דמותרין. וחז"ל גזרו על מקצת תכשיטין שדרך בנ"א לחסירם ולהראות שמא יעבירם בידו שלא כדרך מלבוש. ד"א בדה"ר. וע"כ לא תצא אשה בחוטי צמר ופשתן ורצועות ושאר גוי שבראשה. אא"כ מחובר לשבכה. ובתחולה שאינה חוששת לגלוי שער. יש מחמירין. ולא בנזמי אוזן אא"כ במקום שאוזני האשה מכוסות דאז לא תוציא הנזם משם ברה"ר. ולא בטבעת דביש עליו חותם חייבת חטאת ברה"ר גמור. ובאין עליו חותם עכ"פ אסור מדרבנן. וכן במחט נקובה חטאת ואינה נקובה מדרבנן. וכן לא תצא בקשר בשמים או בצלוחית של פאליאטוס. פלאקאן פלעשכין. כל שאסרו לרשות הרבים אסרו ג"כ לחצר שאינה מעורבת ויש אוסרין אפילו לחצר המעורבת ואפילו בבית. ויש חילקין ומתירין אפי' לחצר שאינה מעורבת. מיהא כבול. שהוא כעין חגורה קטנה על מצחה ופיאת נכרית שמשיחה בשערה לכ"ע התירו לה חכמים. שלא תתגנה על בעלה. ונשי דידן נתנו לצאת בכל תכשיטין ואפילו בהנך דאסרה המשנה דחייבת חטאת. דאין לנו רה"ר. גם תכשיטין מצויין ולא שלפי ומחוי. וכיון דידוע טעם האיסור. לא חוי דבר שבמנין וכמו"א [סי' פ' סק ז]. ועוד שאין ליחשין לקול מוכיחין. ומוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין. לכן הסכימו הפוסקים שלא למחות. אסנם בתכשיטים כמחטים. שאינם צריכים להעמיד קשריהם. בודאי ישמעו. ומצוה להזהיר אותן. מי שיש לו מכת בידו או בשאר חגוף ונתן עליו רפיה מע"ש. מותר לצאת בה ואפילו בסמרטוטין הכרוכיי עליה שלא תפול. ובנפלה הרפיה עי' סוף עירובין. וי"א דמותר לכרוך בשבת על המכת דבר שאינו מרפא. כדי שלא ישרטו בגדיו המכה וחוא דלא יהא דבר השיב. שאינו בטל לגבי מכה. ומותר לצאת במ"ד שבאוזן בקשור בקשר מהודק. ובמוך שבמגעל הפתים מכל צד שלא הדהוק הרגל. ומותר אפילו להתחילה לצורך קצת ליתן תבן תוך המגעל: ומותר לאשה לצאת במוך שהתקינה לנדתה באותו מקום שלא ימוף על הבגד. ומותר לצאת בכל דבר שנותנים לתוך הפה להעביר ריח הפה או לחולי השניים. ומותר ג כ לצאת בשן שמשיבין לתוך הפה. ומותרות חילדות לצאת בקסמין שבאוזניהן ובחוטים דוקא באינם צבועים. יוצאת אשת רעולה. וכן מותרת ליתן בגד על צעיפה מפני הגשמים. אבל אוגן שיחדו לכך מע"ש מותר לפרפו בבגד במקום כפתור ולצאת בו אבל לא מטבע. ולא מחני בה יחוד. מיהו בפרפה עליו מע"ש מותר לצאת בה. ובירא שיגנבו מעותיו נוהגין ללבוש מלבוש ש"ש בו מעות. ואפי' אינם תפורים בו. ויש לחקל לצורך [כמ"ז ש"א סקכ"ז ומג א שם סקמ"ה] וכ"כ מותר לישא חוץ לעירוב מעות חתפורין בבגדו. אי מפרחת אפי' דבדול ודוקא שקשור בסוף חגורתו מע"ש: **משנה ח**—ו מי שנקפחת רגלו [אינו] יוצא בקב של שטעלצפוס. וקריקקע. וחינר וחולה וזקן בצורך גדול [יוצא] בסקל אפי' חוץ לעירוב. משא"כ נאם המקל רק לחשדן עליו שילך יותר במוב דאסור. מקל. בחוץ העירוב ושלא לצורך אסור משום זילותא דשבת. ובצורך קצת מותר. ואסור לצאת בלארפע. ושטעלצען בשבת. ויוצא בכל דבר שנושא לסגולת רפואה ואפילו רק מחמת זימפאמיא בל"א. גם אין בו דרכי אמורי. דכל דלרפואה אינו בו משום דרכי אמורי

ט הבנים. כ"ז ע"ב. ובני מלכים. מוקי שנת נ"ם: ד' יוצאין. ס"ז ע"ח מיי' פ"ב מהל' שבת הל' י"ג טוש"ע מ"ח סימן ש"ח סכ"ז:

שנויי נוסחאות

ואין יוצאין. בכי"ק אין. אנקטמין. במסכ"כ לוקטמין. ובשינון ענן אנקטמון מכיון שהיהן בהן. נד"ל בהם בשבב: טבזוגין. במשנה בכפי' המפרשים להרמב"ם ד' לאם בזוגין. וכ"ם בפי' הרמב"ם ד' נפולי אך במשנה שם כנוסחתנו: י' התרגול. נרא"ם ד"ו התרגול. ובשן שועל. נד"ל ובמכני"ר ובשן של שועל וכ"ם ברע"ב. (מן) הצלוב. שם ושם ליתא וכן ליתא ברע"ב. משום רפואה. בכי"ק משום. וכן בסמוך ובכ"א כו. דברי ר"מ וחב"א אף בחול אסור. במסכ"כ. וחכמים אוסרים אף בחול. נד"ל דברי ר"ו ור"מ אומר אף בחול אסור. וכ"ם במסכ"ר (ושם. ור"מ אומר אף בחול). משום. בכ"ק מפני:

תוספות הדשים

י [בר"ב] ד"ח ור"מ כו' ואין הלכה כר"מ עכ"ל. וכ"ם בפ"ע מ"ח סי' ס"ח סעי' כ"ז וכ"ד סי' קע"ע:

ראשון לציון

[במשנה] אנקטמין. במסכ"ג מי' לוקטמין וכ"כ הערוך(ערך) אנקטמין ס"ח לוקטמין: י [ברע"ב] ד"ה התרגול כו' ומרפאין בו כתב האזן ע"כ. הכי פי' רש"י ד"ה לעיתלא והרמב"ם פי' זה יועיל לתולעת עצמות סרכים בסגולה ונעריך ערך תרגול כתב פי' כתב האזן יזובלמי עב לאודנא. ונעריך שתלא כתב (אתה דקתמר בגמ' יולאין בגילת התרגול דענדי לעיתלא) פי' נער פתוח באזן ומנו בלבון תרמי שתלא כו' ע"ש. ואולי מעשה שכך הוא לדדיא בירושלמי ועוד שכן קירין לו בלבון תרמי לפיכך נא הגיה הר"ב פירוש של הרמב"ם זה כמו שזכרו לקמן נסמוך ד"ה ונמסמר כו' ומבמ"ם פירש כו'. ומנוסלא בנערכין ותבאר בס"ד וקנ"ע על הרמב"ם והרי"ף והרא"ש שכתבו נגד פירושלמי: [שם] ד"ה ורמ"א כו' ומתקיומיהם לא תלנו. עיין יסל"מ:

פרק ז **א כלל** גדול. השוכח עיקר שבת. כסבור אין שבת בתורה ואע"ג דמעיקרא שמע ועכשיו שכחו: אינו חייב אלא חטאת אחת. על כל השבתות שחלל דכולה שגגה חדא היא דכתיב (שמות ל"א) את שבתותי תשמורו ומשמע שמירה אחת לשבתות הרבה: היודע עיקר שבת. שיש שבת בתורה ונאסרו בו מלאכות ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה ע"י שגגת שבת שאינו יודע ששבת היום חייב על כל שבת ושבת חטאת אחת ועל זה נאמר (שם) ושמרו בני ישראל את השבת דמשמע שמירה לכל שבת ושבת כלומר שחייב חטאת על כל שבת ושבת ואע"פ שלא עלה בדעתו לו בינתיים והעלם אחד הוא אמרי' ימים שבינתיים הויין ידיעה שא"א שלא שמע בינתיים שאותו היום שבת היה אלא שלא נזכר במלאכות° שעשה בו הילכך כל שבת ושבת שגגה אחת היא: היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה. שלא ידע שמלאכות הללו אסורות ועשאן כמה פעמים בכמה שבתות חייב על כל אב מלאכה חטאת אחת ואע"פ שחזר וכפלן בכמה שבתות כל אב מהן חדא שגגה היא דהא לא נודע לו בינתיים והכא ליכא למימר ימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק דמשום ימים שבינתיים אין לו לדעת איזו מלאכה אסורה ואיזו מלאכה מותרת אא"כ יש בו ועסק לפני חכמים בהלכות שבת וה"ה שחייב על ב' תולדות של ב' אבות חלוקות על כל אחת חטאת אחת אבל אי עביד אב ותולדה דידיה או ב' תולדות של אב אחד לא מחייב אלא חדא כדקתני סיפא העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת איכו חייב אלא אחת כגון ב' תולדות של אב א' משום דהוי כעושה ואחזר ועושה בהעלם אחת ואין חלוק חטאות בהעלם אחת אלא בגופי עבירה שאינן דומים או בחלוק שבתות לענין שגגת שבת:

הזורע

עוד עליה מכיון שכולם עשאם בהעלם אחת והר"ב שפירש לקמן שם שכשתופר שחייב גם על הקשירה שעמה מיירי כשלא קשר כבר באותו ההעלם וכ"ש לב"י סימן ש"ז דכל תופר אינו חייב על הקשירה שעמה אף על פי שלריך שיקשר גם כן שאם לא כן אף על התפירה לא יחייב אלא שקשה לי על הב"י מהגמ' דף ע"ד דאמר אביי האי מאן דעביד חלתא [פירוש כוורת] חייב י"א [חטאות] ואי חייבי לפומיה חייב י"ג [חטאות] ופירש"י ואי חייבי לפומיה כאן תופר וקושר שלריך לקשור אחר התפירה ע"כ. וזו ודאי סתירה לדברי ב"י וא"ת דבגמ' דף ע"ה פליגי רב ושמואל על מה חייב השותה דרב מחייב משום גטילת נשמה ומשום טובע ושמואל מחייב משום גטילת לבד והשתא אליבא דרב הא הוו כשעשה כולן בהעלם

יכין — תפארת ישראל — יכין

פ"ז א) מדגדול עונש מחלל שבת. להכי נקט כלל גדול (ומ"ש רפ"ז דשביעית): ב) שכחה או לא ידע מעולם שיש שבת בתורה: ג) על כל השבתות והמלאכות שעשה בהן. דכולהו חדא שגגה היא: ד שיש שבת בתורה. ונאסרו בה מלאכות אלו שעשה: ה) שכחה שהיום שבת: ו) אף שלא נודע לו בינתיים. והו"ל הכל העלם א'. אפ"ה אמרינן דימים שבינתיים הוה כידיעה. דא"א שלא שמע בינתיים. שאותו היום שבת היה. אלא דלא רמי אנפשיה למדכר. הלכך כל שבת ושבת הו"ל כשגגה בפ"ע: ז) שבת היום: ח) שלא ידע שמלאכות אלו שעשה אסורות: ט) חטאת א'. ואע"ג שחזר וכפלן בשבתות הרבה. כל אב חדא שגגה היא. מדלא נודע בינתיים. וימים שבינתיים אינן כידיעה. דמכח הימים א"א שידע איזו מלאכה אסורה. רק ע"י שילמד דיני שבת. וה"ה בעשה כמה מיני תולדות שמאבות חלוקים שחייב על כל א' וא' חטאת לבד. רק בעשה אב ותולדה דידיה. או ב' תולדות שמאב א'. חייב רק חטאת א': י) ב' תולדות מאב א'. או אב ותולדה דידיה. אבל ב' תולדות מב' אבות חלוקות. חייב על כל א' חטאת א': יא) ה"ק הא דתנן במשנה א' חייב על כל אב מלאכה. מ' חסר א' הן. אמנם מה הוא אב ומהו תולדה. עי' בתחלת בכלכלת שבת ותרווה למאוך: יב) עי' פי'

ראשון לציון

[תוי"ט ד"ה] **אבות** כו' ועכשיו כם שגם כו'. קושיא זו הקשה ג"כ הב"ח שם וגם בהג"ה שם מס' שבת דף קי"ז ע"א ותירץ באריכות ע"ש:

תוספות רע"ק

פ"ז א [אות פו] בר"ב ד"ה היודע עיקר. אלא שלא נזכר במלאכות. תוס' הקשו ע"ז והוביהו דזה לא מקרי ידיעה כיון דלא נודע לו דהטא ותעלו דהוי גזה"כ לחייב על כל שבת ושבת: ב [אות פו] במשנה **אבות** מלאכות. בתוס' דף ע"ח ע"ב ד"ה חסר אחת מבואר דהי' גרסתם גם ברישא דמתני' אלו אבות מלאכות: לג"י סי' ס"ז עכ"ל. אני לא מצאתי להב"י שכ"כ ומה שהקשה על הכ"י מדלגיי וסיים וזו סתירה למר"ן סבי איתא בירושלמי דכל תופר חייב ומי מבוש קושר אבל הר"ן כ' בשם הרא"ש דקשר

ג) בהוי"ע ד' ערלג מתחיל הדבור: היודע עיקר שבת. עי' הר"ב ועל זה נאמר ושמרו כו' ומשתברא כו' יתקן התוי"ע אח"ב בד' קרלקא כמו שהוא בשינו. ב) בד' ערלג מוסי' התוי"ע מקשיים לש"י לו אב ותולדה שוי' ובד' קרלקא ליתא.

א כלל גדול. פ"ז ס"ח כליתים ס"ז ס"ג: כל השוכח מ"י פ"ז מהל' שגגות ה"ב: **ב** אבות מלאכות. ע"ג ע"ח ו' ע"ב מ"ע ע"ב ס"ש ע"ח מ' ע"ב ע"ו ע"ב ב"ק ב' ס"ח כליתים ג' ע"ב תוס' זמנים ק"ז. מי' פ"ז מהל' שבת ה"א סמ"ג לאוין ס"ש:

שנויי נוסחאות

א חשיכה. במשני"ר חשבה(ונקודו ביל **הַשֹּׁכֵחַ** ועי"מלא"ם). ושתי התמונות המלה מציע בקרא: שוכח (תהלים ט', כ"ב) „שוכחי אלוה". שבת (שם מ, יח) „שכחי אלהים". ויודוע מה שאמרו מו"ל יטוכו רבעים לשאולה אלו פושעי ישראל כל גויה שכחי אלהים אלו עובדי כוכבים. הכלהי יודעים את ה' כל עיקר. ולפי טעמא זאת ניחא קצת מ"ש דגם תיוקן שנשכח כו' אלא ידע בלא עיקר על שבת. היודע. במשני"ר והיודע. היודע שהוא שבת. בכי"ק והיודע שהיא שבת. בד"נ ליתא בעעות מן בשבתות הרבה חייב עד בשבתות הרבה חייב. על כל (אב). בד"ל ובמשני"ר ליתא. תעושה. בכי"ק ר ה ע ו ש ה: **ב** אבות מלאכות. בכי"מ אלו חן אבות מלאכות וכתב הרב בעל ד"ס ז"ל: „וכן הגיה במכתב"ל אלו אבות. ולא ידעתי למה". והכמ"ז כתב מדבור תוס' דף ע"ס ע"ב המתחיל חסר א' נראה שהיו גורסים ג"כ בריש דמתני' אלו אבות מלאכות ע"ש. וכ"ס בתורע"א:

תוספות חדשים

ב [תוי"ט] ד"ה אבות כו' יש לדקדק וכי סבי ליה לתנא דלימני המספר כמו שהוא ל"ש ובו' עכ"ל. ונ"ל לתרץ ע"פ מ"ש הרשב"א במידושיו ריש פ"ק על מאי דמשני הגמ' מנא הכנסת סולאה קרי לה כו' ממאי מדתנן סמוכין מרבות לרבות כו' מי לא עסקינן דקמעיל עיולי כו' וכ' סוף דאיך אפשר לומר דמתני' כייל לי' הכנסת בהדי הולאה הא הוי רק תולדה וסתנא לא קתני רק הלבות ופי' הוא ז"ל הכנסה דעני הוי באמת אב דהוי במשכן. ואעפ"כ אם עשה הכנסה דעני עם הולאה בהעלם אחת אינו חייב אלא אחת מכוס דמיין להדדי דמה לי אפוקי כו' והוי כמו מעין מלאכה אחת עכ"ל. ועפ"ז מוכל לומר דסתנא רצה להשמיענו זאת בלתות לבוש. אבות מלאכות ארבעים פי' מה דשנה כאן כס ארבעים אבות עם הכנסה דעני רק חסר חטאת אחת אם עשה כולם בהעלם אחת ודו"ק. (כ"ל להמניה): [שם] **באד** וכ"ס

בהעלם אחת ארבעים ואחת דתרי קשירות ותרי לביעות הרי שתים יתר על ל"ט. לא קשיא דמידי הוא טעמא דרב דמייב ג"כ משום לובן אלא משום דמיחא ליה לחווס בדמא כי סיכי דלובנו מיניה א"כ דוקא בשוחט ע"מ למכור אבל בשוחט לביתו לא מחייב דהא מלאכת מחשבת אסרה תורה ומתניתין דבעי לאוכלו אגב אורחיה הא דאמרן בעושה המלאכות לביתו מיירי ועיין בדבור דלקמן. ובני המשכיל מהר"ר אברהם אמר לישב דקתני ארבעים חסר אחת עכן בפ' טומנין דף מ"ט קא מיבעיא להו הא דתנן אבות מלאכות מ' חסר אחת כנגד מי א"ל רבי חנינא בר חמא כנגד עבודות המשכן אמר ליה רבי יונתן ב"ר אלעזר כך אמר ר"ש ב"ר יוסי בן לקוניא כנגד מלאכה מלאכתן ומלאכות שבתורה ארבעים חסר אחת ובעי רב יוסף ויבא הביתה לעשות מלאכתו (בראשית ל"ט) ממנינא הוא והמלאכה היתה דים (שמות ל"ו) לאו ממנינא דהכי קאמר דשלים עבידתא או דלמא והמלאכה היתה דים ממנינא הוא והא כמ"ד לעשות לרבו ככנס תיקו. ותנא דידן אגב אורחיה קמ"ל לפך דכל הני אבות מלאכות הם כנגד ארבעים מלאכות שבתורה ואחת מהם חסר. אך שאל א"מי שעמד למנין כאשר עי' בספר הקונקרדנסיום בשרש לאך ומלאם יותר הרבה והשיבותיו על הראשון אף על גב דיפה כוונת אבתי לריכין לדידי אליבא דרבי חנינא ב"ר חמא שאמר שהן כנגד עבודות המשכן ותניא נמי כוותיה וכן תפס הר"ב בפירוש משנתינו. ועל אשר שאלתני שמלאת יותר ממספר ארבעים הנה מתוך פירוש רש"י שכתב בזה הלשון שכתובים בתורה בכל התורה והכי קאמר קרא לא תעשה כל מלאכה שבתורה ע"כ. מזה למדתי שאין להכניס במנינם אלא מלאכה שאין כתוב בה לא אזהרה ולא עונש שעל אותן שאין בהם אזהרה ולא עונש עליהם הוא אומר שאמר הכתוב שלא תעשה אותם דוק ותשכח שיהיו ארבעים ולא יותר ובתוכם הני תרי דעלייהו בעי רב יוסף. ומלאתי סעד למה שכתבתי שאין למנות בכלל ארבעים אותן שנאמר בהן אזהרה או עונש שכן במסכת יומא פרק יום"כ דף ע"ו דמפרש רב חסדא חמשה עונין ביום"כ כנגד חמשה פסוקים דכתיב בהו עינוי ומקשינן חמשה הוו ואמן שיתא הנן וכתבו התוספות תימה לי דבקראי נמי כתיבי שיתא. תרי באחרי מות ושלש באמור אל הכהנים ואחד בפינחס וגראה לי דכי כל הנפש אשר לא תעוה (ויקרא כ"ג) לא קחשיב. דלא קחשיב אלא לויוין תעוה ועניתם אבל הני דלא ליווי הוא לא קחשיב עכ"ל והאלבי מאד. ולריכין אנו למודעי שבגמ' יש ש"ס דמלאכתן ל"ל מלאכתו ומלאכות ל"ל מלאכת. גראה לי. ולפי שמלאכתו מוקדם בפרשת בראשית לכן לא הנהתי מלאכתך וכן א) לפוס ריהטא ראוי הוא למנקט מלאכה שהוא שם העומד בעצמו ומלאכת שהוא שם הנסמך ומלאכתו שהוא שם עם כינוי וה"ה מלאכתך דהי מיעייהו מפקת: הזורע וכו'. קלת תימה דאלישא דאבות מלאכות שייך למיתני זריעה וכן כולם בלשון שם דבר ולא על שם העושה אותה. וכן עשה הרמב"ם בחיבורו הל' שבת ריש פ"ד ולפי מ"ש לעיל ביאור לשון ארבעים חסר אחת דקמ"ל על העושה כמה יתחייב אתי נמי שפיר דתני כולם בלישנא דהעושה אותם]: **והאופה**. כתב הר"ב תנא סידורא דפת נקט. גמ'. ויהיב הר"ן טעמא משום דשכיחא: [*והמיסך. כתב הר"ב אורדי"ר בלע"ז וכן פירש רש"י. ולהלן בסוגיא דף ע"ה ע"ב כתב שמסדר חוטי השתי וז"ל הרמב"ם בפירושו הוא המיסך את השתי נגזר מן המסכה הנסוכה (ישעיה כ"ח) ע"כ ובחבורו פרק ט' מהלכות שבת כתב מתיחת החוטין כדרך האורגים היא הנסכת המסכה וזה המותח נקרא מיסך ע"כ. ועל שתי בלא ערב מיירי התם]: **והעושה שתי בתי נירין** וכו'

ב) כתוי"ט ד' קרלקא: „שכן לפוס ריהטא דאו הוא מקנט מלאכה שהוא שם עם כינוי וה"ה מלאכתן דהי כו' ומלאכתן שהוא שם עם כינוי כלפנינו. וכו'

ב הזורע החורש. הא דלא תנא החורש בריש והדר הזורע כדרך כל האדם לאשמועינן שאם היה קרקע קשה וחרשו וזרעו ואחר כך חזר וחרשו מחייב אחריתה שנייה משום חורש: הקוצר. בזרעים והמלקט באילנות חייב משום קולר: המעמר. אוסף זרעים תלושים ועובדים אל מקום אחד: הזורה. ברחת לרוח: הבורר. פסולת בידיו או בכברה: והמרקד. בנפה ואע"ג דהני כולהו חדא ניעוה דלהפרים פסולת מתוך אוכל נעשו שלשתן משום דשלשתן הוו במשכן אף על גב דדמו להדדי חייב להו כל חדא בלנפי נפשה. א"נ לפי שאינן בבת אחת אלא זה אחר זה: האופה. לא הוא במשכן דאין אפייה אלא בפת ופת לא שייכא במלאכת המשכן אלא תנא סדורא דפת נקט ומיהו מבשל שהוא מעין מלאכת אופה הוה במשכן בסממנין של לבונה וחלבנה ומולעת שני. והמגיס בקדרה והטחן כסוי ע"ג קדרה העומדת על האש חייב משום מבשל וכל הנך קמאי דחייב במתניתין הזורע הקולר הדש וכו' כולהו הוו בסממנין של לבונה מלאכת המשכן: הגוזז צמר. וכל שאר מלאכותיה שייכי בלמר תכלת של מלאכת המשכן: המלבנו. מכבסו בנהר: המנפצו. חובטו בשבט א"כ סורקו במסרק: המיסך. אורדי"ר ה) בלע"ז: בתי נירין. ה) אויפציהין.

הזורע והחורש והקוצר* והמעמר יג) **הדש והזורה** יד) **הבורר הטוחן והמרקד והלש והאופה* הגוזז את הצמר המלבנו** טו) **והמנפצו** טז) **והצובעו והטווה והמיסך** יז) **והעושה שתי בתי נירין** יח) **והארג שני** שטוחן

תוספות חדשים

דקסר שאחר תוסר סגי בקסר אחד לכל ל' מסני לאבי המוע אבל קוסר דעלמא לא מחייב אם לא בב' קסרים זה על גב זה. סר"ה: [בא"ד] ובני המשכיל כו'. ול"נ לישב עוד כיון דמתני' מיירי בחיישה סנים ספיר תנא מ' אלא דלא מחייב אלא ל"ט א"נ משום דקתני המולבו והמעבד עורו ומעיילינן שרעוע א"כ איכא מ' מלאכות במתני' אלא דלא חייב אלא ל"ט ודו"ק. פר"ח: [בא"ד] ועל אשר שאלתני שמלאת יותר ממ' עכ"ל. דע לך שתכונת דבר זה הנה הכדנ"ן בתשובה כ"ו בסימן ק"ס בשם ר"ח כי ג' במעשה בראשית לא הוו ממינא משום בדבר ה' שמים נעשו וד' שכ' בשם ל' עשיה וי"ד שכתב בשם מלאכת עבודה נשלרו מ' ומשלגם שבת ימים תאכל מצות כו' עד לא תעשה כל מלאכה ונפיכוש אמרו בירושל' שזה בא להשלים ל"ט מלאכות ויש מי שמוציא ומלאכה שיתה דים ומכיון דינא הביתה לעשות מלאכתו ויש להיפך ולד"ה ל"ט הם עכ"ל וס"ל פעמים נמצאו בתורה מלאכת מלאכות ונשמוניא כ"ל בשתים מ' ע"ש. פר"ח: [תוי"ט] ד"ה **והאופה** כו'. משום דשכיחא עכ"ל ולי נראה משום דנדיים ספת הכתה ואינה מלאכה דמיולא נאפה אח"כ קמ"ל או יש לומר דאתי למעוטי רדיית הפת: (ממכוש"ה ז"ל). בשם כבוד אדונינו מו"ר הר"ב חגאון הגדול בוצינא קדישא מוהר"ר לוי יצחק ז"ל אבד"ק ברדיששוב: [שם] ד"ה **והעושה** כו' וכתוב שיטור עפי מבשאר. הוס' עכ"ל. וא"ל לפרש כעזה"י הבתנא לא פי' אלא בלא

יכין תפארת ישראל יכין

פי' כל מלאכה ומלאכה שבמשכן. בכללי ל"ט מלאכות שבתחלת הספר שבארנו שם הכל בס"ד בארוכות: יג) שאסף גדולי קרקע תלשין במקום חבורן: יד) (ווינדשויפעלען) להסיר המוץ מהגרעינין: טו) שהלבין הלמר ע"י שפשוף או ע"י כבוס וכדומה: טז) שהלמר הרבוק יחד כמו (קלאטטערען). נפץ והפרידו או סרקו במסרק: יז) מתח חוטי השתי בכסא האורג מכוכד עליון הנקרא (קעטטענבוים) לכובד תחתון הנקרא (לייגבוים): יח) שעשה לו תיקון ב' טבעות ב' עיבות (שבשאפט). שבהן מכניס בכל טבעת לו עיבה חוט אחד

ראשון לציון

[בבא"ד] דהני מיניהו מפקת. עיין יסל"מ: [תוי"ט] ד"ה **והעושה** שתי בתי נירין כו' תוספות. כתוס' שלפנינו (דפ"ם דמיין) דף ע"ג ע"ב איתא ד"ה שתי בתי מירין כו' ובאורג ונפולג ובתוסר כו'. ואולם נכון לאיתי דבתוס' שהיה לפני תוי"ט לא כתבו הינה ובפולג:

תוספות רע"ק

[אות פח] שם במשנה **והקוצר**. ואפי' בעומר ליקצר דאין צריך לקרקע אפי' לר"מ דס"ל בפ"ו מ"ר דשבועות דאינו כקרקע מ"מ לענין שבת מחייב דקצירת סמנין במשכן בסתמא הי' אחרי שעומדים ליקצר. תוס' בשבועות דף מ"ג ע"א: [אות פט] שם במשנה **והאופה**. ותייב סקילה אם התרו בו קודם שהדביק פת בתנור ולא הוי התראת ספק דשמא חיה בדעתי לדדות פת קודם שתאפה ומה שלא דדה דשכח החתראה. דכיון שהודבק תוכ"ד של התראה ובודאי האפה אם לא ידדנה ואין האפיה מחוסר מעשה לאו התראת ספק היא דודאי לא חיה בדעתו לדדות קודם אפיה (תוס' שבת דף ד' ע"א ד"ה קודם שיבא) מלשון זה משמע דדוקא כיון דלא חיה בדעתי לדדותו וגם מחוסר מעשה וקשה לי ממה דסיימו בתוס' וכן בשבועה שלא אוכל בכר זו אם אוכל זו ואכליה לאיסור והדר אכליה לתנאי דכשמתנה בו בשעת אכילה

פת קודם שתאפה ומה שלא דדה דשכח החתראה. דכיון שהודבק תוכ"ד של התראה ובודאי האפה אם לא ידדנה ואין האפיה מחוסר מעשה לאו התראת ספק היא דודאי לא חיה בדעתו לדדות קודם אפיה (תוס' שבת דף ד' ע"א ד"ה קודם שיבא) מלשון זה משמע דדוקא כיון דלא חיה בדעתי לדדותו וגם מחוסר מעשה וקשה לי ממה דסיימו בתוס' וכן בשבועה שלא אוכל בכר זו אם אוכל זו ואכליה לאיסור והדר אכליה לתנאי דכשמתנה בו בשעת אכילה

הזורע והחורש. בנ"ג הזורע החורש: במשכי"ל לכפן החורש הזורע וסוא נגד טעמא דגמ' (פ"ג ב') „מנא נא"י קלי דזרעי בריסא והדר כרבי" (ד"ם). בפי"מ יש כאן בוספה וחמנבש (ועי' לקמן בד"ם והפולנ) אך בגמ' מו"ק (ב. ב) לא מסמע כן לאיתא שם „איתמר המנכש כו' משום מאי מסרגין בי' כו'". (ד"ם). והקוצר והמעמר הדש והזורה. במשכ"ל ד' בלם.. וחדש.. במשכי"ל הקוצר המעמר חדש וחזורה. הבורר הטוחן והמרקד והלש והאופה. במשכי"ל.. והטוחן.. חלש: בכי"מ והבורר והטוחן. בד"מ והבורר הטוחן המרקיד הלש והאופה. הגוזז את הצמר המלבנו והמנפצו. בד"ב.. והמלבנו.. בכי"מ והגוזז.. והמלבנו.. במשכי"ל.. המנפצו. וכ"ה בערוך ע' נפס. והצובעו והטווה. בד"ב.. והטווהו (בכתוי לאיגר דמקמי'). במשכי"ל הצובעו הטווהו. והמיסך. כי"מ המיסך. במשכי"ל המסיך. בד"מ והמסיך. והארג. במשכי"ל הארג:

שמתן שני חוטין בתוך הבית ניר: הפוצע. מסיר חוטי הערב מעל השתי או השתי מעל הערב לצורך אריגה: והקושר והמתיר. שכן לדי חלזון שממנו פוטין התכלת קושרין ומתירין שפעמים צריך ליטול חוטין מרשת זו להוסיף על זו ומתיר מכאן וקושר כאן: והתופר ה) וקורע נמי הוי ביריעות שכן יריעה שאכלה עש ונקבה בו נקב קטן וגדול צריך לקרוע למטה ולמעלה את הנקב שלא תהא התפירה עשויה קמטין קמטין: והתופר שתי תפירות. והוא הקשר בעבורם מגביהין קלת החוטין ועושין דרך שילך בו הארג וכו'. צריך לפרש למה פירש בכאן ובאורג ובתופר ובכותב שיעור טפי מבשאר. תוספות. ["והא דלא קאמרי נמי הפולש לפי שהוא בכלל אורג]: [*שתי בתי נירין. פירש הר"ב שמתן שני חוטין בתוך הבית ניר וכן פירש רש"י וז"ל הערוך ערך נר מכניס את חוטי השתי בנירין שיעלה זה וירד זה ויבא הערב ויחזור השתי יעלה התחתון וירד העליון ויבא הערב ע"כ. והנירים עצמם פירשם הר"ב בריש פרק כ"א ממסכת כלים וז"ל הן חוטין הארוגים על הקנה ובעבורם מגביהין קלת החוטין ועושין דרך שילך בו הארג בחוט עד כאן וגם הרמב"ם כתב שם בזה הלשון נירים הם חוטין הארוגים על הקנה אשר בעבורם יגבהו קלת החוטין ויעשו דרך ילך בו הארג בחוט. עד כאן. ונראה לי שסוף הלשון צריך להיות ילך בו מחוט הערב ועל פי זה יש לתקן גם לשון הר"ב. אך לא רציתי לשנות בו יד מכיון שהוא העתיק כן מלשון הרמב"ם אולי ידע ביאורו ואמנם זה שכתב הרמב"ם ואחריו הר"ב דנירים הם חוטים הארוגים על הקנה לשון קלר הוא וכאילו אמרו על הקנה בקצות החוטין האחד ועל קנה בקצות החוטין השני שלהם ולקמן בפרק י"ג משנה ב' אפרש יותר מזה בס"ד. ואמנם על לשון הערוך שמפרש למשנתינו שמכניס את חוטי השתי בנירין וכן נראה שלזה נתכוין רש"י ואחריו הר"ב בפירושו דהכא קשיא דלישנא דמתניתין משמע שעושה בתי הנירין עצמן לא שעושה ומכניס דבר אחר בתוכם אבל לשון הרמב"ם והר"ב דבכלים אין מוכרחין שמפרשים כמו הערוך. אמנם לקמן פי"ג מוכרח פירושם מתוך מה שאמר אביי בגמ' ואף שלפי ענית דעתי בעיקר פירוש של דברי אביי דהתם נראה לי פירוש אחר כמו שתמצאו שם בס"ד מ"מ אף לדידי מוכרח דאביי מפרש שהמלאכה דמתניתין מחייבת עליה היא העשייה של חוטים השתי בתוך בתי נירין ולפיכך אני אומר שהוא משנתינו כאילו היא שנויה העושה בשתי בתי נירין וא"ת אכתי תקשה ממה שפירש רש"י גופיה בפרקין דף ע"ד ע"א אדעביד הלאה שכתבתיו לעיל בד"ה אבות מלאכות וכו' דקאמר התם היסך ואורג ופירש רש"י היסך השתי הרי זה מיסך. אורג אחד למעלה ואחד למטה כדי להעמידו הרי עושה שתי בתי נירין עד כאן ההיא נמי כדמות העשויה שבבתי נירין דמתניתין וכדומה להא תנן בפי"ג בנפה ובכברה ובסל וכמ"ש שם נמי ללשונו של רש"י זלה"ה]: והמתיר. פירש הר"ב שכן לדי חלזון וכו' להוסיף על זו ומתיר מכאן וקושר מכאן ולשון רש"י ומזה הלשון יש לדקדק דאינו חייב אלא במתיר ע"מ לקשור

ה) בר"ב ד"ר „והופר".

יכין תפארת ישראל יכין

ח': יט) שהשליך ב"ש הערב בין חוטי השתי: כ) שהתיר*) ב' חוטי ערב מבין חוטי השתי. ונראה לי דבכל חד דהשיב במתניתין דסלקא דעתך אמינא שאינו מועיל כלום. כגון אורג או תופר שני חוטין ודכוותיה נקט גבי שיעורה לאשמעינן דאפילו הכי חייב מלאכה

*) בד"ר „שסיר".

תוספות רע"ק

אכילת איסור עדיין מחוסר מעשה אכילה של תנאי קודם שיתחייב מלקות עכ"ל משמע דאם אמר שבועה שלא איכל בכר זו אם לא אוכל בכר זו לסחר ואכלה לאיסורא ולא אכלה לתנאי דלוקה דלא הוי התראת ספק בין דהיא מחוסר מעשה לאכול לתנאי. והא בזה ל"ש דלא תיה בדעתו לאכלו דהא אדרבה דנראה דמקשר עצמו לאכלו וקנסם עצמו שאם לא יאכלנו אסור בבכר זו לאכלו א"כ משמע דבמחוסר מעשה לחוד מספיק דלא הוי התראת ספק וצ"ע. והנה הדבר פשוט דאף אם בלא אוכל זו אם לא אוכל זו לא הוי התראת ספק בין דמחוסר מעשה. מ"מ לא מלקי' ליה עד שעבר מטש ולא אכל להתנאי דרק ההתראה לא מקרי בכלל התראת ספק כיון דמחוסר מעשה אבל פשיטא דא"י לחלקות בספק ומזה נ"ל לדון במ"ש ת"ס גיטין דף ל"ג ע"א ד"ה ואפקעינהו דהקשו דבא על א"א איך מסתיין הא הוי התראת ספק שמא ישלח לה גם ויבטל הגם שלא בפניו דאפקעינהו רבנן לקידושיה מיניה ותהיה פנויה לספרע. וכן בנזיר דשותה יין דקתני במתני' דלוקה הא הוי התראת ספק שמא ישאל על נדרו ומדלא הקשו דאף למ"ד שמה התראה מ"מ איך ממיתין בבא על א"א קטנה או באונס במקום דאין ממיתין אותה איך ממיתין אותו שמא ע"י ביטול גם שלא בפניו תהיה פנויה לספרע ולא נתחייב מיתה. וכן בנזיר שמא ישאל ולא נתחייב מלקות. נלע"ד די"ל דבאמת אין ממיתין אותו מיד אלא דממתינים עד שתמות היא או בעלה. ובנזיר מלקין אותו אחר שכלו ימי נזירתו. דאף דקי"ל אכלה כילה נשאל עליה ט"מ הא כתב בתשובת שער אפרים סימן ע"ב דדוקא היכא דאיכא עונש כרת או מלקות אבל במוזיר ולא אחרו לא. וכ"כ בכנה"ג בשם תראב"ד בס' תמים דעים. ואף דהרא"ש כתב דגם במוזיר ולא אחרו נשאל. מ מ הא כתב הרא"ש הטעם ומיהו איכא עינוש מלקות. א כ במה שמלקים אותו אין עוד ספק שישאל דלאחר שלקה דהרי הוא כאחיך אין מה לחול עליו השאלה. לזה נקטו הקושיא רק למ"ד התראת ספק ל"ש התראה. ולפ"ז י"ל דאף לאחר דתירצו תוס' דלא מקרי התראת ספק דרוב אין מגרשים וכן בנזיר. היינו דלא מקרי בנדר התראת ספק וכדרייקי בלשונם שם דהתראה כה ג שמה התראה. אבל מ"מ י"ל דאין ממיתין אותו עד שיתברר שאינה פנויה למפרע דהיינו אחר שתמות היא. ובנזיר אחר שיכלו ימי הנזירות. וכן בתוס' בנדה דמ"ו ב' ד"ה ר"י וכו' וי"ל דאזלי בתר רוב שמביאים ב"ש. היינו נ"כ דסקרי התראה מעליא אבל מ"מ אין מלקים עד אחר שנתברר דהיה מופלא סמוך לאיש דהרי בכל מילי דאורייתא לא סמכי' על רוב זה שהביאו ב"ש בזמנן לחליצה וכדומה כך היה נלע"ד. ואולם קשה לי מסוגיא דסנהדרין דף ס"ט ואמאי דלמא איילונית היא. ועיין במהרש"א קדושין דף ט"ו הא אפשר לומר דממתינין אותו אחר שתגדל ויתברר דאינה איילונית היינו דא"כ חוי התראת ספק ע"ש ולפי הנ"ל הא מ"מ י"ל דכה"ג כיון דרובן לאו איילונית מקרי התראה מעליא אבל מ"מ אין ממיתין אותו עד שיתברר שאינה איילונית.

ובאמת בלאו כל הנ"ל קשה מסברא דאיך אפשר לדמות העונש המיתה להתראה. דהא כיון דבכל התורה אולי' בתר רוב א"כ מקרי התראה ודאי דזהו הוי כמו כה"ת דרוב כודאי. אלא לענין נפשות לא אזלי' בת"ר רובא וסמתינון לחמית אותו עד שתגדיל ויתברר דאינה איילונית. וכן יש ראיה לכאורה מתוס' סנהדרין דף ס"ח ע"ב ד"ה בן סורר וא"ת דלמא שנת לפני גדלות כדאשכחן נדה דף ט"ו וכו'. והיינו ע"כ דלאו התראת ס' הוא דשמא לא יביא ב"ש לסוף השנה ואינו סמוך לאיש. היינו נ"כ כיון דרוב מביאים ב"ש בזמנן לא מקרי התראת ס ואם נימא דזהו רק לענין ההתראה אבל מ"מ אין עונשים על זה עד שיתברר אח"כ א"כ אם נדרוש סמוך לאיש דהיינו שנת י"ג. א"כ לאחרי"ג אינו נעשה בן סי"מ דהיא איש וממילא לא משכחת במופלא סמוך לאיש דין בן מ"מ דהא עתה א"י להענישו דשמא לא יביא ב"ש סוף השנה ואינו עתה סמוך לאיש ואם נמתין עד אחר שיביא ב' שערות סוף השנה הא אח כ יפטר כיון דאשתני דינא כדאיתא במתני' סנהדרין דף ע"א ע"ב ברח עד שלא נגמר דינו ואח"כ הקיף זקן התחתון פטור. ואמרי' שם בסוגיא הטעם דכיון דאשתני דינא ח"נ בזה כשיביא ב"ש אשתני דינא כיון דאלו עבד השתא אינו מחייב. ואם דגומרים דינו עתה ומתינין בעונש עד אחר שיביא ב"ש הא הוי בכלל עינוי הדין לגמור דינו עתה להמיתו אח"ז. כדאיתא בסנהדרין דף ל"ח ע"א ולומר דגומרים דינו שמחייב מיתה אם יביא ב"ש בסוף השנה. ובזה ליכא עינוי הדין כיון דעדיין ליכא חיוב מיתה ודאי רק על תנאי. הא מ"מ בכה"ג נימא אשתני דינא דהא הטעם דנגמר דינא ואח"כ הקיף זקן התחתון דפטור דגברא קטילא הוא וזהו שייך אם היה ראוי להמיתו אז דבזה קודם שהקיף זקן בר קטלא היא וזהו כהוקף אחר דקטלו ליה אבל אם וזהו עצמו הנגמר דין שמחייב מיתה לאחר שיביא ב"ש ועתה א"י להמיתו א"כ עדיין אינו בר קטלא עד זמן שהביא ב"ש וא"כ מקרי אשתני דינו. אע"כ דבאמת יכולים להמיתו מיד מכח הרוב דיביא ב"ש בזמנו וצע"ג: [אית צ] שם במשנה הקורע על מנת לתפור. נראה דהטעם דבאינו על מנת לתפור פטור משום דהוי מקלקל אבל היכא דהוי תיקון חייב אף באינו על מנת לתפור. וראיה לזה ממתני' ג' דפ"נ הקורע על מתו המוטל עליו דחייב הרי אף דאינו על מנת לתפור חייב. אולם מדברי הב"י סי' ש"י הובא במג"א שם סק"י מבואר דכל שאינו על מנת לתפור ממש אף במקום תיקון אינו חיב וצלע"ג. אחר כך מצאתי בעזה"י בעולת שבת שהקשה כן על הב"י מסברא דנפשיה דהא דבעינן על מנת לתפור משום דאל"ה הוה ליה מקלקל אבל לענ"ד ראיה מוכרחת כן וכנ"ל. והנה באמת משמע להדיא בתוס' כתב"י שכתבו בפרקין דף ע"ג ד"ה וצריך לעצים וכו' דלא מיקרי בעצים קוצר אלא בענין זה מידי דהוה קורע ע"מ לתפור. הרי מפורש דס"ל דבעצמותו ליכא מלאכה בקריעה אלא בצריך לתפור רמזה באו לדמות דלא מקרי קצירה אלא בצריך לעצים וצלע"ג:

והתופר. ק"ה ע"ח

שנויי נוסחאות

(והפוצע שני חוטין) כנ"מ ניתא (והמסרון במספר ל"ו ימלא הבנכש עיין לעיל ד"ה הזורע) וכרמב"ם בפירושו לא פירש גם בערוך לא ימלא וכרמב"ם נמצאנו מיתא. במשניי"ר חבוצע.. בכ"ק והבוצע. וכ"ס בריי"ף ד' קושטא וברמב"ם (בהכורו) וכן היתה לפני הרמב"ד ע"ם. הקושר. בכי"מ והקושר וכ"ס בכע"ב. הקורע. במשניי"ר והקורע. לתפור שתי תפירות). במשנ"ב בכל הד' הישנים ליתא ואיתא שם (קה.) [ד"ס].

תוספות הדשים

באלו שמ"ח כלל המיוד אלא בעושה כל המעשה המקום ה' כגון עושה ב' בתי נירין אינו חייב אלא בעושה שתיהן בשקום אי דלמא עושה בית ניר בנגד אחד ובית ניר אחד בנגד אחר כל חד לאו כלום הוא וכן בחורג שני חוטין בשני בגדים וכן בכותב שני אותיות בשני ספרים וכן בתופר שתי תפירות בשני בגדים כל אלו אינן מצטרפין מה שאין כן שאר מלאכות כגון מוליד דמיעורו בגרוגרות או תופר והדומה להם מצטרף אם מוליד תני גרוגרת בכאן ותני גרוגרת במקום אחר או תופר תני גרוגרת בעמוד זה ותני גרוגרת בעמוד אחר וע"כ לא נקט הכנה בהם שיעור כלל דאפילו פחות מכדי שיכול לבוא לידי חיוב אם יעשה במקום אחר כתני שיעור הפני בנ"ל:

לקוטים

במשנה הקורע בגדים שאורג בעי סיני מבכמ"ל ומכני דעביד כי כיסמא ופירש"י דעביד הבגד כיסמא הולכת ומתקפלת שאין הבגד שוה ובאלו בגד כמין כיס וצריך לקרוע הבגד למעט ומולל לפניו והמפיזה מתיישבת ולפרקים מעכה לה דעביל ביה דבגא (פי' תולעת) ונקבה וקורע ליפרו (קול כרמ"ז): ברע"ב ד"ה הפוצע מסיר מעמי כו'. הכי"ן כתב בשם הרא"ש וז"ל פוצע הוא שבחוטו לי' ניתק פוצע לחשיבו ובוזבן ניד עד שיהיה נלחב ומקמר דכשעשה כן בב' חוטין חייב (שם):

תוספות יום טוב

שמתן שני חוטין בתוך הבית ניר: הפוצע. מסיר חוטי הערב מעל השתי או השתי מעל הערב לצורך אריגה: **והקושר והמתיר.** שכן לדי חלזון שממנו פוטין התכלת קושרין ומתירין שפעמים צריך ליטול חוטין מרשת זו להוסיף על זו ומתיר מכאן וקושר כאן: **והתופר** ה) וקורע נמי הוי ביריעות שכן יריעה שאכלה עש ונקבה בו נקב קטן וגדול צריך לקרוע למטה ולמעלה את הנקב שלא תהא התפירה עשויה קמטין קמטין: **והתופר שתי תפירות** הקורע ע"מ לתפור חוטין והפוצע ב' חוטין. **הקושר והמתיר** והתופר שתי תפירות הקורע ע"מ לתפור. והוא הקשר

ה) בר"ב ד"ר „והופר".

וכו'. לריך לפרש למה פירש בכאן ובאורג ובתופר ובכותב שיעור טפי מבשאר. תוספות. ["והא דלא קאמרי נמי הפולש לפי שהוא בכלל אורג]: [*שתי בתי נירין. פירש הר"ב שמתן שני חוטין בתוך הבית ניר וכן פירש רש"י וז"ל הערוך ערך נר מכניס את חוטי השתי בנירין שיעלה זה וירד זה ויבא הערב ויחזור השתי יעלה התחתון וירד העליון ויבא הערב ע"כ. והנירים עצמם פירשם הר"ב בריש פרק כ"א ממסכת כלים וז"ל הן חוטין הארוגים על הקנה ובעבורם מגביהין קלת החוטין ועושין דרך שילך בו הארג בחוט עד כאן וגם הרמב"ם כתב שם בזה הלשון נירים הם חוטין הארוגים על הקנה אשר בעבורם יגבהו קלת החוטין ויעשו דרך ילך בו הארג בחוט. עד כאן. ונראה לי שסוף הלשון לריך להיות ילך בו מחוט הערב ועל פי זה יש לתקן גם לשון הר"ב. אך לא רציתי לשנות בו יד מכיון שהוא העתיק כן מלשון הרמב"ם אולי ידע ביאורו ואמנם זה שכתב הרמב"ם ואחריו הר"ב דנירים הם חוטים הארוגים על הקנה לשון קלר הוא וכאילו אמרו על הקנה בקצות החוטין האחד ועל קנה בקצות החוטין השני שלהם ולקמן בפרק י"ג משנה ב' אפרש יותר מזה בס"ד. ואמנם על לשון הערוך שמפרש למשנתינו שמכניס את חוטי השתי בנירין וכן נראה שלזה נתכוין רש"י ואחריו הר"ב בפירושו דהכא קשיא דלישנא דמתניתין משמע שעושה בתי הנירין עצמן לא שעושה ומכניס דבר אחר בתוכם אבל לשון הרמב"ם והר"ב דבכלים אין מוכרחין שמפרשים כמו הערוך. אמנם לקמן פי"ג מוכרח פירושם מתוך מה שאמר אביי בגמ' ואף שלפי ענית דעתי בעיקר פירוש של דברי אביי דהתם נראה לי פירוש אחר כמו שתמצאו שם בס"ד מ"מ אף לדידי מוכרח דאביי מפרש שהמלאכה דמתניתין מחייבת עליה היא העשייה של חוטים השתי בתוך בתי נירין ולפיכך אני אומר שהוא משנתינו כאילו היא העושה בשתי בתי נירין וא"ת אכתי תקשה ממה שפירש רש"י גופיה בפרקין דף ע"ד ע"א אדעביד הלאה שכתבתיו לעיל בד"ה אבות מלאכות וכו' דקאמר התם היסך ואורג ופירש רש"י היסך השתי הרי זה מיסך. אורג אחד למעלה ואחד למטה כדי להעמידו הרי עושה שתי בתי נירין עד כאן ההיא נמי כדמות העשויה שבבתי נירין דמתניתין וכדומה להא תנן בפי"ג בנפה ובכברה ובסל וכמ"ש שם נמי ללשונו של רש"י זלה"ה]: **והמתיר.** פירש הר"ב שכן לדי חלזון וכו' להוסיף על זו ומתיר מכאן וקושר מכאן ולשון רש"י ומזה הלשון יש לדקדק דאינו חייב אלא במתיר ע"מ לקשור

לקטור. אלא שהתוס'* דף ע"ג דקדקו מלשנא דרש"י דכתב אדמתרמי ליה תרי קטרי דשרי חד ומיחא חד דמשמע שאינו מצריך שיתיר ע"מ לקטור ולא דקדקו כלל מן הלשון הזה להוסיף וכו' ועיין בלשון רש"י והר"ב דריש פט"ו ומ"מ כתבו בשם ר"ח ושכן משמע בירושלמי. דבעי מתיר ע"מ לקטור. והא דלא תני ע"מ במתניתין מתורץ כמו בסותר דלקמן ע"כ: **הצד צבי.** פירש הר"ב דהוי במשכן בתחשים. וגי"ל דנקט צבי משום דשכיחא כפירוש הר"ן גבי פת לעיל: **המולחו:** פירש הר"ב עייל שרטוט וכו' וכתב הרמב"ם [*וזכר המולחו ללמדך כי המליחה עבוד והשלים מכין הל"ט במלאכת השרטוט] ופשט התנא בזכירתה בשעת הכתיבה ושם אותה מעניני הכותב: [*והמוחקו. והר"ב העתיק והממחקו וכן העתיק רש"י וכן הוא בפיסקא בגמ']: **והמיותר והמכבה.** פרק במה מדליקין דף ל"א ע"ב דסותר דוקא ע"מ לכתוב וכן הטעו שם בתוס' דמכבה ע"מ להבעיר. והקשו דהכא הו"ל למתני בהו ע"מ כי היכי דקתני במוחק ובקורע וי"ל דהתם נמי לא קתני ליה אלא משום דבעי למיתני טיעורו דשתי אותיות ושתי תפירות. אבל במכבה וסותר על מנת להבעיר ולבנות כל שהוא מחייב לא אצטריך למתנייה ע"כ. ועיין ריש פרק י"ב. ולמה שכתבו לעיל במתיר דלריך נמי שיהא ע"מ לקטור. ואע"ג דיש קפרים שאין חייבין עליהן כדתנן במשנה ב' פרק ט"ו. אין זה מגד מלאכת הקפר אלא מגד שאינו של קיימא ודוחק: **המכבה והמבעיר.** הכא לא קשיא דליתני מבעיר בריש"א דשאני לעיל במורם וזורע דלעיל כל סדורא דפת נקט כסדר חון ממורם כ"כ התוס'. ["ולי אכתי קשה דהא בכל איכך בסידורי בגד ועור שמר ג"כ התנא הסדר ואף בכתיבה ובבנין נקט העשייה קודם הסתירה. ולכן נראה בעיני דמשום כך איחר הבערה לומר שבהבערה איכא מאן דס"ל שאין בה חיוב חטאת שאינה אלא בלאו והוא רבי יוסי שאמר הבערה ללא יצאת בפסוק (שמות ל"ה) לא תבערו אש וגו' כדאיתא בסוגיא (דף ע')]: **והמכבה בפטיש.** פירש הר"ב שכן אומן מכה בסדן בשעת גמר מלאכה וכו'. וכן פירש רש"י וכתב הר"ן ולא מיתוור דהא בפ' הבונה (דף ע') תנן המסתת והמכה בפטיש וכלה קתני סיפא ["רשב"ג אומר] אף המכה בקורנס על הסדן בשעת גמר מלאכה אלמא דלאו הייט המכה בפטיש אלא עיקרן של דברים כפירוש רבינו חננאל ז"ל שפי' וכו' ועכ"ל ולפירש"י והר"ב דברים פרק י"ב ומ"ש בש התוס' נמי ניחא: **אבות מלאכות** וכו'. כתב הר"ב ומינא דרישא אחת לאחמוטינן אפי' עביד וכו' לי אפשר שיתחייב מאלרבעים חטאות וכו' ["ולאו דוקא אלרבעים אלא כלומר אלרבעים חסר אחת] ומינא דסיפא קשיא טפי שהרי כבר מנאן אחת לאחת נש כלנן במספר אלרבעים בריש"א וא"כ תו מינא תינא למה לי. ולא פירש הר"ב כלום. ועוד דבגמ' האי דאפילו עביד וכו' ולאו אמינא דרישא ולאו אמינא דסיפא מיפרשה. אלא אחלו אבות מלאכות דסיפא אמרינן הכי. ובתוספות הקשו וא"ת מרישא שמעינן לה דתנן העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת איכא אלא אחת וי"מ דה"א מעין מלאכה אחת היינו שתי תולדות מאב א' אבל האב והולדה דידיה מחייב תרתי קמ"ל עכ"ל ותו בגמ' [ע"ס] אלרבעים חסר אחת לאפוקי מדר"י דמוסיף את הסובבו [משוה השתי בכרכר] והמדקדק [ליישב חוט הערב אלא יהא מתוח יותר מדאי] א"ל שובבו הרי הוא בכלל מיסך מדקדק הרי הוא בכלל אורג. ומינא דרישא א"ר יוחנן דאתא לאחמוטי' שאם עשאן כולם בהעלם אחת ואחת. ומפרש

שתי תפירות הצד צבי השורטו והמפשיטו המולחו והמעבד את עורו(א) והמוחקו (ב) והמרתכו(ג). הכותב שתי אותיות והמוחק על מנת לכתוב שתי אותיות הבונה והסותר המכבה והמבעיר המכה בפטישיה(ד). המוציא מרשות לרשות* הרי אלו אבות מלאכות ארבעים חסר אחת(ה):

שקשרן דאי לא קשרן לא קיימי ומחייב הרחי משום קשר ומשום תופר: **הצד צבי.** וכל מלאכת עורו טהגת בתחשים בעורותיהן: **המולחו והמעבדו.** בגמ' מקשה דהייטו מולח הייטו מעבד אלא אפיק חד מיניהו ועייל שרטוט במקומו במשרטט מלאכות מלאכות הוא: **המחתכו.** מנרר שערו: **מחתכו.** מקציטו ומחתכו לרלוטות וסגדלים: **וכותב ומוחק.** הוא במשכן שכן רומים בקרשים לידע איזה בן זוגו וכותב אות בזה ואות בזה ופעמים שטעה ומוחק: **מכבה ומבעיר.** בלא שתחת דוד הסמנין: **מכה בפטיש.** הוא גמר מלאכה שכן אומן מכה בסדן בגמר מלאכה ואין מכה בפטיש חייב אלא בגמר מלאכה. ומינא דרישא* דמנה אבות מלאכות אלרבעים חסר אחת אף על גב דהדר חייב להו חדא חדא אחת לאחמוטינן דאפילו עביד איגם כל מלאכות שבעולם בשבת אחד בהעלם אחת לי אפשר שיתחייב יותר מאלרבעים חטאות דאולהו שאר מלאכות אולדות להגך אבות ואשתכח דעביד אב והולדה דיליה ולא

דבעי למיתני טיעורו דשתי אותיות ושתי תפירות. אבל במכבה וסותר על מנת להבעיר ולבנות כל שהוא מחייב לא אצטריך למתנייה ע"כ. ועיין ריש פרק י"ב. ולמה שכתבו לעיל במתיר דלריך נמי שיהא ע"מ לקטור. ואע"ג דיש קפרים שאין חייבין עליהן כדתנן במשנה ב' פרק ט"ו. אין זה מגד מלאכת הקפר אלא מגד שאינו של קיימא ודוחק: **המכבה והמבעיר.** הכא לא קשיא דליתני מבעיר בריש"א דשאני לעיל במורם וזורע דלעיל כל סדורא דפת נקט כסדר חון ממורם כ"כ התוס'. ["ולי אכתי קשה דהא בכל איכך בסידורי בגד ועור שמר ג"כ התנא הסדר ואף בכתיבה ובבנין נקט העשייה קודם הסתירה. ולכן נראה בעיני דמשום כך איחר הבערה לומר שבהבערה איכא מאן דס"ל שאין בה חיוב חטאת שאינה אלא בלאו והוא רבי יוסי שאמר הבערה ללא יצאת בפסוק (שמות ל"ה) לא תבערו אש וגו' כדאיתא בסוגיא (דף ע')]: **והמכבה בפטיש.** פירש הר"ב שכן אומן מכה בסדן בשעת גמר מלאכה וכו'. וכן פירש רש"י וכתב הר"ן ולא מיתוור דהא בפ' הבונה (דף ע') תנן המסתת והמכה בפטיש וכלה קתני סיפא ["רשב"ג אומר] אף המכה בקורנס על הסדן בשעת גמר מלאכה אלמא דלאו הייטו המכה בפטיש אלא עיקרן של דברים כפירוש רבינו חננאל ז"ל שפי' וכו' ועכ"ל ולפירש"י והר"ב דברים פרק י"ב ומ"ש בש התוס' נמי ניחא: **אבות מלאכות** וכו'. כתב הר"ב ומינא דרישא אחת לאחמוטינן אפי' עביד וכו' לי אפשר שיתחייב יותר מאלרבעים חטאות וכו' ["ולאו דוקא אלרבעים אלא כלומר אלרבעים חסר אחת] ומינא דסיפא קשיא טפי שהרי כבר מנאן אחת לאחת נש כלנן במספר אלרבעים בריש"א וא"כ תו מינא תינא למה לי. ולא פירש הר"ב כלום. ועוד דבגמ' האי דאפילו עביד וכו' ולאו אמינא דרישא ולאו אמינא דסיפא מיפרשה. אלא אחלו אבות מלאכות דסיפא אמרינן הכי. ובתוספות הקשו וא"ת מרישא שמעינן לה דתנן העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת איכא אלא אחת וי"מ דה"א מעין מלאכה אחת היינו שתי תולדות מאב א' אבל האב והולדה דידיה מחייב תרתי קמ"ל עכ"ל ותו בגמ' [ע"ס] אלרבעים חסר אחת לאפוקי מדר"י דמוסיף את הסובבו [משוה השתי בכרכר] והמדקדק [ליישב חוט הערב אלא יהא מתוח יותר מדאי] א"ל שובבו הרי הוא בכלל מיסך מדקדק הרי הוא בכלל אורג. ומינא דרישא א"ר יוחנן דאתא לאחמוטי' שאם עשאן כולם בהעלם אחת חייב על כל אחת ואחת.

ומפרש

הגהות מרשות. כ' פ"ג מעבודה ה' ע"ב פ"ד ה' ע"ב מהלכות שבת ה"ח:

שנוי נוסחאות

חצד צבי. בכי"מ וחצד את הצבי. וכ"ס בד"ל (ונס חצד). **חשוחטו** ו ח ט פ ש י ט ו בד"ל.. **המפשיטו.** בכי"מ וחשוחטו והמפשיטו. **המולחו והמעבד** (את עורו). בכי"מ והמולחו והמעבדו וליתא וכן ליתא גם בד"ל (ונס המעבדו): במכי"ל הסדר המולחו המוחקו והמעבדו. **והמוחקו** ו ח מ ה ת כ ו בד"ל המוחקו המחתכו. בכי"ק.. המחתכו (?). במס"ל (בהגהת המגרש"ל) והממחקו.. ועי' תוי"ט. **הכותב.** בכי"מ ותכותב. **הבונה.** בס וחבונה. **המכבה.** בס והמכבה. **המכה.** בס וחמכה. **המוציא.** בס והמוציא. (ערי) אלו. במכי"ל ליתא:

ראשון לציון

[תוי"ט] ד"ח **המכבה** כו' כ"כ תוס' כו'. ע"ג ע"ב ד"ס מכדי:

[בא"ד] קודם הסתירה כו'. עיין יסל"מ:

[בתוי"ט] ד"ח הרי אלו כו' ומפרש לה בגמ' דף ע' ע"ב כו'. וכן ס"מ ע"ח:

תוספות רע"ק

[אות צא] שם במשנה **המוציא מרשות** לרשות. מדלא קתני המוציא לרה"ר מוכח דבעי לכלול גם הכנסה מרה"ר לרה"י גמרא ר ש שביעות והא דתני הכנסה שחיא תולדה דהוצאה ולא תני שארי תולדות כיון דיכול לכוללו בקיצר הלשון. תוס' שם וכריש מסכתין: [אות צב] שם בתוי"ט ד"ח **והמתיר.** אלא שחת"ס. לענ"ד אין כונת תוס' לדייק מלי רש"י כן דלא בעי' ע"מ שיקשור אלא דכוונת תוס' דאם נפרש כפירש"י דקבר חד היינו שטניח חדא קשר סמילא אף למסקנא כן דמת"ת לומר דמחולקים לענין הדין: ואף דבאמת סל' רש"י נבי צדי חלזון משמע דלמסקנא בענין ע"מ שיקשור וע"כ דבאמת הס"ד והמסקנא פליגי

לקמן. אלא שהתוס'* דף ע"ג דקדקו מלשנא דרש"י דכתב אדמתרמי ליה תרי קטרי דשרי חד ומיחא חד דמשמע שאינו מצריך שיתיר ע"מ לקטור ולא דקדקו כלל מן הלשון הזה להוסיף וכו' ועיין בלשון רש"י והר"ב דריש פט"ו ומ"מ כתבו בשם ר"ח ושכן משמע בירושלמי. דבעי מתיר ע"מ לקטור. והא דלא תני ע"מ במתניתין מתורץ כמו בסותר דלקמן ע"כ: **הצד צבי.** פירש הר"ב דהוי במשכן בתחשים. וגי"ל דנקט צבי משום דשכיחא כפירוש הר"ן גבי פת לעיל: **המולחו:** פירש הר"ב עייל שרטוט וכו' וכתב הרמב"ם [*וזכר המולחו ללמדך כי המליחה עבוד והשלים מכין הל"ט במלאכת השרטוט] ופשט התנא בזכירתה בשעת הכתיבה ושם אותה מעניני הכותב: [*והמוחקו. והר"ב העתיק והממחקו וכן העתיק רש"י וכן הוא בפיסקא בגמ']: **והמיותר והמכבה.** פרק במה מדליקין דף ל"א ע"ב דסותר דוקא ע"מ לכתוב וכן הטעו שם בתוס' דמכבה ע"מ להבעיר. והקשו דהכא הו"ל למתני בהו ע"מ כי היכי דקתני במוחק ובקורע וי"ל דהתם נמי לא קתני ליה אלא משום דבעי למיתני טיעורו דשתי אותיות ושתי תפירות. אבל במכבה וסותר על מנת להבעיר ולבנות כל שהוא מחייב לא אצטריך למתנייה ע"כ. ועיין ריש פרק י"ב. ולמה שכתבו לעיל במתיר דלריך נמי שיהא ע"מ לקטור. ואע"ג דיש קפרים שאין חייבין עליהן כדתנן במשנה ב' פרק ט"ו. אין זה מגד מלאכת הקפר אלא מגד שאינו של קיימא ודוחק: **המכבה והמבעיר.** הכא לא קשיא דליתני מבעיר בריש"א דשאני לעיל במורם וזורע דלעיל כל סדורא דפת נקט כסדר חון ממורם כ"כ התוס'. ["ולי אכתי קשה דהא בכל איכך בסידורי בגד ועור שמר ג"כ התנא הסדר ואף בכתיבה ובבנין נקט העשייה קודם הסתירה. ולכן נראה בעיני דמשום כך איחר הבערה לומר שבהבערה איכא מאן דס"ל דאין בה חיוב חטאת שאינה אלא בלאו והוא רבי יוסי שאמר הבערה ללא יצאת בפסוק (שמות ל"ה) לא תבערו אש וגו' כדאיתא בסוגיא (דף ע')]: **והמכבה בפטיש.** פירש הר"ב שכן אומן מכה בסדן בשעת גמר מלאכה וכו'. וכן פירש רש"י וכתב הר"ן ולא מיתוור דהא בפ' הבונה (דף ע') תנן המסתת והמכה בפטיש וכלה קתני סיפא ["רשב"ג אומר] אף המכה בקורנס על הסדן בשעת גמר מלאכה אלמא דלאו הייטו המכה בפטיש אלא עיקרן של דברים כפירוש רבינו חננאל ז"ל שפי' וכו' ועכ"ל ולפירש"י והר"ב דברים פרק י"ב ומ"ש בש התוס' נמי ניחא: **אבות מלאכות** וכו'. כתב הר"ב ומינא דרישא אחת לאחמוטינן אפי' עביד וכו' לי אפשר שיתחייב יותר מאלרבעים חטאות וכו' ["ולאו דוקא אלרבעים אלא כלומר אלרבעים חסר אחת] ומינא דסיפא קשיא טפי שהרי כבר מנאן אחת לאחת נש כלנן במספר אלרבעים בריש"א וא"כ תו מינא תינא למה לי. ולא פירש הר"ב כלום. ועוד דבגמ' האי דאפילו עביד וכו' ולאו אמינא דרישא ולאו אמינא דסיפא מיפרשה. אלא אחלו אבות מלאכות דסיפא אמרינן הכי. ובתוספות הקשו וא"ת מרישא שמעינן לה דתנן העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת איכא אלא אחת וי"מ דה"א מעין מלאכה אחת היינו שתי תולדות מאב א' אבל האב והולדה דידיה מחייב תרתי קמ"ל עכ"ל ותו בגמ' [ע"ס] אלרבעים חסר אחת לאפוקי מדר"י דמוסיף את הסובבו [משוה השתי בכרכר] והמדקדק [ליישב חוט הערב אלא יהא מתוח יותר מדאי] א"ל שובבו הרי הוא בכלל מיסך מדקדק הרי הוא בכלל אורג. ומינא דרישא א"ר יוחנן דאתא לאחמוטי' שאם עשאן כולם בהעלם אחת חייב על כל אחת ואחת.

ומפרש

יכין — תפארת ישראל — יכין

מלאכה אף על גב שלא הועיל כלום: כא) בגמ' מקשה היינו מולח הייטו מעבד. ומתרץ חבריהו בחד. ועייל שרטוט במקומו: כב) שנירד בברזל השער מהעור:כג) שחתך או קרע עור או גייר כפי הצריך לו להשמיטו: כד) ר"ל אפילו לא עשה רק פעולה קטנה כהכאת פעים להשוות עקמימות שבכלי או להשוות הצביעה שבבגין. עכ"פ מדהתכוון לגמור עי"ז מלאכתו וחייב: כה) הא דנקט מ' חסר א'. ולא קאמר ל"ט. תי' אאמ"ו הגאון זצוק"ל. מדהקשה הר"ן למה לא חשיב מעביר ד"א ברס"ר. ותי' מדיש לכל אדם ד"א. הו"ל בכלל מוציא מרשות לרשות. א"כ לזה קאמר מ' כקושית הר"ן וחסר א' כתירולו. ובל"ש תי'. מ' עם תחומין. למאן דס"ל תחומין דאוריתא. וחסר א' דעכ"פ פטור עלה. ולמה דקיי"ל התחומין דרבנן (כמנ"א ת"ד סק"ב). איכא מחמר שהוא מדאו'. ופטור עלה. והא דהדר תנא הרי אלו מ' חסר א'. ה"ט מדאינו חייב על תופר אא"כ קושר ג"כ. להכי לאחר שמנה הנא כל הל"ט מלאכות. קאמר הרי

לפי

בזה לדינא. מ"ם תוס' לנפשייהו לא רצו בזה: [אות צג] שם בהרע"ב ד"ח מכה בפטיש. וסנינא דרישא וכו'. בסוגיא אמרי' מנינא דרישא לס"ל אר"י שאם עשאן כולם בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת וסוגיא זו הובא ג"כ לעיל פ"ק דף ז' ע"ב ושם פירש"י כהרע"ב דאשמעינן שכום חטאות דלא מחייב יותר דאתולדה במקום אב לא מחייב אלא חד וזה באמת תמוה. דהא בסוגיא אמרי' כן על הסיפא דאלו אבות למעוטי מאי למעוטי דלא מחייב אתולדה במקום אב וכמו שתמה התוי"ט. אבל בשמעתין פירש"י דאשמעינן דנתעלמו כל הלכות שבת ממני דחייב כמה חטאות דקדק לומר דנתעלם כל הלכות שבת חיינו דאף דכבר תנא בריש פרקין חייב על כל אב מלאכת ומלאכת. היינו דהתם קאמר עשה מלאכות הרבה חייב על כל אב מלאכת ושמעי' רק דשגג באיזה מלאכות וידע לשבת באינך מלאכות. אבל בנתעלם ממני כל המלאכות היה ס"ד דסקרי שגגת שבת ואינו חייב אלא אחת לזה אשמעינן דמשכחת דחייב ל"ם חטאות וכגון דשגג בכרת ותזיד בלאו או דידע בתחומים ואליבא דרע"ק וכ"כ התוס' ישנים בפ"ק. וחנה בזה בוכרחים לומר בפי' הסוגיא דפ"ק דפריך על איסי מתהיא מיסרא דר"י דמנינא אתיא שאם עשאן כולם וכו' וקשה ג"כ אמאי לא פריך ממה דמפרש בריש פרקין דחייב על כל אב מלאכה ומלאכת (ועי' בתוס' שם ד"ה ואר"י וכו' א"צ לפרש דפריך דמסתמא לא פליג וכו' והא לכאורה א"א לפרש דפריך מכה זה דא"כ הו"ל לפריך מר"פ דחייב על כל אב מלאכה וצ"ל ג"כ כפי' הנ"ל דמר"פ ליכא למפרך די"ל דגם איסי ס"ל דיש חילוק מלאכות לשבת אלא דאיסי אמר דאם עשה כל הל"ם מלאכות בהעלם אחת בזה אינו חייב אלא א' כיון דנעלם ממנו כל הלכות שבת כיקרי שגגת שבת. ולזה פריך מהך דמנינא למ"ל דאתי לומר דאפי' בכה"ג חייב על כל מלאכת ומלאכת: **ואולם** עדיין קשה הא באמת לא משכחת לה אלא בידע בשבת בלאו ושגג בכרת או ידע בתחומין אליבא דרע"ק. וא"כ דלמא איסי ס"ל כר' דילוף דבעי זרונו כרת מנז ש דעליה עליה מאחית אשתו ומטילא בעי' ג"כ ששגג בלאו כמ"ש תוס' דף ס"ט ע"א ד"ה כגון ששגג וכו' וס"ל ג"כ כרבנן דרע"ק דתחומים לאו דאורייתא וטש"ה ס"ל דא"א לחייב ל"ם כיון דלא ידע לשבת בכלום ואינו חייב אלא

אחת

אלא מחייב אלא חדא: **ג** כל הכשר להצניע. שהוא דבר העשוי לצורך האדם: ומצניעין במוהו. שיש בו שעור* הראוי להצניעו: אין חייב אלא המצניעו. אם נעשה חביב על אדם אחד והצניעו חייב על הוצאתו אם הוציאו אבל אדם אחר אינו חייב עליו דלגביה לאו מלאכה היא:

ד עצה. תבן של מיני קטניות: כמלוא פי גמל. שיעורו גדול ממלוא פי פרה וכמלוא פי פרה לא מחייב בעצה דהא לא חזיא לפרה: עמיר. קשין של שבלין: פי טלה. נפיש* מפי גדי הלכך עמיר דלא חזי לגדי לא מחייב כמלא פי גדי עד דאיכא מלא פי טלה אבל עשבים הואיל וחזי לגדי ולטלה מחייב אפי' כמלוא פי גדי: לחין. הראויין לאדם כגרוגרת. דזה שיעור לכל מאכל אדם בשבת אבל כמלא פי גדי לא דלחים לא חזו לגדי: ומצטרפין. כל אוכלי אדם זה עם זה: חוץ מקליפיהן. שאינן אוכל ואין משלימין השיעור: ועוקציהן. אב הפרי דהוא עץ בעלמא: וסובן. קליפת החטים העוברת מחמת הכתישה: ומורסנן. הנשאר בנפה. ורמב"ם פירש איפכא דמורסן היא עבה וגרוע מסובין: חוץ מקליפי עדשים. [שמלטרפין]: שהן מתבשלות עמהן. לאפוקי הקליפות החיצונות שהן נוטרות בשעושה מהם נורן וקליפי הפולין בזמן שהן לחים ומתבשלין עם קליפתן לר"י מלטרפין עם האוכלין לשיעור גרוגרת אבל יבשים לא שאינן נאכלין בקליפתן לפי שהן גרולין כזבובין בקערה ואין הלי כר' יהודה:

ג ועוד כלל אחר אמרו) כל הכשר* להצניעו) ומצניעין במוהו כח) והוציאו בשבת חייב עליו חטאת כט) וכל שאינו כשר להצניע ואין ל) מצניעין במוהו והוציאו בשבת אינו חייב אלא המצניעו לא):

ד המוציא תבן כמלא פי פרה. עצה לב) כמלא פי גמל. עמיר לג) כמלא פי טלה. עשבים לד) כמלא פי גדי לה). עלי שום ועלי בצלים לחים לו) כגרוגרת לז) יבשים כמלא פי גדי. ואין מצטרפין זה עם זה* מפני שלא שוו בשיעוריהן לח). המוציא אוכלים כגרוגרת חייב ומצטרפין זה עם זה לט) מפני ששוו בשיעוריהן חוץ מקליפיהן מ) וגרעיניהן ועוקציהן מא) וסובן מב) ומורסנן מג). רבי יהודה אומר חוץ מקליפי עדשים שמתבשלות עמהן מד):

ומפרש לה בגמ' דף ט' ע"ב דידע לה לשבת שבלטוטיו לשומרו בלאו ושגג בכרת אלא ידע ששבת אסור בכרת ואשמעינן מתני' דחייב ל"ט חטאות על כולן. והלכך לא קשיא דמרישא כשמעי' דידע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל אב מלאכה. דאי מהתם ה"א* דידע שהוא שבת היינו שלריך שידע שבלטוטיו לשבות שבת זו ממלאכות לו לפחות מאחת מהמלאכות ושהוא חייב כרת עליה. והשתא לא משכחת לה שיהא חייב בכל ל"ט שאילו נעלמו ממנו כל הל"ט שאינו חייב כרת בכלום א"כ מאי הידע שהוא שבת במאי ידע: **ד** המוציא וכו'. במאי דסיים באבות מלאכות פתח לפרושי. א"נ משום דהוה ורגיל ביותר כמ"ש ברים מכילתין בס"ד: תבן. מפרש במשנה ג' פ' עשרים: [ועלי בצלים אמר לי בני המשכיל מהר"ר אברהם ז' שגראה בעיניו שהם מה שהוא כמו יד לבצל והכי אמרינן בפרק בכל מערבין דף כ"ט דעלים בצלים דאכניל זרעא פירש"י שגדלו זרע וזרע לא שייך אלא במה שהוא כמו בית יד ובכן יש לפרש במשנה ג' פ"ו דשביעית וכגוניס דבריו שמה שסביבן של הבצלים קליפות נקראו]: חוץ וכו' וסובן ומורסנן. ואמרינן בגמ' [ד' ט"ו] דאע"ג דסובן ומורסנן מלטרפין לשיעור אלה. כדתנן במ"ו פ"ב דאהלות התם שאני שכן עני אוכל פתו בטיסה בלוסה כלומר מעורבת בסיבנה ומורסנה הילכך אם האדם קרינא ביה אבל לענין שבת מידי דחייב בעינן שתמייהו דהני לאו אוכל גינהו ופירוש הראשון שפי' הר"ב בסובן ומורסנן הוא פירש"י אבל כפי' הרמב"ם שם וכאב במס' אהלות פ"ב וכן במשנה ה' פרק י"א ממס' תרומות:

יכין — תפארת ישראל — יכין

לפי מנינו הם מ'. דהרי בכלל תפירה יש ג"כ קושר. ומחייב עליה ב' חטאות. ולפ"ה חסר א'. מדכבר נמנה קושר: כו) מבוס דרלה הנא לפרש „הולאה" דהיינו מה דסיים במנין האבות מלאכות. להכי הקדים כלל זה שבדיני הולאה: כו) מלד עלמו. שאינו נזרק לאיבוד. רק ראוי להצניעו לצורך אדם. ולמעוטי דם נדה. דאף שיש שלטוטיהו להאכילו לחתול. עכ"פ עי"ז נאבד האדם. ומכ"ש שאר דבר מאוס דלא חזי כלל: כח) ר"ל שנפ בנדלו יש שיעור שראוי להצניעו: כט) אפי' המוליא עשיר. שאין הדבר חשוב בעיניו: ל) לו אין וכו': לא) ר"ל לאותו אדם שהדבר חשוב בעיניו: לב) הבן של קטניות: לג) רש"י ור"ב פירשו קשין של שבלים. ולפמ"ש (פ"ג ד')

דקשין הוא הדק הנקלר עם השבולת. נ"ל דנקט שפיר תבן כמלא פי פרה. מדהוא קשה ועב. וחזי רק לפרה. אבל עמיר שהוא הקש הדק העליון שהוא רך. חזי גם לטלה: לד) דרך יותר: לה) דשוטר מטלה. ולהכי אף דחזי גם לטלה לחומרא מסעריגן: לו) דחזו לאדם: לז) ככל מאכל אדם. ולא מסעריגן במלא פי גדי. מדלא חזו לגדי: לח) הקל שיהו מלטרף להחמור. דעלה אמ"ל לתבן להתחייב כמלא פי' פרה אבל סבן מלטרף לעלה להתחייב כמלא פי גמל: לט) כל מאכלי אדם: מ) שאינן מאכל: מא) זגב הפרי: מב) (גראבע קלייע): מג) (פיינע קלייע). ויש מפרשים אוכלא: מד) ולהכי מלטרפות עמהן:

חיינן דסוגיא לא ניחא ליה בכך. ותוס' דף ס"ט ע"א ד"ה דידע הניחו בקושיא דאמאי לא משני לר"ל דמיירי בשגג בעשה עכ"פ כיון דסוגיא לא ניחא ליה בכך. יהיה מאיזה טעם שיהיה ממילא ליכא קושיא על איסי וכנ"ל: ולהכרח קושיא צ"ל באמת דלא פרכי' בדרך דמסתמא לא פליג איסי. אלא דפריך מכח דהא גם לישנא דאיסי דקאמר מ' חסר א' מוכחים לומר דמנינא אתא לומר דחייב ל"ט חטאות. ודלא כמשמעות תוס' הנ"ל דיש מקום לפרש דפריך בדרך דמסתמא לא פליג. ואף דעדיין י"ל דדלמא מנינא דאיסי הייגו דדוקא בעשה כל ל"ט מלאכות ואינו חייב אלא א' דהוי שגגת שבת דס"ל דלא כרע"ק וס"ל כר' דבעינן שישגוג בלאו וכנ"ל. י"ל דס"ל להש"ס לדוחק לומר דאיסי בא לומר דדוקא בעשה כל ל"ט מלאכות אינו חייב אלא אחת דזהו לא נזכר בספורש וסתתמא מיירי אף בעשה איזה מלאכות מחל"ט דס"מ אינו חייב אלא א' והא דלא פריך מריש פרקין דחייב על כל אב מלאכה. די"ל דרצת למפרך מדברי איסי דכיון דנקט מנינא מוכח דאשמעי' דחייב ל"ט חטאות ודי"ק: ודע דלפי דברי תוס' דף ס"ט הנ"ל דלר' דיליף עליה מאדות אשתו בודאי בעינן עד שישגוג בלאו ור"י דקאמר כיון ששגג בכרת היינו לרבנן דר' דוקא. קשה לי בהאי דאמרי' בדף ס"ט הניחא לר"י דאמר שגג בכרת. הא גם לר"י תיקשי בברייתא דר' דברים הדבריס אלו ל"ט מלאכות וכו' והיינו דקרא אשמעי' דאם עשה כולם בהעלם אחת חייב ל"ט וכמ"ש תוס' שם וע"י יקשה דידע לשבת במאי דהא ר"י מודה לר' בעי' דוקא עד שישגוג בלאו וצע"ג: עוד כתב בת"י שם לתרץ דקס"ל אף דיש מלאכה א' שאינו חייב סקילה מ"מ חייב חטאת עליה. תירוץ זה קשה לתולמו לענ"ד דאיך תלינן זה לענין אם עשאן בהעלם א' דאף אם היה בדין דבהעלם א' אינו חייב אלא אחת. מ"מ נ"מ דאם עשאן כולן שלא בהעלם א' דחייב ל"ס אף דבהדא ליכא סקילה גם הא עדיין יקשה בסוגיא דפ"ק כשהביא המקשן להך מימרא דר"י דעדיין לא ידענן מדאיסי דאינו חייב סקילה על א' מהן היאך היה מפרש הידושא דר"י ומוכרחים לתירוצם הא, א"כ מה הרויחו בתירוצם השני. וצ"ע: [אות צד] שם בתוי"ט ד"ה הרי. דאי מהתם ה"א. וכ"כ חריב"א בתוס' ישנים פ"א דף ו' ע"ב בחר תירוצא: ג [אות צה] במשנה כל הכשר. אתא לאפוקי דם נדה דלא חזי להצניע דאין מצניעים אותה ליתן להתול משום דהמאכיל דם אדם לחתול נעשה חלוש אותו אדם גמרא: [אות צו] שם בחר"ב ד"ה ומצניעים כמוהו שיש בו שיעור. היינו דתרתי למעליותא בעי'. דבעי' דבר הראוי להצניע ושיעור הראוי להצניע אבל עצי אשירה אף בשיעור גדול מ"מ היי אינו כשר להצניע ופפור. עי' בתוי"ט פ' דלקמן פ"ו. ומה דקתני בסיפא וכל שאינו כשר להצניע ואין מצניעים כמוהו. ואין חוי ו"ו המחלקת כמו או שאין מצניעים כמוהו הה"מ פי"ח הלכה כ"ב סחל' שבת: ד [אות צן] במשנת ואין מצטרפין זה עם זה. היינו דדבר ששיעורו גדול אינו מצטרף לדבר ששיעורו קטן דהיינו עצה איגו מצטרף לתבן בטלא פי פרה. אבל בהיפוך דבר ששיעורו קטן מצטרף לדבר ששיעורו גדול. ומצטרף תבן לעצה להתחייב בטלא פי גמל. גמ': [אות צח] שם בהרע"ב ד"ה פי פלח נפיש כו'. שיעורו כגרוגרת והא דלא קתני עפיר כגרוגרת כתבו תוס' דא"כ לא הוי ידעי' לסה נתנו בו חכמים שיעור זה: [אות צט] שם תוי"ט סד"ה חוץ. בסמסכת חלה שם. באלי' רבה סי' תנ"ד כתב ליישב דבסס'

ג ועוד כלל אחר. פ"ה פ"ש מ"ה מ"ש מ"ה ל"ג: ד המוציא תבן. פ"ו פ"ש מ"ו פ"ח מ"ש מ"ו: המוציא אוכלין. מ"ה פ"ש מ"ה

שנויי נוסחאות

ג ועוד. במסכ"כ כד היסנים עוד. וחוציאו. בכי"ק חוציאו ובסמוך וחוציא. חייב (עליו) חטאת. בד"ל ליתא. במסכ"כ חייב חטאת עליו. ואין מצניעין בכי"ק אין. (והוציאו בשבת). בכי"ף כ"י ליתא. אינוחייב בכי"אאינו חייב עליו חטאת. חמצניעו. בכל הד' היסנים במסכ"כ למצניעו והמכרכ"ל הגיס מצניעו ובכס"י ד' שוגלינו מצניע ובכנו כד' עוגלין (ד"ס). ד כמלא פי גדי. במסכי"כ ובכי"ק בכל המסנה כמלוא והוא נכון (ונקודו סכ"ף במיתק וכמ"ש בכו"ת). בד"ל .. הגדי וכן בסמוך. יבשים. במסכי"ל ויבשים. פי גדי. בכי"מ פי הגדי חייב ובי' מ"ש ס"ח מ"ב ד"ס והמוליא קבל. ואין מצטרפין (זה עם זה). בכי"מ ליתא. במסכי"ל ואינן .. בשיעוריהן בכי"ק בשיעורין ובסמוך כהוגן. חמוציא. בד"ל והמוציא. כגרוגרת (חייב) ומצטרפין. במסכי"ל ליתא (וכס מצטרפין). חוץ מקליפיהן וגרעיניהן ועוקציהן. במסכ"ב .. מקליפתן .. בכי"ק.. מקליפיהן וגלעיניהן.. וכ"ס במסכי"ל וגלעיניהן בכי"מ מקליפין וגרעינים ועוקצי. בכי"ף ועוקציהן. אף בכי"ף כ"י בלפניהו ובכי"ף ד' קיסמא ליתא למלה זו. וסובן ומורסנן. בד"ל וסובין ומורסן: שמתבשלות במסכי"ל המתבשלות בד"ל שהן מתבשלין:

תוספות חדשים

ד [בר"ב] ד"ה ומורסנן כו' היא עבה וגרוע כו' עכ"ל. כן מוכח בפ' י"ל דתרומות מ"ס ע"ש. (ממהורש"ם):

תוספות רע"ק

אחת: ואף דמשכחת לה בידע בעשת דשבת. הא

דבמס' חלה דקתני סובן ומורסן מצטרף משמע כהרמב"ם דמורסן גרע דאם לא כן חזי זו ואין צ"ל זו וכן במסכת תרומות דקתני המורסן מותר וסובין ישנות מותר חדשות אסור משמע דסובין קיל יותר וסוכח כהרמב"ם דמורסן גרע מסובין. אבל במתני' דהכא דקתני וסובן ומורסנן אין מצטרף דייקא יותר כפירש"י דמורסן עדיף דאם לא כן חזי זו ואין צ"ל זו. משום הכי הביא הרע"ב גם כן פירש"י ע"ש:

פרק ז משנה א ב כללא דשבת הוא. ה) אם הוא תינוק שנשבה בין העובדי כוכבים ולא ידע כלל ממצות שבת וחלל אפי' בכמה שבתות ואפי' בכמה מיני מלאכות חייב רק חטאת אחת דכולא חדא שגגה. ו) באם ידע ממצות שבת. רק ששכח שחיום שבת. חייב על כל שבת ושבת חטאת אחת אע"פ ששגג בכמה מלאכות. ז) באם ידע שהיום שבת ושגג במלאכות שלא ידע שאלו המלאכות אסורות. חייב על כל מלאכה ואפילו עשאה אותה כמה פעמים באותו שבת עצמה. ובזה"ז אפי' בעבר על איסור דרבנן בשוגג מתענה מ' יום. ואפי' אינם רצופים. ובליל שאחר התענית לא יאכל בשר ולא ישתה יין. גם יתן כפחות שבכשבים או בעזים לצדקה ויזהר שלא לוסר שיחי' זה עבור חטאת. רק במקום חטאת. ולרמב"א [של"ד סקל"ד] יתן ד' זילבערגראשען וחצי. או כ"ז גדולים פאלניש לצדקה: ול"ט מלאכות שהיו במשכן אסור. דשבת ממשכן ילפינן ונקראו אבות מלאכות. ומלאכה שלא היה במשכן. ד"מ ח) בנוף. שאינו עושה האב מלאכה בהנוף שעשה בו המלאכה במשכן. כמו חמשקה צמחים שדומה למלאכת זורע ונומע דמשכן. אבל אינו עושה הפעולה בגוף הצמח במשכן. רק בהצים. הוא רק תולדה. ד"מ ט) בתכלית. כגון השף ברזל או מחבת אחר ומחבו. אע"פ שדומה למוחן. כיון דאין התכלית לאכילה דבמשכן. וכן המגבן גבינת דדומה לבונה. אבל לא בתכלית. כ"ז ג"כ תולדה. אבל בדומה למלאכה שבמשכן בפעולה ותכלית. כסבריך או מרכיב דדומה לזורע ונומע בפעולה שהרי תוחב דבר תלוש בדבר מחובר. ובתכלית שהרי כונתו שיגדל. או אפי' רק בתכלית כזומר שחיתך ענפי אילן שעי"ז יתגדל האילן הכל נקרא אב. אין חילוק בין אב לתולדה דבמזיד בהתראה חייב סקילה. ובלא התראה כרת ובשוגג חטאת. מיתו בעשה אב ותולדה דילי' או ב' תולדות מאב א' בהעלם א' שסבר שמותר לעשותן בשבת אינו חייב רק חטאת אחת. משא"כ בעשה ב' אבות או ב' תולדות מב' אבות אפי' בהעלם א' חייב ב' חטאות: אינו חייב על מלאכה. אא"כ ח) שעשה כל המלאכה לפי השיעור המפורש מהז"ל. אבל בלא עשה כל השיעור. אע"פ שהשלימו אחר. כגון שזה עוקר דבר מרח"ר וזה מניחו ברה"י או שזה כותב אות א' או אורג חוט א' וזה כותב או אורג האות ב' או החוט הב' בצדו. ואפי' בעשו יחד כל המלאכה כב' שחוצ' או כסר לרה"ר. או שאחזו בקנה יחד וכתבו. ובנר וחדליקו פטורים. מיהא בא"א לעשות המלאכה רק בשניהם נמצא דעיקר אופן עשיית המלאכה הוא רק בב'. שניהם חייבים דהרי התורה חייבה על אותה מלאכה ובודאי ידעה. שמניע לכל א' חלק במלאכה כפי השיעור הראוי לחיוב. ואם א' יכול לעשותה בעצמו והב' איני יכול. היכול חייב דכוחו היה העיקר בהמלאכה. כ) ואינו חייב. אא"כ עשה המלאכה לצורך גופה. דהיינו לאותו גוף בכוונה ותתכלית שעשה אותה במשכן. כמו מכבה לעשות פחמין. משא"כ במכבה לישב בהישך או לחום על חשמן דפטור לרשב"א ושאר פוסקים. ולרמב"ם פ"א דשבת חייב. ג) ואפי' לרמב"ם אינו חייב אלא עד שיתכוין לעשות אותה המלאכה. משא"כ בלא התכוין כלל כהמגביה דבר מבין העשבים ותלש בלי כונה מהעשבים. הו"ל מתעסק ופטור. וכן אפילו בהתכוין לאותה מלאכה. ולא התכוין לאותו גוף. שרצה לתלוש זה הירק ותלש ירק אחר [לרמב"ם פ"א דשבת חייב בזה]. או שהתכוין לעשות המלאכה באופן המותר. ועשה באופן האסור שרצה להתוך זה הנשב וקסבר שהוא תלוש. ונמצא מחובר [לר"ת פטור ולרש"י חייב בזה] או שמתכוין למלאכה זו. ועשה מלאכה אחרת. כמחתה בנחלים לכבות. והובערו. או במתכוין לב' גופים ולב' מלאכות בסדר זה. ועשאם בסדר אחר. שהיו לפניו ב' נרות. א' בבוי וא' דלוק. ורצה להדליק תחלה הכבוי. ואח"כ לכבות הדלוק. ונתחלף הסדר שלא בכונה. או אפי' בשניהם כבוים ורצה להדליק שניהם דהיינו תחלה הנר א' ואח"כ הנר הב'. ונתהפך הסדר שלא בכוונה [לרמב"ם בזה האחרון חייב] הכל נקרא מתעסק ופטור: מיהא ברצה לעשות דבר מותר ובהכרח מקושר עם עשייתו מלאכת איסור והוא הנקרא פסיק רישא [ולא ימות בתמי'] כהשיתה בגינה ושיפך שיורי הרים לתוך הגן. שבהכרח משקה עשבים עי"ז. והוא גנו או גן אוהבו דאית ליה הנאה חייב. שע"י שהתכוין לדבר המותר וא"א לעשותו אלא ע"י האיסור. ממילא מינחת מעושה ונכללת בכוונתו אל המותר. גם הכוונה אל המלאכה האסור והוה כמתכוין אליה. אלא שלא פירש לו מחשבותיו בפרטות היטב. ובלא ניחא לי' כגון בארעא אחרינא עכ"פ מדרבנן אסור. ולערוך בזה מותר. וס"ר אפי' במלאכה דרבנן אסור ורק באמירה לעובד כוכבים או שאינו עושה המלאכה בידים כשופך מים בחצר ויוצאים אח"כ לרה"ר. מותר. — ואינו חייב. ד) אא"כ עשה המלאכה בדרך הרגילה לעשות. ולא בשיניו כמות צמר מבהמה חיה או בתלוש בפיו [לרש"י סיבה דליז ב' חייב] פטור. ולע"ר צוק"ל דוקא בכתיבה הוי שמאל שינוי לא בשאר מלאכה. דהרי המוציא בשמאלו חייב. — ואינו חייב.) אא"כ בהי' למלאכתו קיום. דבאין לה קיום ככותב ב' אותיות בחול ובאבק דרכים פטיר. תנאי ו) שהמלאכות שיש בהן סתירה וקלקול. צריך שיהי' כוונתו לתיקון. כמו המתיר ע"מ לקשור והמכבה ע"מ להבעיר והסותר ע"מ לבנות: — ישנם עוד פעולות שאסור מדרבנן מהמת עוברן דחיל. והם ח) בדומה קצת לאיזה מט"ל מלאכות כמזקק משקה מזוקק ע"י הסודר שעושה בו גומא ושופך חמשקה לתוכה דומה לבורר. וכן המבקע עצים להתיכות דקות דומה לסוחן או אפי' דומה לדומה כמבקע עצים להתיכות גדולות. ג) או אפי' אינו דומה. אבל מכל מקום שיערו חז"ל ברוח קדשם שבקל יכול לבא לאיסור דאורייתא. כמו בנתפזרו לו פירות בחצר לוקט על יד ואוכל. ולא יקפם לתוך הסל יחד. דשמא יכבשם בסל והו"ל מעמר. וכן אסור לשרות עשבים לרפואת דבקל יבא לשחיקת סממנים דהו"ל טיחן. ג) או בדבר שהוא טורח גדול כמו שתתרו לפנות ד' וה' קופות של תבן בפני אורחים ולא יותר משום טירחא יתירה. כל מקום שנאמר חייב הוא דאורייתא ובמזיד והתראה סקילה ובלי התראה כרת. ובשוגג חטאת. ומדאסיר מדאורייתא אסיר ג"כ לוסר לעובד כוכבים לעשותה הוץ בצורך גדול או במקום מצוה דרבים. כמו לבנות ביהכ"נ בשבת ע"י עובד כוכבים אפי' בשכירות. כשאינו רוצה בקבלנות. כשיש לחיש לעיכוב. או להדליק נר לצורך שבת ולסעודת מילה ותתונה עי' פס"ז. או לחתם בחורף בשבת ע"י עובד כוכבים. דהכל חולים ע"י צינה. או לקשור חיטי העירוב ע"י עובד כוכבים כשניתק בשבת. וכל מקום שנאמר אסור הוא רק מדרבנן ושרי ע"י עובד כוכבים במקום חפסד קצת. או חולי. או מצוה דהוה שבות דשבות: המ"ל מלאכות מנויין במשנת ופי' בפנים בפירוש ע"ר וצוק"ל ובהקדמתו כלכלת שבת: **משנה ג ד** על חוצאה אינו חייב עד שיהיה הדבר שמוציא ראוי להצניעו לצורך אדם. [לאפוקי דם נדה וכ"ש שאר דבר מאוס] וצריך שיהי' שיעור שראוי להצניעו. ואז אפי' הוא עשיר שאין הדבר חשוב בעיניו חייב. ודבר שאין דרך בנ"א להצניעו או שאין לו שיעור הראוי. והוא אחשבי' להריא והצניעו. דחביב או צריך לו. חייב המצניעו. ולא אחר: שיעור הוצאת תבן תבואה כמלא פי פרה. ותבן קטניות עד כמלא פי גמל. ובהוציא תבן קטניות לתאכילו לפרה חייב בכמלא פי פרה. עשבים כמלא פי גדי. משא"כ עמיר שהוא קש הדק של שבלים עד כמלא פי מלה. עלי שום ועלי בצלים לחים דראוי לאדם כשיעור מאכל אדם. כגרוגרת שהוא שליש ביצת משא"כ יבשים עד כמלא פי גדי. אם הוציא דברים מב' שיעורים מצטרפין לקל שבהן. כתבן תבואה וקטניות צריך בשניהן כמלא פי גמל. וכל מיני מאכלי אדם מצטרפים לגרוגרת. וצריך שיהי גרוגרת מהאוכל עצמו. שחקליפים והגרעינין והעוקצין והסובין והמורסין. יאפי' קליפת ערשה שנתבשלה עמה אינן מצטרפין:

ציונים

א המוציא יין. פ"ו ע"ג עיר"ינין כ"ם מוס' פסחים ק"ח ירושלמי שבת פ"ח ה"ח פסחים פ"י ה"ח מקלים פ"ב ה"ג מיי' פ"ח מהלכות שבת הלכה ג':

שנויי נוסחאות

א חכום. נכי"מ כוס וכתב הרמ"ז וכ"ל דמדתני הכוס כב' הידועה הוא דמשיגין כוס ברכה ע"כ. גמיעה. נכי"ח גמיאה. נכי"ק ג מ י י ה ועיין תוי"ט. על הכתית. נכי"מ על פי הכתית ועי' תוי"ט. נכי"ק על הכתות.

ראשון לציון

[במשנת] כדי גמיעה ג' פעמים (ערך גס) גמיאה:

תוספת יום טוב — המוציא יין פרק ח שבת — ר"ע מברטנורה

פרק ח א כדי מזיגת הכוס. פי' הר"ב ויעמוד על רביעית פירש"י בילה ומחלה רביעית הלוג וכתב הרמב"ם כי שיעור הכלי אלכעיים על אלכעיים על רוס אלכעיים וחלי אלכע וחומס אלכע וכל המדות בגודל שהוא הכהן בל' העברי: כדי גמיעה. בגמ' מיבעיא להו כדי גמיאה או כדי גמיעה אמר רב נחמן בר יצחק הגמיאיני גא מעט מיס מכדך (ברא"ת כ"ד) ועיין ספי"ד וכתב בעל מגיד משנה בפרק י"ח מה"ם בשם הרמב"ם אין שיעורו ידוע לנו אבל פירושו כדי גמיעה של אדם ביומי והוא פחות אפילו מכדי לוגמיו ואל"ל מרביעית ע"כ. ועיין מ"ב פרק ה' דיומא מ"ש שם בס"ד:

פרק ח א המוציא יין בדי מזיגת הכוסא). חלב כדי גמיעה ב). דבש כדי ליתן על הכתית ג).

פרק ח א המוציא [יין] כדי מזיגת הכוס. של ברכת המזון שהוא רוכב רביעית יין מי כדי שימזגנו לחשבון על חד של יין תלתא ממיס ויעמוד על רביעית הלוג שהוא שיעור כוס של ברכה: כדי גמיעה. מה שאדם בולע בבת אחת וחלב בהמה טמאה דלא חזי לאתיה שיעורו כדי לכחול עין אחת: על הכתית. מכה שעל גבי הסוסים והחמורים מחמת המלאוי. ומלאתי כתוב שמחין היולא בעור הבשר כשמגיע להתבטל הוא עושה רלאם למעלה וקרוי פי כתית ואע"פ על הכתית. ובגמ' תנא על פי כתית. וז"ש הר"ב פי כתית:

אבר

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ח א) ר"ל שיולא רביעית הכוס. שבשימזגנו בג' חלקים מים. יהיה רביעית הלוג. והוא בילה ומחלה. שהוא שיעור כוס בהמ"ז וקידוש והבדלה. וא"כ שיעור הולאת יין הוא $3/8$ בילה: ב) כפי בליעת אדם בבת אחת. והוא יותר מכגרוגרת [תוס'. וקשה בני ברק המאה"ג מהו' כרוך ילתק שליט"א הגאבדק"ק לאנדסביירג לפי מ"ד כריתות (די"ד ח') דבית הבליעה שלו מחזיק יותר מב' זיתים. ולרמב"ם (הפ"ו) ר"ל שלו מחזיק ג' זיתים. אבל כאמת מחזיק יותר מב' זיתים. והוא כשיטת בילה. וא"כ איך שיערו כאן כדי גמיעה כגרוגרת שהוא רק שלש בילה לו $4/9$ בילה ותרלתי לו דתלא"ג דבית הבליעה מחזיק בבילה. עכ"פ אין דרך לגמוע יותר משיעור גרוגרת]: ג) מכה שבגב הבהמות. ולמב"ג דמתי

ואע"פ שהדבש עיקרו לאכילה כיון שרפואתו מצויה והוא משהו אזלינן בתר שיעורא זוטרא להומרא: אבר קטן. של תינוק בן יומו והוא לאכע קטנה[a] שברגל: לשופ. לספסף ולמחות בהן: קילור. שותנין על העין: ושאר כל המשקין. שאין עושין מהם רפואה: שופכין. מים סרוחין וחזו לגבל בהן את הטיט: כולן ברביעית. אף היין והחלב והדבש דלא נאמרו בעורין במשנה אלא למצוייהן אבל שאר כל אדם אין חייבין אלא ברביעית וסבירא ליה לר' שמעון דמצוע עצמו בעי שיעורא זוטא ובבציר מהאי שיעורא לא מחייב דלית ליה לר' שמעון כל שאין כשר להצניע ואין מצויעין כמוהו שיתחייב עליו מצויעו בכל שהוא ואין הלכה כר"ש: **ב** אזן לקופה. לאוזנה בה: תלאי. לתלותו בו ובציר משיעור אזן לקופה: מדת טנעל. להרלות לאומן כמדה זו אני צריך ושעוריה בציר מתלאי: נייר. מעשבים עושין אותו: קשר של מוכסין. פעמים שאדם נותן מכס בראש הנהר מזה והוא מוסר לו חותם להראות למוכס שבעבר האחר מן הנהר להראותו שכבר פרע המכס והרבו לכתוב שתי אותיות גדולות לכמון והן גדולות משתי אותיות שלנו: נייר מחוק. שוב אינו ראוי לכתוב לפיכך צריך שיעור גדול לכרוך על פי צלוחית: **ג** לעשות בו קמיע. לכסות בו את הקמיע: קלף כדי לכתוב [עליו] פרשה קטנה. דאיידי דדמיו יקרין לא עבד מיגה קשר מוכסין אלא תפילין ומזוזות ולא מחייב בשעורא זוטא: דיו כדי שמן כדי לסוך אבר קטן[b]. מים כדי לשופה[c] בהם את הקילור[d]. ושאר כל המשקין ברביעית. וכל השופכין[e] ברביעית. רבי שמעון אומר כולן ברביעית[f] ולא אמרו כל השיעורין הללו[g] אלא למצניעיהן[h]: **ב** המוציא חבל כדי לעשות אזן לקופה[i]. גמיי[j] כדי לעשות תלאי לנפה[k] ולכברה[l]. רבי יהודה אומר כדי ליטול ממנו מדת מנעל לקטן[m]. נייר[n] כדי לכתוב עליו קשר מוכסין[o]. והמוציא קשר מוכסין חייב[p]. נייר מחוק[q] כדי לכרוך על פי צלוחית קטנה של פלייטון[r]: **ג** עור[s] כדי לעשות קמיע[t]. קלף[u] כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפלין[v] שהיא שמע ישראל[w]. דיו אבר קטן. פירש הר"ב דקטן קאי אחבר ואחדש. הכי מפרשינן בגמ' ודלא כמשנה ו' פ"ד דעדיות ע"ש. [*ועיין מ"ש בשם הר"ש במשנה ב' פ"ב דכלים]: מים כדי לשוף בהם את הקילור דרפואתה מצויה דכל משקין[x] מרפאים לעין וגגלדים כדבק על העין לבר ממיא דמשו ולא נגלדין כדאיתא בגמ': **ב** חבל כדי לעשות אזן לקופה. דמשוך שהוא קשה פוגם עז הנפה וכברה ולא עבדי אינשי הילכך לא מחייב בשיעורא זוטא לעשות תלאי. גמרא: נייר. פי' הר"ב מעשבים עושין אותו. עיין בפי' משנה ב' פ"ב דמגילה ומשנה ד' פ"ב דסוטה: והמוציא קשר מוכסין. איצטריך לאמעיטן אפי' כתוב על הקלף אע"ג דקתני בסמוך דשיעור קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפלין. תוס'[y]: פלייטון. מפורש במשנה ג' פ"ו: **ג** עור. פי' בגמ' דמליח ועדיין לא נעשה בקמח ופעלה: קלף. פי' בתוספות שהעור בשעת עיבודו חולקין אותו לשניים ואותו שכלפי שער קרוי קלף וכלפי בשר קרוי דוכסוסטוס שכן כל' יון קורין לבשר סיסטוס ודוך פי' מקוס כמו דוך פלן לכך קרי ליה דוכסוסטוס כלומר מקוס בשר: כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין כו'. הומה אמאי לא קתני פרשה סוטה דשיעור זוטא טפי (כדתנן במשנה ב' פ"ב דסוטה) ואור"י דפרשה סוטה לא שכיח כפי' תפילין ואמרינן כל מלתא דשכיח ולא שכיח אזיל רבנן בתר שכיח ולקולא. הוספות פ"ב דסוטה דף י"ז: [*שהיא שמע ישראל. תמיהא לי למאי איצטריך לפרש דזיל קרי הפרשיות שבתפילין תמלא ליהוי שיעור להולאת שבת אא"כ שיהיה בכדי לכתוב עליו כל אחד פרשיות אהכי קתני בהיא שמע ישראל ומכיון שהפרשה קטנה הוא

יכין תפארת ישראל בועז

דחזי לאכילת אדם. אזלינן לאומרא דבני בשיעור מוצע: ד) ר"ל אגבע קטנה שברגל של ילד בן יומו. ולרש"י ז' מכרקי אגבע ילד בן יומו: ה) לספסף: ו) מעלית שעותין על העין לקרר חמימותו [אב"י וא"מ ג"ל שהיא מלה יוונית קאָלליראָן. והוא תחבושת העין. ונקרא כך על שתואר הרעיה כעין שוגה שנקרא ג"כ קילורין]: ז) מים דלא חזו לשהיה רק לגבל הטיט: ח) כל המיונין שנזכרו במשנה (א): ט) לעיל במשנה. שכולן פחות מרביעית: י) אסוקי מלתא דר"ש היא. וס"ל דלמצוע עצמו מדהחשיבן לרך מילתא שני ליה בשיעור זוטא. משמ"כ לשתה בג"ת צריך רביעית: יא) (פחסס). לאוזנה בו. דמתוך שהחבל קשה מקלקל לנפה וכברה. ואינו ראוי רק לקיפה: יב) (בחסט): יג) (זיעב) לקמח: יד) (זיעב) לנקות התבואה וכן מוכח לענ"ד מאהלות (פי"ח מ"ב) (וי"מ איפכא). לתלותו בו. ובציר שיעורן מאזן הקיפה: טו) לראשת לסנדלר מדה צריך למנעל של קטן בן יומו. ושיעורו בציר מתלאי: טז) (כאפיר) העשוי מעשבים. ומדעשוי מחוטי עשבים נקרא נייר. כי ניירלאן בל"י חוטין דקים: יז) (מארקע). שנותן המוכס להסוחר לראיה שכבר שלם לו המכס. ורגיל לכתוב ב' אותיות גדולות מכתב המורגל: יח) קמיל אף שכתוב על קלף חייב: יט) שאינו ראוי לכתוב עליו: כ) (בחלואה פלעסכטן) [אב"י היא מלה יוונית והוא כותב לא הנעשה מעלי זוגדים ונשמים. והכלי שימושהו בו נקרא על שמו]: כא) דמליח ולא טפין: כב) ר"ל לכתוב בו קמיע: כג) (פערגאמענט). דמדהשוב לא עביד מיגה קשר מוכסין: כד) ולא קאמר שבמזוזה. דשם אין כתיב פ' שמע על קלף בפ"ע: כה) תמוה וכי לא ידעינן שהיא שמע ישראל. ונ"ל לפמ"ש רתוי"ט דאצטריך תנא למנקט הפילין. דקמ"ל דמה"ט מבעיינן

פ"ח (א) ורש"י ור"ב כ' יין חלב ודבש. ומאלני י"ל מהו' אברהם ראטענשטיין שליט"א למה לא הזכירו ג"כ שמן ומים. ונ"ל דמסתבר לרש"י ור"ב ור"ן. דר"ש לא פליג אהך כללא דאביי (דע"ח מ') דכל דשכיח ונ"ש. אזלינן בתר דשכיח אפי' לקולא. ושכיח ושכיח אזלינן בתר שכיח החמור. דזהו מלתא דמסתבר. להכי רק בין וחלב פליג וס"ל דבציר מרביעית לא חביב לאכילה. ובדבש נמי פליג אהך סברא דת"ק דמלאין ראוי לבר אחר לכתית. לאחשב מה"ע לפותת הכתית שכיח (כמ"ש רש"י שם ד"ה דבש). אלא ס"ל לר"ש דעב"פ אכילת אדם מחשב טפי שכיח מרפואת בהמה. אבל אשמן לא פליג. דמדלא הזי כלל לאכילה בעינא (כברכות ל"ה ב'). אכילתו אפי' רק לא שכיח לא מקרי. ואא רמי דבש"ס (כאן דע"ח מ') לא מייתי כלל דהטעם דמבעיין בשמן בשיכה. משום דשיכתו שכיח ואכילתו לא שכיח. ס"מ דמדלא הזי בעינא אפי' לא שכיח לא מקרי. ואע"ג דחזי לאכילה ע"י אינגרון. ל"א דבשער כה"ע. וכבתבלין כדי לתבל ביצה קלה (כפ"ט מ"ה). להכא תבלין לא חזי כלל בעינא. משא"כ בשמן לחזי לשיכה בעינא. מודה ר"ש דמשערין בשיכה דשכיח. וכ"כ במיס לשוף הקילור מודה ר"ש. דמדשניהן לעורך אדם מחשבו תרוויי שכיח. ומשערי לאומרא כדי קילור. אולא אפשר עוד. דרש"י ודעימי' נקטו הכך. דאפילו אהך דרישא פליג. וכ"ש שמן ומים דשמוך לדברי ר"ש. דפליג עלייהו:

פ"ח משנה א [אות ק] בהר"ב ד"ה אבר קטן. אצבע קטנה. וכ"כ הרמב"ם בפ"ירושו ובחבורו. אבל רש"י כתב דשאר כל המשקין. מזיג נ"ח ע"א: כל השעורין. ע"ח ע"א: **ב** המוציא חבל. ע"ח ע"ל מיי' פי"ח מ"ש ה"נ: בדי ליטול. פ' ע"א: **ג** עיר. ע"ח ע"ב גיטין כ"ב:

שנויי נוסחאות

לשוף בהם את הקילור. כמסכי"ר לשוף את חקילורית. ולא אמרו. במסכי"ר לא נאמרו. הללו במסכי"ר האלו. למצניעיהן. במס' ד' פ' זרו למצניעין: **ב** לעשות אזן. במסכי"ר לעשות ממנו אזן. תלאי. בד"ל תלוי. ואולי ל"ל תלי. ליטול ממנו. במסכי"ר לעשות. בכי"ר פליקה. מנעל לקטן. בד"ל מנעל קטן. ומסתמר בירושלמי ונלבד קטן שהוא יודע לנעול מסמע קלת שמוסתתנו עדיפא. בכי"מ יש כאן הוספה מובין כדי לעשות כדור קטנה. והיא מהכרייתא (ע"ח). מיכסין. בד"ל המוכסין. (והמוציא קשר מוכסין) חייב. בכי"ל המוציא.. בכי"ק ליתא. והאי חייב אכל הכך דאיל קאי וע"ל פ"ז מ"ד ד"ה פי גדי ועיין בתו"ט ובריעב"א ובכנלי (שם) ובכי' ר"ת ובתוי"ט. נייר מחוק. בד"ל נייר פסול ועי' בכרייתא (שם) ובפירוש הרמב"ם. על (פי' צלוחית. במסב"ב ד"ו ועוד ליתא. פלייטון. במס' ד' ניתנו פיליטון. ועיין לעיל פ"ו מ"ג: **ג** לעשות קמיע. בירושל' אית מנני הנא בדי ליתן על הקמיע כו'. ועי' בפירוש הרמב"ם והרע"ב ובכנלי (עט.). במסב"ב יש כאן הוספה (דוכסוסטוס כדי לכתוב מזוזות) וכן הוא במסני"ר (ובגמ' שם לא מסמע כן) וכ"ה בד"ל (ובשם ד' כסוסטוס) ועי' ד"ם בכי"ק ליתא. שבתפילי (שהיא) שמע (ישראל) בכי"מ ליתא ובגליון שם אי' לגל' שהיא. במסב"ב של תפילין.. ובגל"מ שם כמוסתתנו:

תוספות הדשים

ג [במשנה] פרשה קטנה שבתפילין כו'. קשה הכי מגיה יתיכם וכמו בתמה הוויע ול"ל שהיה לומר ליה

ראשון לציון

[תוי"ם] ד"ה קלף. פי' בטוס' כו' דף ע"ט ע"ב ד"ה קלף:

תוספות רע"ק

פ"ח משנה א [אות ק] בהר"ב ד"ה אבר קטן. אצבע קטנה. וכ"כ הרמב"ם בפ"ירושו ובחבורו. אבל רש"י כתב דשאר כל המשקין. מזיג נ"ח ע"א: כל השעורין. ע"ח ע"א: **ב** המוציא חבל. ע"ח ע"ל מיי' פי"ח מ"ש ה"נ: בדי ליטול. פ' ע"א: **ג** עיר. ע"ח ע"ב גיטין כ"ב:

אבר קטן מפרקי אצבע קטנה: [אות קא] תוי"ט ד"ה מים. דכל משקין. היינו דלא תקשה הא דיין כדי מזונה וחלב כדי נטיעה אף דג"כ אפשר לשוף בהם קילור מ"מ כיון דיהו אפשר במים מקרי רפואתו ביין וחלב לא שכיח ואזלינן בתר שכיח לקולא א"כ ה"נ במים נימא דרפואתו אפשר ג"כ ביין וחלב ניזול בתר שתייתו לקולא לזה צריכים לטעמא דכל משקים וכו'. גמרא: משנה ב [אות קב] תוי"ט ד"ה והמוציא. תוספות. ואפשר לומר עו"דמתני' אשמעינן אף דכבר הראהו למוכס דלא חזי עוד מ"ה חייב וכדעת רבי יהודה בברייתא

היא שמע ישראל יש לעבר בה לבד שכן קורין אותה לבד על מטתו וא"ת א"כ ל"ל למיתני פרשה קטנה שבתפילין י"ל דאי לאו שכתבה בתפילין משום שקורא על מטתו בלבד לא היינו משערין בה שרוב העולם בקיאין בה וקורין אותה בע"פ וא"צ קורין אותו בתוך ספר אלא אבל השתא דתפילין נכתבה ולא סגי בלא"ה וגם על המטה קורין אותה לבדה הלכך נתנו חכמים השיעור בה לבד]: **ד** שעוה כדי ליתן ע"פ נקב קטן. וכברייתא [תנא] של יין ופרש"י למטוטי שמן ודבש שיין זב דרך נקב קטן יותר משמן ודבש ע"כ. והכי מפורש במ"ב פ"ג דמסכת מכשירין דשמן טב מין. ול"ע במשנה ב' פ"ג דמסכת כלים דמפ' [הר"ב] שהשמן דק מהיין וע"ש: ["חרסית. פירש הר"ב לגיפה כתושה. ועיין מה שכתבתי בסוף פ"ו דחולין]: לסוד: פירש הר"ב עקיבא. והר"א כחותם האיגרות[מד] זבל וחול הדק כדי לזבל קלח של כרוב דברי ר"ע. וחכמים אומרים כדי לזבל כרישא[מה]. חול הגס כדי ליתן[מו] על מלא: כף סיד[מז]. קנה כדי לעשות קולמוס[מח]. ואם היה עב[מט] או מרוסס[נ] כדי לבשל בו ביצה קלה שבביצים[נא] טרופה[נב] ונתונה באילפס[נג]: וכעות עשירים טופלות בכולת. וכעות מלכים בשמן זית שלא הביא שלש: כלבול. הלדען. וסדין לותן בסיד להשליב את השער: אנדיפי. למטה מן הלדען מעט שקורין בת לדעה. ואין הלכה לא כרבי יהודה ולא כרבי נחמיה: **ה** אדמה. טיט אדום: מרצופין. שקין גדולות כעוסאין בהם פרקמטיא בספינות ותותמין אותם כדרך שחותמים האגרות ושיעוריה דרבנן זעטר מדר"ע והלכה כחכמים: כדי לזבל כרישא. כרתי ושעורים זעטר מקלח של כרוב והלכה כחכמים: מלא כף סיד. כף של סיידין: כדי לעשות קולמוס. המגיע לקצרי של אמצע אצבעותיו: עבה. שאינו ראוי לכתיבה: מרוסס. מרולן ושבור: ביצה קלה. ביצת תרנגולת ואמאי קרי לה ביצה קלה שקלה להתבשל יותר משאר ביצים והשיעור הוא כדי לבשל כגרוגרת ממנה: טרופה. מעורבת בשמן: ונתונה באלפס שהוחם

כדי לכתוב שתי אותיות. לרשום על שתי חוליות של כלי לו על שני קרשים לזווגן: כדי לבחול עין אחת. שכן לעטות שהולכות משוטפות אין מגלות אלא עין אחת וכוחלות אותה: **ד** השבשבת. הליידין נסר קטן ברחש הקנה ומתניס עליו דבק והעוף יושב עליו ודבק בו ואריך לתת עליו דבק הרבה כדי שיהא העוף נדבק בו: לעשות בו נקב קטן. כלי שמשימין בו כסף חי וכותם פיו בזפת או בנפרית ועושה בשתימה נקב קטן להוציא ממנו הכסף חי: חרסית. לביצה כתושה: לעשות פי כור. שהמפוח נכנס בו: פטפוט. רגל למקום מושב הכור שמושיבין אותו על כן וכשיש העשו לכך: סובין כדי ליתן על פי הכור של צורפי זהב. במקום שאין פחמין צורפין הזהב באש של סובין. פי' אחר שרגילים לתת סובין על פי הכור כשמתיכים הזהב: לסוד קטנה שבבנות. בעות שהגיעו לפירקן ולא בא להן האורת בעות עגייס טופלות אותן בסיד והאורת ממהר לבא ומאיר כמו את השער.

כחול. שביה. חרסית. מ"ר פ"ח מה"ש הלכה ד"ח ד ר"א. מיר ב' פ"ח: בלבול. מיר ס"ס: **ה** אדמה. פ"פ"ב: כחותם כדי לזבל. מ"ר פ"ח מה"ש מ"ר ב' זבל. פ"ע פ"ח ב' פ"ב: קנ"ח פ"ח פ"ב:

שנויי נוסחאות

אותיות. בכ"ק אותות. כחול. בד"נ וכמכני"ר כוחל: **ד** (דבק כדי ליתן בראש השבשבת) בכי"מ ליתא (ולישתא בגליון מס אחר שעוה). במשכ"ב.. השפשף. הסדר במשניות דבק. זפת. שעוה. חרסית. במכני"ר. זפת. שעוה (בסוף מ"ג) דבק. חרסית (בריש מ"ד) וכ"ה בכי"מ (בהוספת הגליון עי' לעיל) וכ"ה בפי' הרמב"ם. ב. ל"ל כלו זפת. שעוה ב' פעמים. מ' בסוף מ"ג ומ' במ"ד אין דבק לחרסית. בגמ' בבלי מפרש שעוה. דבק. זפת. חרסית. ובירושל' מפרש זפת. שעוה וחרסית ודבק לא פירשו ועי' ד"ס. זפת.. נקב. בכי"מ נקב קטן. ומדקאמרי בגמ' תנא כדי לעשות נקב קטן נראה דע"ס ה מ(ד"ס) ומהרע"ב (שהוא פי' רש"י) אין לזכות כי מוסתו היתה נקב קטן כי יוכל היות כי המלה קטן הוספת בלוד הוא על פי כריתא הע"ל והמדפיסים אחרוני הביאו נקודה להפסיק וכן עמו גם ברש"י. גם נרי"ף (וכם לעשות בו..) הוספת הר"ף היא במכתב עפ"י הברייתא אלא כביאה. לעשות פי כור. בכי"ק במלה אחת.. פיכור וכן בסמוך ועי' בעבוד ערך פי כיר. פטפוט. במכ"ב פטפוס. קטנה שבבנות. בד"נ אצבע קטנה.. טעות היא מיקלאמרי בגמ' (פ) תנא כדי לסוד לגנבע קטנה. (ד"ס) והרי"ף הוסיף אצבע בשמנה כי לא הביא את הברייתא. ובר"ף כ"י ליתא. לעשות כלבול. במכ"ב.. בלבל. בכי"ק..בגנבול. בד"נ לסוד כלבול וכ"ה בכי"מ (וכם בכלבול. ועי' מיר(ג.) ובלה"מ כ"ן (פ.) ובעיון ע' אמדיפו. ב"י"ף כ"ש.. בגבול. לעשות אנדיפי במכ"ע לעם ד' אחרפי. בד"נ אנטיפי. בכי"ק אנטפי: **ה** הטרצופין. בכ"ק המרצפין. והחול הדק. בד"נ וחול דק. כרוב בכי"ק אכרוב. כרישא. במכני"ר כרישה. הגס. במכני"ר גס. על מלא. בד"נ על פי מלא. ואם היה עב. בד"נ.. עבה וכ"ה במכ"ב (וכם אם..) (והנקוד **עבה** וכ"ה במלא"ם). מרוסס. במס' ד' פירוי מרוצין. לבשל (בו). בד"נ וכמכני"ר ליתא. (שבביצים). בכי"מ ליתא. באילפס. בכי"ק בפלס וצ"ל בלפס. וע"פ מכלים מ"ה ובכ"ב כם וכו הוא במלאכת שלמה:

יכין תפארת ישראל יכין

משערינן בה. מדלגרכה לכל אדם. ע"כ. והרי לפמ"ש רבי"ו (מ"ת ל"ב י"ד) יש לעשות פרשה שמע מקלף עב ביותר. א"כ סד"א דלהכי נקט פרשה קטנה שבתפילין. דבעי נמי שיעור בעובי הקלף כעובי פ' שמע שבתפילין. להכי סיים. כדי לכתוב וכו'. ר"ל דהשיעור רק בהמשך הקלף ולא בעביו: כו) (שמיקע): כז) שכן הלעטעות עוטפות ואין מגלות רק עין א' וכוחלות אותה: כח) (ליים): כט) (ליים רוטבע). שמוחין הדבק על נסר שברחש הקנה. שכשהלפור יושב עליו. מדבק ומלד בו: ל) (פעך): לא) (שוועפעל): לב) לעוחות שמשים בו כסף חי. סותם פיו בזפת או גפריה. ותוזר ועושה נקב דק בהסתימה: לג) על נקב שבמנופת פה לעוחות של יין. שהיין דק משמן: לד) לביצה כתושה: לה) לעוח במקום שהמפוח נכנס בכור: לו) לעוח מושב הכור (כך מפקנת הגמ' ולא כר"ב ורמב"ם בפירושו): לז) (קלייע): לח) לשמור החמימות: לט) ר"ל לגבע קטנה

תוספות חדשים

ליה שהגא פירוש ר"י דלא משערינן בפ' כוטה משום דפ' תפילין שליח עפי ומצוה יקיים אתאי לכך ודו"ק [פר"ח]: **ד** [במשנה] פטפוט. ומפרש בגמ' כדי לסוד פטפוט פירש קטנה פי' רש"י לשיה בקטנים בכו. דר' יהודה מחמיר בכל שיעורי דשבת. (ממהרש"ת ז"ל): [שם במשנה] לסוד קטנה בבנות.ע"ו מה שפירש הר"ב ז"ל והרוחה ירלה בקיצר וה"ל לגחר לסוד לגבע קטנה בבנות כדאיתא בגמ' וע"ש. [בר"ת]: [בר"ב] **ד"ה אנדיפי** כו' בת לדעה עכ"ל. ותימה שהגמ' מפרש כן בתחלה לבל לא קיימי הכי במסקנא רק פירושי שתות כדתנן שמתת היו בהן לו פירוש לפיתא וכ"כ הרמב"ם בפירושו ולתדיפי סוגא וא"כ קשה על הר"ב והוי"ש שלא שייכו בגמ' לפרש מלינא דלמת (ממהרש"ת ז"ל): [תוי"ט] **ד"ה שעוה** כו' דק מהיין עכ"ל. ובלמת שהוא מעיד על זה ודברי רש"י ל"ש ומ"ש הרוי"ט במס' מכשירין ע"ש מ"ש דלק"מ (שם): **ה** [במשנה] כדי לעשות קולמוס. פי' הר"ב לקבר של אמצע ותימה כיון דהוא בעיא דלא מיבעיא הל"ל קבר פעליון מהוש דלון ליתיה מספן וכן פסק הרמב"ם:

ראשון לציון שם יבתוי"ט ד"ה] שהיא שמע ישראל כו' ולא"ה א"כ ל"ל לעיתני כ'. עי' וסל"מ: [שם ד"ה] שעוה הו' בכרייתא תנא כו'. הף ס' ?

תוספות רע"ק

בברייתא וכדמפרש ר"א לטעמיה דצריך לחראות למוכט שני דא"ל וחזי גברא דמוכס אנא. ומה"מ ר"ל פסק הרמב"ם כר"י. ובכ"מ נתן טעם כיון דסתמא קתני במתני' והמוציא קשר מוכס ן משמע דסתם כר"י בכל ניונא הייב ע"ש. ולפ' הנ"ל ר"ל דלהרטב ם קושות תוי' הוחקתי כיון דקתני צייר כדי לכתיב קשר מוכסים לפאי צריך עוד למתני דהמוציא ק"ם הייב. אלא ע"כ דבא לומר דאפי' בכר הראהו לוכס חייב ופתמא כר"י: משנה ד [אית קג] בתו"ח ד"ה פטפוט. בכל שיעורי דשבת. מראמר במשנה ב' כדי ליט ל ממני מדת מנעל לקבן: משנה ה [אית קד] הר"ב ד"ה כדי לעשות כו' של אמצע אצבעותיו. בגמ' תנא קולמוס המגיע לקצרי אצבעותיו בעי ר"א

שהוחם כדי שיהא ממהרת להתבשל: ן תרווד. כף: חף. כן מציני המפתח בפותחים בה הדלתות ואין הלכה כרבי יהודה: כרכר. של חורגין ומעבירו על הפתי כשהוא מחוח לפניו וטובע בו החוטין: כדי לזרוק בבהמה. דלא טרח ליגע למשקל לזרוק משום טוף להבריחו דבקלא בעלמא סגי ליה: ן בין פצים לחבירו. כשמסדרין פלימין ועמודין וקורות ועושין שורות של קורות על הארץ ויש חלל בין זו לזו שומכו תחתיו שלא יתעקש: זכר לדבר. דחשיב חרם בחתיית האור: לחשוף. לדלות: מגבא. גומא קטנה שהמים נקבצים בה אלמא השיב חרס גמי בקבלת המים והלכה כרבי יוסי:

ן עצם כדי לעשות תרווד (ג"ד). רבי יהודה אומר כדי לעשות ממנו חף (ה"ה). זכוכית כדי לגרוף בו ראש הכרכר (ו"ו). או אבן כדי לזרוק בעוף. רבי אליעזר בר יעקב אומר כדי לזרוק בבהמה (ז"ו): ן חרס כדי ליתן בין פצים להבירו (ח"ח) דברי ר' יהודה ר' מאיר אומר כדי לחתות בו את האור (ט"ט). רבי יוסי אומר כדי לקבל בו רביעית. אמר רבי מאיר אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר (ישעיה ל) ולא ימצא במכתתו חרס להחות אש מיקוד. אמר לו רבי יוסי משם ראיה (שם) ולחשוף (פ) מים מגבא (אא):

ן בין פצים. פ"ח מ"ח פי"ח מ"ח פמ"ם הלכה י"ב: ן הרס. פ"ב מ"ח ב"ח מ"ט ל"ט ב"ט כ' מ"ב: בהי לקבל. מ"י' פ"ח מ"ב ה"י: אע"פ שאין ראיה לדבר. בנכסים ג' ע"ב בגמ' כ' ע"ח פ"ו מ"ל קב"ב ע"ב פסחים ח' ע"ח כ"ב ע"ח ע"ב יומא ע"ו ע"ב מ"ק ב"ו ע"ח נדרים מ"ט ע"ח סוטה ד' ע"ח יבמות ס"ד ע"ח ב"ב ט' ע"ח מכילתין ע"ח ע"ח עכלין י"ש ע"ב תמורה כ"ע ע"ב תוספתא לפ"ח דבלבו' בגעים פ"ב מו"ן ע"ב מס' סופרים פ"ב ה"ד מכילתא נח פ"ח ופ"ם ופ"ט ופ"ו ופ"ז ופרקה מפסיק סע"ל וב"ה ופ"ב ופ"ז. יומ' פלוכת פ"ח ה"ח בגעים פ"ב ה"ב ספרי' פ"ח פ"ח פ"ה ה"ח מוע"ק פ"ח ה"ד יבמות פ"ד הי"ח מיקה פ"ח ה"ב נדה פ"ח ה"ד: משם ראיה. פ"ב ע"ח כ"ע ע"ב בכורות י"ח ע"ח ע"ח ע"ח כ"ה כ"ד מ"ה ב"ח ע"ח ע"ח כ"ה כ"ד ע"ב סוכה ב' ע"ב י"ד ע"ב כ"ח ב"ח נ"ח ב"ב נ"ו ע"ב נ"ח ע"ח מכילה כ"ז ע"ב יבמות כ"ה ע"ב ק"ד ע"ב נ"מ ס"ב ע"ח ב"ב קי"ו ע"ב ע"ז כ"ד ע"ח ע"ב ע"ח ע"ב מ"ג ע"ח מ"ד ע"ח מכילתין י"ב מ"ח מנחות כ"ח ע"ב בכורי' מ"ה ע"ב חולין ל"ז ע"ב בכורים ל"ח ע"ח נדה כ' ע"ב ס"ח ע"ח. ירושלמי סוכה פ"ח ה"ח ביצה פ"ב ה"ד תמורה פ"ב ה"ב יבמות פ"ב ה"ח נ"מ פ"ה ס"ב ע"ז ע"ב ה"ב:

במות עמיס טופלות. פירש רש"י מוסחות: ן [חף. פירש הר"ב מן מציני המפתח וכו' וחבריתו כתבתי בפי"ח דמסכת כלים מבנה ה']: הברכר. פי' הר"ב שטובע בו וכו' כתבתי פירושו בסוף מבנה ב' פרק ז' בס"ד: ן בין פצים לחבירו. פי' הר"ב כשמסדרין פלימין וקורות וכו'. גרלה מלבומו דפלימין כעין קורות ועמודים. ולכון רש"י כשטושין פלימין ומסדרין לותן עמודים וקורות וכ"כ בפ"ה בבילה דף ל"ט פצים כמו פלימי פתחים פלימי תלונות הקבועים בחומה וכן של עץ וסידרין לותם וכו' והוא כדעת בעל הערוך במפ' בס הלמי והמחוזה פלימ' בלשנא דרבנן (ירמיה ל"ו) ויהי כקרות יהודי בלם לחות ולהבעה תרגומו תלם פצים. והרמב"ם כ' פצים תלי לבינה. [*כשים חלל בין חלמי לבינה וימלאו לותו חלל בחרס"ת ותלעים דקים ע"כ וכ"כ במ"ד פי"ב דנגעים ובס מפרש הר"ב לפצים בעמין אחר וע"ם]: א"ל ר"י מבס רלוה וכו'. ור"מ ס"ל דס"ק קרא דתלילו מידי דלא חשיב לאיבי כמו לחשוף מים מגבא לא לבתכא ליה. גמ': משם ראיה. [*ק"ק בהו"ל מבס זכר] עיין מבנה ז' פ"ב דסוכה:

יכין תפארת ישראל יכין

נד) (לעפפעל)(נה) (פליסטעלאהן); נו) הוא כמו מחט הד בהאורג טובע בו חוטי הבתי המקותין שלא יתקפל חוט על חבירו. וכסנקטס ראשו מחודד בזכוכית: נז) טיעורי' מבקל י' מעה. שהן יחד כמשקל קע"ז שעורות בינונית והוא מעט יותר מקוויטע (ופי' מ"ם בס"ד פ"ו דשבועות ג'). וס"ל דלא טרח ליגע לגרם עוף ע"י זריקת גרוד.

דבהרמת קול מהגרש: נח) קרשים שמונחים זע"ז. מוקנין חרס בין קרש לחבירו. כדי שלא יתעקמו: נט) ליקח בו גחלת בוערת: ס) לשאוב: סא) גומא קטנה. ור' יוסי מזמיר. דלחמות שם לריך טיעור גדול ספי שלא יכויה. וקרא לא זו אף זו קאמר. ולהכי אזלינן לחומרא (מיהו לכאורה ר' יוסי נמי מיקל דפוער בתין לו ב"ק):

תוספות רע"ק

קשר העליון או קשר תחתון תיקו. ופירש"י קשר עליון של אמצע היד או קשר התחתון של אמצע האצבע. וכיון דהוא איבעיא דלא אפשיטא ממילא בספק אינו חייב חטאת אא"כ הוציאו בשיעור המגיע לקשר עליון שהוא של אמצע היד וכן פסק הרמב"ם וז"ל בפה"י הל"ד קולמס המגיע לראשי אצבעותיו. אבל הרע"ב שכתב באמצע אצבעותיו והיינו קשר תחתון צ"ע:

הלכתא גבירתא כללא דפרק ח

פרק ח משנה א ין שיעור הוצאת יין כדי שלשה שמיניות של ביצה. וקרוש בבוית. וחלב בחמה סחורה כדי בליעת אדם בינוני בבת אחת שה"א יותר מגרוגרת. ושל סמאת כדי לכחול עין אחת. ודאשה ולובן ביצה. כדי משיפת. ודבש כדי ליתן על מירשא דמכה שבגב הבחטות. ושמן כדי לסוך אצבע קטנה דילד בן יומו. ומים ימים כדי לשפשף בו קילור שהוא המפלית שנותנין על העין לקרר. [ולהרמב"ם דוקא מי גליל דיפה מאד. ומל שיעורו כן. משא"כ מים אחרים שיעורן לרחוץ פני מדוכה]. וקילור כדי לשוף במים ומים שאינם ראוים לשתיה רק לגבל בהן סיס. וכל השפכין וכן דם שיעורן בביצה ומחצה. חבל כדי לעשות אוזן לקיפה. משא"כ נמי דראוי לעשות תלאי לנפה וכברה שיעורו בשיעור קסן בזה. נייר כדי לכתוב עליו ב' אותיות של קשר טוכסין דהיינו גדולות מכתב המורגל [וכאותיות של חתימה אונטערשריפט בל"א]. וה"ה שהמוציא קשר טוכסין חייב ואפי' דקלף. ואפי' הראתו כבר למיכס ונפטר בו. נייר מחוק דאינו ראוי לכתוב עליו. שיעורו כדי לצור על פי באלזאמפלאשכען. וה"ה בנייר מלא כתב. כשטר פיוט. וביש בלונן שלו כדי לכתוב עליו ב' אותיות בלא"ת חייב. עור רך שלא נתענב כלל. כדי לצור בו משקולת שמשקלה שקל. היה סלוח ולא קמיח ולא עפ"ץ אינו חייב עד כדי לעשות קטיע. ובקמיח ולא נתענב בעפצת שיעורו עוד יותר גדול כדי לכתוב עליו גם. נגמר עיבודו אינו חייב עד חמשה טפחים על ח"מ. קלף מעיבר פערגאמענט כדי לכתוב עליו פרשת שמע עד ובשעריך זה כסוסטוס שהוא קלף שנטלה ממנו קליפתו העליונה כנגד השער כדי לכתוב עליו טוזוח [שמע והיה אם שמוע]. המוציא דיו בקולמס כדי לכתוב ב' אותיות ובהוצ א דיו בפ"ע או בדינטענפאס צריך מעט יותר. כחול כדי לכחול עין א'. ובמקום שכוחלים להתקשט ב' עינים צריך כדי ב' עינים. דבק [ליים] כדי ליתן בראש הליימרוטתא. שכשהצפור יושב עליו נדבק. זפת וגפרית כדי לסתום פיו דצלוחית שמשימים בו כסף חי [קוויקזילבער] ולעשות בו נקב דק. שעוה כדי ליתן על נקב שבצלוחית יין. שחוא קטן משמן ודבש. לבינה כתושה כדי לסוח במקום שהמפ"ח נכנס בכור דצורפי זהב. סובין [קלייע] כדי ליתן על פי כיר של צורפי זהב לשמור החמיטות. סיד כדי לסוד אצבע קטנה של בת להעביר השער. ארמה כדי חותם האגרת. זבל או חול דק כדי לזבל כרישה. חול גם כדי לערב עם מלוא כף סיידין [מוירערקעללע]. קנה כדי לעשות קולמס המגיע עד קשר אמצעי שבאצבע [ולהרמב"ם ב' כ' ראשי אצבעותיו. והתימה על רש"ם שלא התעורר בזה]. ובקנה שאינה ראויה לכתיבה כעבה ומרוסס אינו חייב אלא כשיעור שאר עצים דהיינו כדי לבשל בו גרוגרת מביצה תרנגולת שהוא טרוף [צערשלאגען] ונתון מעורב בשמן באילפס [טיגעל]. שמהר להתבשל. עצם כדי לעשות [לעפעל]. זכוכית כדי לגרר בו ראש המחט חד שהאורג כפ"יד בו הוטי השתי שלא יתקפל חוט על חבירו. או כדי שיפצע בחזכוכית עצמו ב' נימין המתחברין כאחת [נג"ל לפרש דברי הרמב"ם בשם התוספתא]. צרור או אבן משקל י' זוזים והוא יותר מקיינים. כדי לזרוק בבהמה. חרס כדי לקבל בו רביעית הלוג שהוא ביצה ומחצה:

נכי"ק הרש וכ"ס נמצ"ם. פצים. נכי"מ פסים. ר' יוסי נכי"ק ר"י הגלילי. לקבל (בו). נמכנ"ר ליתא. לא ימצא. נכי"מ שנאמר לא ימצא:

שנויי נוסחאות

ן תרווד. נכי"ק תרווד. (ממנו) חף. נד"ל ו נמ"ב כ"ר ליתא: זכוכית. נכי"מ סכוכית. וכ"ס בנכייתא בגמרא (פא.) וכתב רש"י סס על סס בסוכין [נה] קרי סכוכית ועל סס בסיא זכה קרי זכוכית עכ"ל. לגרוד בו ראש הכרכר. נמכנ"ב. בה. נד"ל לגרוד. וכ"ה נמכנ"ר (ופס.. בה הכרכד) ועי' עיון ערך כרכר. נכי"ק לגרוד בה.. הברבר. צרור (או) אבן. נכי"מ צרור ואבן נד"ל וס"ד ונכי"ק וכי"מ ונמכנ"ר צרור אבן וכ"ה נרי"ף ונרמב"ם פי"ח מס"ם סי"ח וכסוגה אבן לא גדולה כמותה כמו לא נפל גרור אבלה. דבר מועט. ולשנת דקה (מגני כ"ו) כלגרור לבן כמגמה (ע"מ מקהלה) כמו הנותן אבן קטנה יקרא בתוך גל אבנים גדול הלא תאבד ולא יוכר מקומה כן נותן לכסיל כבוד ר' אליעזר בר יעקב נד"ל בן יעקב נמכנ"ב ר' אליעזר.. ן חרס.